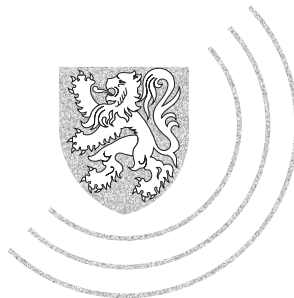

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

21 maart 2002

GEDACHTEWISSELING

**met mevrouw Vera Dua, Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw,
over de afbakening van de kwetsbare gebieden in uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
uitgebracht door mevrouw Isabel Vertriest en de heer Erik Matthijs**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jacques Timmermans.

Vaste leden :

de heren Gerald Kindermans, Jan Laurys, Erik Matthijs,
Jef Van Looy ;

de heer Jacques Devolder, mevrouw Dominique Guns, de
heren Patrick Lachaert, Paul Wille ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Frans Wymeersch ;

de heren Jacky Maes, Jacques Timmermans ;

mevrouw Isabel Vertriest ;

de heer Jos Bex.

Plaatsvervangers :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever,
de heren Mark Van der Poorten, Jan Verfaillie ;

de heer Louis Bril, mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht,
de heren Guy Sols, Gilbert Van Baelen ;

mevrouw Niki De Gryze, de heren Julien Librecht, Jan
Penris ;

de heren Bruno Tobback, Jan Van Duppen ;

de heer Johan Malcorps ;

de heer Herman Lauwers.

INHOUD

Blz.

Gedachtewisseling van 5 maart 2002 over de afbakening van kwetsbare gebieden in uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn	4
I. Vragen en opmerkingen van de leden	4
II. Antwoorden van de minister	9
III. Replieken van de leden	12
 BIJLAGE	
– Hoorzitting van 19 februari 2002 over de afbakening van kwetsbare gebieden in het kader van de Europese nitraatrichtlijn met een vertegenwoordiger van de Vlaamse Milieumaatschappij en met professor Kristine Walraevens	18
– Hoorzitting van 28 februari 2002 over de afbakening van kwetsbare gebieden in het kader van de Europese nitraatrichtlijn met vertegenwoordigers van Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat, Vlaams Agrarisch Centrum, Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt	35

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening hield op 5 maart 2002 een gedachtewisseling met mevrouw Vera Dua, Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, over de afbakening van de kwetsbare gebieden in uitvoering van de Europese nitraatrichtlijn.

Op 19 februari 2002 hield de commissie een hoorzitting met de heer Henk Maeckelberghe van de Vlaamse Milieumaatschappij en professor Kristine Walraevens van de Universiteit Gent over de methode die werd gevolgd bij de afbakening van de kwetsbare gebieden. Er werd een inleidende uiteenzetting gegeven door de minister en een kabinetsmedewerkster.

Op 28 februari 2002 werd over de afbakening een hoorzitting gehouden met vertegenwoordigers van Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat, Vlaams Agrarisch Centrum, Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt.

Het verslag van de hoorzittingen is opgenomen in bijlage bij dit verslag.

GEDACHTEWISSELING MET MEVROUW VERA DUA, VLAAMS MINISTER VAN LEEFMILIEU EN LANDBOUW, OVER DE AFBAKENING VAN DE KWETSBARE GEBIEDEN IN UITVOERING VAN DE EUROPESE NITRAATRICHTLIJN.

I. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Jos De Meyer* las in voorbereiding op de gedachtewisseling een artikel in het tijdschrift van het Algemeen Boerensyndicaat van 1 maart 2002, met als titel “VLD stelt voorwaarden aan afbakening kwetsbare gebieden”. Hij leest de essentiële bepalingen van het artikel voor aan de commissie, en vraagt het standpunt van zijn collega's en van de minister.

In het artikel staat dat de afbakening van een extra areaal kwetsbare gebieden in Vlaanderen maar kan voor de VLD als aan een viertal voorwaarden is voldaan. Dat verklaarde Vlaams minister van Economie Jaak Gabriëls eerder in een interview. De Vlaamse regering had normaal eind december het aantal kwetsbare gebieden fors moeten uitbreiden. Maar vooral onder druk van de VLD werd de definitieve afbakening afgeremd. Minister Vera

Dua stuurde dan maar voorlopige kaarten door naar Europa.

Eén van de eisen van de VLD was volgens het artikel dat er een uitgebreid overleg met de landbouwers zou komen. De jongste weken kwamen de landbouworganisaties (en de milieubewegingen) al verschillende malen samen op het kabinet van minister Vera Dua onder leiding van een kabinetsmedewerkster. VLD-minister Jaak Gabriëls is echter van mening dat minister Dua rechtstreeks moet overleggen met de landbouworganisaties.

Voorts moet er eerst werk worden gemaakt van een objectiever meetnet voor de bepaling van de kwetsbare gebieden. Het huidige meetnet voldoet niet. De kwetsbare gebieden toch al inkleuren op basis van dit meetnet, in afwachting van een herziening ervan, kan niet voor de VLD. Er moet zekerheid zijn over de objectiviteit van het meetnet vooraleer de afbakening aan de Europese Commissie wordt overgemaakt, aldus minister Gabriëls in het artikel.

Ook wil de VLD eerst de resultaten van een socio-economische studie – die de impact van de afbakening op de landbouwsector berekent – kennen alvorens de definitieve kaarten aan Europa worden voorgelegd. Het gaat om de overleving van de landbouwsector, benadrukte minister Gabriëls. Ook al is er nog weken of maanden studiewerk nodig, dan nog moet op de resultaten worden gewacht.

Tot slot moeten, zoals eerder beloofd, minister-president Patrick Dewael en minister van leefmilieu en landbouw Vera Dua bij de bevoegde Europese commissarissen goodwill vragen voor de moeilijke situatie van de Vlaamse landbouwers en wijzen op de inspanningen die reeds gebeurden.

Tot daar de voorwaarden van de VLD zoals ze in het artikel, waaruit de heer De Meyer citeert, zijn opgenomen. De heer De Meyer is het eens met de uitspraken van minister Gabriëls. Die verwoordt in het artikel immers het standpunt van de CD&V-fractie. Daarom heeft de spreker reeds aan de minister meegedeeld dat indien hij dat standpunt aanhoudt, CD&V hem zal steunen in het parlement. Tevens hoopt hij op dezelfde steun vanwege de fractie van de minister en de andere meerderheidsfracties.

De heer *Gerald Kindermans* verwijst naar de hoorzitting met de Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt, waarbij een boeiend debat werd gevoerd over het al dan niet fundamentalistisch zijn in mi-

lieuaangelegenheden. De heer Kindermans beschouwt zich niet als een fundamentalist. Een fundamentalist neemt maatregelen die nodig zijn voor het leefmilieu, zonder rekening te houden met de gevolgen van die maatregelen voor het leven van vele inwoners van Vlaanderen. Iemand die aan genuanceerde politiek doet, neemt ook milieumaatregelen maar doet dat na inschatting van de consequenties, en met veel respect voor de mens die in dat gezonde leefmilieu moet functioneren. Hij zoekt naar een evenwicht tussen een gezond leefmilieu en de economische mogelijkheden voor de mens, die nog altijd centraal staat, om zich te ontplooiën in de samenleving.

Er is in de commissie reeds enkele keren gesproken over het ontbreken van een sociaal-economische studie. Nochtans is het normaal dat de regering, indien ze een ingrijpende milieumaatregel neemt zoals het afbakenen van de helft van de cultuurgrond van Vlaanderen als kwetsbaar gebied, de volksvertegenwoordigers informeert over de gevolgen van die maatregel voor het leven van de inwoners en voor de tewerkstelling in de landbouwsector. Het parlement moet immers de impact kennen van de maatregelen die de minister voorstelt. Het komt het lid dan ook als onmogelijk voor dat men een dergelijke beslissing zou nemen, zonder die impact in een uitgebreide studie te laten onderzoeken, en zonder dat men de financiële consequenties voor de overheid aangeeft.

In het plan dat nu voorligt is blijkbaar geen sprake van financiële compensaties. Bij een vroegere afbakening was dat wel het geval. Wat is de mening van de minister daarover? Hoe zal zij dat oplossen?

Bij de vroegere afbakening werd bij decreet voorzien in het betalen van een aankoopvergoeding. Dat is de vergoeding voor het opkopen van het bedrijf indien het bedrijfseconomisch niet meer kan functioneren wegens de grootte van de ingreep, bijvoorbeeld omdat meer dan de helft van de gronden zijn ingedeeld bij een kwetsbaar gebied. Die vergoeding is echter nog altijd niet operationeel, hoewel dat al enkele jaren wordt beloofd. Waarom is dat zo?

De heer *André Denys* benadrukt dat hij gemandateerd is om het standpunt van de VLD in de commissie te vertolken. Dat standpunt stemt overeen met wat hij heeft gezegd aan de landbouworganisaties.

Uit de interessante hoorzittingen die in de commissie hebben plaatsgevonden, heeft de spreker drie zaken geleerd. Een eerste punt is dat er een span-

ningsveld bestaat tussen het geleidelijk omvormen van de landbouw naar een meer duurzame landbouw en de toepassing van de milieuriichtlijnen enerzijds, en het feit dat de Europese Commissie dringend een antwoord verwacht anderzijds.

Ten tweede is er ook het spanningsveld tussen de nood aan een globale responsabilisering van de sector enerzijds en de nood aan het individueel responsabiliseren van de landbouwer anderzijds. Op het vlak van milieu zijn er immers landbouwers die het goed doen en anderen die het slecht doen.

Een laatste element is dat, ondanks de grote afstand tussen de milieu- en de landbouworganisaties, er nood blijft aan overleg, samenspraak en redelijkheid. Vanuit die invalshoek zal de heer Denys het standpunt van de VLD-fractie meedelen.

In eerste instantie is het noodzakelijk om dringend een antwoord te verschaffen aan de Europese Commissie. Daarvoor gelden meerdere argumenten.

Het toegekende budget voor plattelandsontwikkeling bedraagt 200 miljoen euro. Indien het Vlaamse gewest zijn verantwoordelijkheid niet neemt en geen afdoende antwoord verschaft aan Europa, zal dat budget mogelijk in vraag worden gesteld. Hoewel geen enkele partij daarvoor pleit, is er in dat geval ook het risico van een veroordeling door het Europese Hof van Justitie.

De indruk bestaat bovendien dat de landbouworganisaties zelf bereid zijn tot een meer offensieve aanpak dan in het verleden. Toen namen zij dikwijls een afwachtende houding aan, omdat de kortetermijnbelangen van de landbouwsector soms in contrast staan met de halflange of langetermijnbelangen. Vandaag ziet de spreker zowel bij Boerenbond, ABS als VAC, elk vanuit hun eigen invalshoek, een meer offensieve aanpak. Zij laten zich niet meer in het milieu-verdomhoekje drummen, maar werken zelf mee aan een oplossing.

Bij het opstellen van de kaart van de kwetsbare gebieden is er sprake van twee soorten meetpunten-netwerken: het meetpuntennetwerk voor het oppervlaktewater (de MAP-meetpunten), waarvan de resultaten werden toegelicht door de VMM, en het meetpuntennetwerk voor het grondwater, waarover studiewerk werd verricht door professor Walraevens.

Het MAP-meetpuntennetwerk registreert hoe en in welke mate het oppervlaktewater door nitraten is vervuild. Er werd een oppervlakte afgebakend

van ongeveer 360.000 hectare. De kritiek van de landbouworganisaties – de hydrografische gebieden of zogenaamde VHA-gebieden zijn te groot-schalig – is terecht. Daardoor krijgt men een te weinig verfijnd meetpuntennetwerk, en wordt de individuele responsabilisering van de landbouwer te weinig in kaart gebracht of onvoldoende erkend. Daarom moet zo vlug mogelijk worden gestart met een meer fijnmazige aanpak. Dat betekent dat er meer MAP-meetpunten moeten komen, zodat per stroomgebied preciezer kan worden nagegaan wat de graad van vervuiling van het oppervlaktewater is. Dat is echter niet mogelijk op korte termijn. Indien op de resultaten daarvan zou worden gewacht, zou het Vlaamse gewest zich te kwetsbaar opstellen ten opzichte van Europa.

De VLD-fractie wil dat risico niet lopen, en wil dus niet wachten op het totstandkomen van een verfijnd MAP-meetpuntennetwerk om een concreet voorstel te doen aan Europa. Wel moet met de Europese Commissie de afspraak worden gemaakt dat de tweede kaart, die gebaseerd zal zijn op de verfijnde aanpak, moet toelaten dat de situatie van landbouwers die in een kwetsbaar gebied werken, maar bewezen hebben dat ze de nodige inspanningen leveren, kan herzien worden binnen de kortst mogelijke – en realistische – termijn. De herzieningsprocedure duurt vier jaar. Aan een dergelijke lange termijn hebben de landbouwers geen boodschap. Vraag is dus welke de kortst mogelijke termijn is om die procedure tot stand te brengen. Dat staat los van de discussie over de derogaties in kwetsbare gebieden.

Daarnaast zijn er de 30.000 à 31.000 hectare kwetsbare gebieden die voortvloeien uit de studie van professor Walraevens over de vervuiling van het grondwater. Die studie heeft de heer Denys niet overtuigd, mede als gevolg van de gesprekken die hij heeft gevoerd met een aantal experts. Het gaat om gronden die zijn aangetast door een historische vervuiling en om nitraatverontreiniging die niet herkenbaar of zichtbaar is voor de landbouwer zelf. Het is dan ook problematisch om die benadering te combineren met een aanpak die de sector en de individuele landbouwer wil responsabiliseren. De VLD-fractie heeft daar vragen bij, en wil dat onderdeel herbekijken.

Tegelijk moet de Vlaamse regering beslissen om een aantal sociaal-economische begeleidingsmaatregelen te nemen. De spreker is het niet eens met de CD&V-fractie, die vindt dat op de resultaten van de sociaal-economische studie moet worden gewacht. Er is overigens niet echt een nieuwe studie nodig om de bekende problemen van de land-

bouwsector te onderzoeken. Eventueel kunnen nog enquêtes onder de landbouwers worden gehouden. Wachten op een studie, kan echter betekenen dat de afbakening te laat komt. Dat risico wil de fractie van de heer Denys niet lopen. De VLD wil niet riskeren dat Europa door laattijdigheid, uitstel of kortzichtigheid, Vlaanderen voor 100 procent tot kwetsbaar gebied verklaart. Die politieke verantwoordelijkheid wil de spreker niet dragen.

Er is volgens de heer Denys sprake van twee soorten sociaal-economische begeleidingsmaatregelen : de zogenaamde warme sanering en de mestverwerking. De warme sanering is het stimuleren van landbouwers tot vrijwillige afbouw van de veestapel. Blijkbaar is er over de modaliteiten daarvan geen eensgezindheid tussen de landbouworganisaties. De Boerenbond heeft een plan dat gebaseerd is op een overheidsinbreng van 125 miljoen euro, die wordt gespreid over een aantal jaren, en een medefinanciering door de sector ten belope van 50 procent. De vraag is of de sector bereid is om mee in te staan voor de financiering, en hoe dat kan gebeuren : in de vorm van een taks of heffing. Uit de hoorzitting met het ABS, blijkt dat er in de sector geen eensgezindheid daarover bestaat.

De heer Denys is geen voorstander van een systeem waarbij de sector mee moet instaan voor de financiering en staat dus niet achter het voorstel van de Boerenbond. Vele landbouwers zullen immers al de gevolgen ondervinden van de afbakening van kwetsbare gebieden en van de kosten van mestverwerking, enzovoort. De Vlaamse regering moet het bestaande programma voor afbouw van de veestapel opnieuw bekijken en verlengen. De heer Denys spreekt zich daarbij niet uit over een grotere inbreng vanwege de overheid. Het is de spreker immers opgevallen dat geen enkele landbouworganisatie de stand van zaken kan meedelen na twee jaar toepassing van de warme sanering. Vooraleer een budget vast te leggen, wil de heer Denys van de sector vernemen hoeveel landbouwers er nog gebruik van willen maken.

Inzake mestverwerking vraagt de heer Denys aan de commissie om over te gaan tot een evaluatie, daarbij na te gaan wat de knelpunten zijn en te proberen die weg te werken. Daartoe moet een eerlijk gesprek worden gevoerd met de sector zelf om na te gaan welke bijkomende stimuli kunnen worden gegeven. De spreker is in elk geval tevreden dat de minister al heel wat vergunningen voor mestverwerkingsinstallaties heeft gegeven.

Naast de warme sanering, waarbij moet worden opgemerkt dat het geven van premies om te stoppen

niet bepaald motiverend werkt, en de mestverwerking, waarbij ook nog veel vraagtekens worden geplaatst, moet, zoals overeengekomen in de regering, nog een derde aspect in overweging worden genomen : de vergunningen gebaseerd op de nutriëntenhalte moeten kunnen worden verplaatst of samengevoegd. De VLD is voorstander van de verhandelbaarheid van die vergunningen onder toezicht van de Mestbank. Dit kan leiden tot een verhoogde responsabilisering van de sector, en kan helpen om de problemen die er zijn en die nog groter zullen worden op te lossen. Dat is voor de heer Denys een belangrijke overweging.

Op die manier wil de VLD op een realistische wijze de milieudoelstellingen bereiken en de landbouwsector maximaal leefbaar houden. Er moet een forum starten, waarbij de landbouworganisaties, de overheid en de milieuorganisaties samen aan tafel zitten om een globaal zicht te krijgen op de problematiek, die mee in het kader van de discussie over duurzame landbouw moet worden geplaatst. De tegenstellingen die er vandaag soms zijn, kunnen worden overbrugd. Bij de landbouw is de verantwoordelijkheidszin immers veel groter dan enkele jaren geleden. De milieuorganisaties van hun kant zullen, zodra zij vaststellen dat men effectief inspanningen wil leveren, oog hebben voor de realiteit. Het debat moet uit de sfeer van de symboliek treden en realistisch worden, zonder af te wijken van de doelstellingen. De heer Denys pleit voor realiteitszin, geleidelijkheid, responsabilisering van de sector en overleg tussen overheid, landbouw en milieu, maar niet met het oog op het uitstellen van sommige moeilijke maatregelen.

De heer *Erik Matthijs* stelt enkele informatieve vragen. Hij stelt vast dat er momenteel geen sociaal-economische studie voorligt. Heeft de minister een idee van de sociaal-economische gevolgen van de voorgestelde maatregel voor de sector ?

De spreker vraagt wanneer en waarom opdracht werd gegeven voor de studie van professor Walraevens. De Aministratie doet immers ook metingen naar de verontreiniging van grondwater. Hij is verwonderd over de conclusies van de studie. Vroeger werden gronden die nitraat doorlieten, en dus niet afbraken, als kwetsbaar gecatalogeerd. Nu worden gronden die wel nitraat afbreken eveneens als kwetsbaar beschouwd. Wat gebeurt er met de eerste categorie van gronden ? Waarom blijft die als kwetsbaar gehandhaafd ?

Zijn er nog Europese lidstaten die de methode van het 95-percentiel op de meetresultaten toepassen,

of hanteren landen zoals Denemarken en Nederland andere criteria ?

Van de huidige, ongeveer 60.000 hectare kwetsbare gebieden 'water' voldoet volgens de heer Matthijs 27.000 hectare aan de strengste criteria. Waarom worden die niet uit de afbakening van kwetsbare gebieden gehaald ? Daar heeft de sector immers bewezen dat men zich kan schikken naar de strenge normen die in die gebieden gelden. Een studie van het thans voorliggende voorstel tot afbakening geeft aan dat 20 percent van de MAP-meetpunten in 2001 voldeed aan de strengste criteria. Vandaag zouden de resultaten nog beter moeten zijn. Ondanks de perfecte meetresultaten worden die gronden wel opgenomen in de zones kwetsbaar gebied.

De heer Matthijs vraagt tot slot welke de criteria zijn voor het verkrijgen van een derogatie. Moeten de metingen gedurende één jaar minder dan 45 milligram nitraat per liter aangeven, of minder dan 25 milligram ? Zijn er andere criteria ? Hoe zal men de derogatie uitwerken, en hoe snel zal dat gebeuren ? Zal dit leiden tot kleinere zones binnen de kwetsbare gebieden, die volgens normale normen kunnen worden bemest ?

Volgens mevrouw *Isabel Vertriest* is het belangrijk dat de nitraatrichtlijn wordt uitgevoerd en dat verdere vervuiling van grond- en oppervlaktewater wordt voorkomen. Daarvoor is het eigenlijk al te laat. Er moet dus dringend en op een aanvaardbare manier worden overgegaan tot een afbakening van de kwetsbare gebieden. Vlaanderen loopt het risico de gelden voor het plattelandsontwikkelingsprogramma's te verliezen en moet dan ook snel een aanvaardbaar voorstel indienen bij Europa.

De minister heeft volgens mevrouw Vertriest duidelijk gekozen voor de moeilijkste weg, zijnde de pragmatische. De meeste Europese landen hebben 100 percent van hun grondgebied afgebakend, terwijl de Vlaamse regering tracht om dat niet te doen, overigens met alle risico's die dat meebrengt. De vraag is immers of Europa dat zal aanvaarden. In haar met redenen omkleed advies van 9 november 2001 stelt de Europese Commissie dat, gezien het algemeen verspreide en intensieve bodemgebruik en de algemene en zeer zware druk van meststoffen en effluënten het hele grondgebied van Vlaanderen lijkt te moeten worden afgebakend als kwetsbaar gebied. Dat is het uitgangspunt van de Europese Commissie. Vlaanderen zal dus over zeer goede argumenten en criteria moeten beschikken om de Commissie ervan te overtuigen dat, in plaats van het volledige grondgebied, slechts 54 percent ervan zal worden afgebakend.

Zoals ook uit de hoorzittingen bleek, is het eens de diepe grondwaterlagen zijn vervuild, zeer moeilijk en duurt het tientallen jaren om die te zuiveren. Het is dan ook belangrijk dat bij de afbakening met de diepe grondwaterlagen rekening wordt gehouden. De bodem die tussen het oppervlak en het grondwater zit, vormt immers een filter. Wanneer die filter verzadigd is, worden de nitraten doorgelaten. De beste manier om die voorzorg voor de diepe grondwaterlagen in te bouwen, moet door de wetenschap worden aangegeven.

Mits het meetnet wordt verfijnd, moet geen vier jaar worden gewacht om de kwetsbare gebieden aan te passen. Dat houdt niet alleen in dat, indien op bepaalde plaatsen betere resultaten worden bereikt, er gebieden kunnen worden uitgehaald, maar ook dat indien er slechtere resultaten worden gemeten, er gebieden bijkomen. Een herziening houdt dus een dubbele opdracht in. De pragmatische opstelling in dit dossier brengt ook mee dat de landbouwers verder moeten worden gestimuleerd om zelf het initiatief te nemen om hun situatie te verbeteren.

Er moeten ook sociale begeleidingsmaatregelen komen en onderzoek naar de meest efficiënte manier om het extra overschot dat in sommige bedrijven zal worden gecreëerd, weg te werken.

De grondvraag blijft voor mevrouw Vertriest echter of het voorliggende voorstel voor de Europese Commissie aanvaardbaar is.

De heer *André Moreau* vraagt aan minister Vera Dua om haar pragmatische houding, waarover hij zich verheugt, te baseren op de haalbare zienswijzen van de verschillende commissieleden. De minister moet de landbouwers optimaal verdedigen, maar ook de niet-landbouwers tevreden stellen.

De landbouwers hebben, zoals iedereen, rechten en plichten. Eén van hun plichten bestaat erin de relatie en het overleg met de milieuorganisaties tot een goed einde te brengen. Zij moeten inderdaad samenleven met de niet-landbouwers. Hun engagement daartoe moet in daden worden omgezet. Het spreekt overigens vanzelf dat in de landbouw een en ander moet veranderen. Niet elke landbouwer zal zich kunnen aanpassen. De landbouwers met de sterkste schouders en de nodige bereidheid om zich aan te passen, zullen overleven.

De spreker pleit voor een beter, verfijnder, aanvaardbaar en objectief meetnet. De minister heeft tot taak dat te realiseren. De heer Moreau pleit ook voor de geleidelijke en vrijwillige afbouw van

de veeteelt en de mestproductie. Dat moet het mogelijk maken tot ieders voldoening de kwetsbare gebieden af te bakenen.

Sociaal-economische begeleiding kan volgens de spreker niet worden gerealiseerd zonder financiële middelen. Het parlement moet dat ongetwijfeld benadrukken.

Inzake de afbakening beschikt het Vlaamse Gewest vandaag over een uitgebalanceerd dossier, met redelijke en menselijke argumenten. De heer Moreau kan zich dan ook niet voorstellen dat de Europese Commissie geen oor zou hebben naar die goede argumenten, naar de aanwezige goodwill en naar het voorliggende actieplan, waaruit blijkt dat het de bedoeling is daadwerkelijk in te grijpen.

De heer *Jacky Maes* heeft naar aanleiding van de hoorzittingen vastgesteld dat sommige commissieleden vooral luisteren naar de landbouworganisaties, en minder naar de milieuorganisaties. Men moet echter openstaan voor alle aspecten van de problematiek. De sp.a-fractie heeft begrip voor de moeilijkheden die de landbouwsector vandaag ondervindt, maar stelt ook vast dat die moeilijkheden niet nieuw zijn. In 2002 vertelt men bijna hetzelfde verhaal als in 1995, hoewel de landbouworganisaties stilaan beseffen dat het verhaal van 1995 vandaag niet meer opgaat. Een derde vaststelling is dat de Europese Commissie een aantal richtlijnen heeft vastgelegd, en dat Vlaanderen die moet uitvoeren indien het de Europese subsidies wil behouden.

De landbouwer is vandaag niet meer dezelfde dan twintig jaar geleden. De organisaties en de landbouwers zelf beseffen dat zij hun inkomen niet alleen meer kunnen genereren uit landbouwactiviteiten, maar dat ook beheersovereenkomsten daar een onderdeel van worden. Er is een kentering in het denken over landbouw nodig. En of men nu wil of niet, de afbouw van de veestapel is onomkeerbaar geworden. Alle problemen beginnen immers bij het mestoverschot.

De sp.a-fractie heeft volgens de heer Maes oog voor de sociale en economische consequenties van het dossier. Die nemen niet weg dat de afbakening van de kwetsbare gebieden moet gebeuren. Zoniet is er het risico dat de Vlaamse landbouwers straks Europese subsidies mislopen. Daarbij is de sensibilisering van de individuele landbouwer volgens de spreker minstens even belangrijk als die van de landbouworganisaties.

De spreker steunt het voorstel van de heer Denys om een landbouwconferentie op te starten, op

voorwaarde dat die conferentie de toekomst van de landbouw als uitgangspunt hanteert. Het kan niet de bedoeling zijn om nog maar eens een gevecht te voeren op basis van de gekende standpunten, waarbij men die standpunten blijft herhalen.

Mevrouw *Gisèle Gardeyn-Debever* was aanwezig bij een ontmoeting van minister van werkgelegenheid Landuyt met 350 West-Vlaamse landbouwers. Daarbij werd aan de minister gevraagd om niet mee te beslissen over de kwetsbare gebieden, vooraleer er een positieve erkenning is van de goede meetpunten. Minister Landuyt heeft geen standpunt ingenomen en kon vandaag niet aanwezig zijn.

De spreker vraagt hoeveel bedrijven de dupe zullen zijn van de afbakening van de kwetsbare gebieden, en verplicht zullen worden om uit te treden.

De heer *Frans Wymeersch* gaat in op de standpunten van vorige sprekers. Hij wijst erop dat minister Gabriëls in het door de heer De Meyer aangehaalde artikel zegt te spreken namens de top van de VLD. Ofwel spreekt hij de waarheid niet, ofwel behoort de heer André Denys niet tot de top van de VLD. De heer Denys nuanceert immers de redenering van minister Gabriëls. Anderzijds spreekt mevrouw Vertriest ook de heer Denys niet tegen.

Waar de heer Denys stelt dat het netwerk van meetpunten moet worden verfijnd, maar dat in afwachting wel de nodige stappen moet worden gezet naar de Europese Commissie, zegt mevrouw Vertriest niet dat dit niet kan. De grote slogan die ze daarbij hanteert, luidt echter : “is dit wel aanvaardbaar voor Europa ?”. Het spookbeeld Europa wordt volgens de heer Wymeersch voor de zoveelste keer gebruikt om de landbouwers individueel en in groep te sensibiliseren. Nochtans kan een landbouwer niet met geld boeren, maar enkel met grond. Het belangrijkste middel om zijn landbouwbedrijvigheid te kunnen uitvoeren, wordt door de voorgestelde maatregel nogmaals bezwaard. Of daarbij al dan niet in financiële tegemoetkomingen wordt voorzien, speelt in dat opzicht geen rol.

Volgens de heer Wymeersch werd door andere sprekers ook gewezen op de onomkeerbaarheid van de beslissingen die nu voorliggen inzake afbakening en warme sanering. De heer Denys maakt zich volgens de spreker begoochelingen indien hij denkt dat de maatregel moet kunnen worden omgekeerd op het ogenblik dat de situatie verbetert. Eens een gebied als kwetsbaar wordt bestempeld, zal het dat volgens de heer Wymeersch voor altijd blijven.

Indien de heer Denys het standpunt van minister Gabriëls had verdedigd, zou de heer Wymeersch aan zijn kant staan. Nu ligt dat anders. Er is nood aan betere meetpunten, betere netwerken, betere controles. Wat niet kwetsbaar is, moet men kunnen behouden als niet-kwetsbaar gebied. Daarom moet de totale afbakening van Vlaanderen als kwetsbaar gebied zeer radicaal en principieel worden afgewezen.

De heer *André Denys* benadrukt dat hij het slechts op één punt niet eens is met minister Gabriëls. Dat er overlegd moet worden met de landbouwers, dat er een objectief meetnet moet worden uitgebouwd, en dat er een gesprek moet komen met de Europese commissarissen, daar is hij het mee eens. De spreker vindt echter niet dat de resultaten van een sociaal-economische studie moeten worden afgewacht. Om die reden het dossier uitstellen, brengt een reëel risico mee dat de Europese Commissie het Vlaamse gewest voor 100 percent tot kwetsbaar gebied uitroept.

Indien het Vlaams Blok stelt dat Europa als spookbeeld wordt gebruikt, is dat volgens de heer Denys het bewijs dat zij Europa niet kennen en er geen visie op hebben. Wie het dossier van de nitraatrichtlijn kent, weet dat er wel een reëel gevaar is. De VLD-fractie wil dat risico voor de landbouw niet lopen.

De heer *Jef Van Looy* vraagt aan de heer Denys of zijn standpunt inzake de ontbrekende studie over de sociaal-economische gevolgen, niet in strijd is met zijn visie op de duurzame landbouw.

De heer *André Denys* ontkent dit. De VLD pleit ervoor dat de Vlaamse regering gelijktijdig met haar beslissing over een voorstel tot afbakening van de kwetsbare gebieden beslist over het toepassen van sociaal-economische begeleidingsmaatregelen. Er is dus geen tegenstrijdigheid.

II. Antwoorden van de minister

Minister *Vera Dua* stelt dat uit de serene toon van het debat blijkt dat iedereen beseft dat hier een moeilijk dossier voorligt, zowel voor de landbouwsector als voor de fracties en de minister. Het is duidelijk dat Vlaanderen een mestprobleem en een milieuprobleem kent. Uit de cijfers blijkt dat op een aantal plaatsen in Vlaanderen de nitraatnormen effectief worden overschreden. Bovendien dreigen er – indien er geen, voor Europa min of meer aanvaardbare, bijkomende afbakening van

kwetsbare gebieden komt – sancties die nefast zouden kunnen zijn voor de landbouw.

Wie de landbouwsector kent, weet dat er een Europees landbouwbeleid wordt gevoerd. Zonder Europa zou de Vlaamse landbouwsector in grote moeilijkheden verkeren. Het Europese landbouwbeleid, met alle kritiek die men erop kan hebben, is doorslaggevend geweest voor hetgeen werd bereikt, ook met betrekking tot inkomen en steun. De realiteit van vandaag is dat de Europese Commissie verschillende dossiers aan elkaar koppelt. Commissaris Fischler van Landbouw heeft meegedeeld dat het ontvangen van Europese steun – zowel qua inkomen, prijs, restituties als plattelandontwikkeling – nu eenmaal impliceert dat ook een aantal andere Europese regels moeten worden nageleefd. In eerste instantie worden de middelen voor plattelandontwikkeling nu gekoppeld aan het naleven van een aantal milieuriichtlijnen. Sommigen willen daarin trouwens nog verder gaan, en zelfs ten aanzien van de individuele landbouwer, inkomenssteun koppelen aan het naleven van bepaalde milieuriichtlijnen. Daar kan men ontevreden over zijn of kritiek op hebben, maar de landbouwsector leeft nu eenmaal in een Europese realiteit. Indien men ervoor pleit om zich daaruit terug te trekken, moet men beseffen dat de landbouw zonder Europa vandaag minder ver zou staan.

De minister wijst erop dat in MAP2 expliciet vermeld staat dat zou worden overgaan tot de afbakening. Die stap moest dus in ieder geval, en eigenlijk al vroeger, gezet worden.

Volgens de minister stelde mevrouw Vertriest een relevante vraag : zal de gemaakte oefening door Europa worden aanvaard ? Het gaat om een wetenschappelijk correcte oefening, die op een pragmatische manier is uitgevoerd, want rekening houdend met de belangen van de landbouwsector. Er is dan ook een goede kans dat dit dossier genade vindt in de ogen van de Europese Commissie, wat niet betekent dat het een gemakkelijke discussie wordt.

Er wordt voortdurend gestreefd naar bijkomend overleg met de Europese Commissie, maar dat is in de huidige omstandigheden niet evident. De commissarissen zijn weliswaar bereid om de lidstaten te helpen, maar de hangende procedure, die kan leiden tot een veroordeling door het Europese Hof van Justitie, is aanleiding voor enige terughoudendheid. Toch blijft het de bedoeling om aan de Europese instanties de typische situatie van de Vlaamse landbouw – de kleine oppervlakte met een intensieve veeteelt – uit te leggen, en aan te tonen dat

die niet zomaar vergelijkbaar is met de situatie van andere landen. Er moet een oplossing komen voor het mestprobleem, maar niemand in het Vlaams Parlement of daarbuiten wil dat dit gepaard zou gaan met zodanig drastische maatregelen dat ze de landbouw in een moeilijk parket brengen.

De minister benadrukt twee elementen van het dossier. Met betrekking tot de afbakening van de kwetsbare gebieden engageert ze zich dat geen vier jaar zal worden gewacht om tot een nieuwe afbakening over te gaan. De Europese Commissie stuurt signalen die in die richting gaan. Op elk moment kan door een lidstaat een herziening worden gevraagd, op voorwaarde dat men beschikt over één jaar meetresultaten. Daarnaast wil de minister het MAP-meetpuntennetwerk uitbouwen. In het verleden was het zeer moeilijk om met de landbouworganisaties een overeenkomst te bereiken over het vaststellen van de zuivere MAP-meetpunten, die informatie moeten geven over de nitraatverontreiniging door de landbouw. Toch is een verfijning van het meetpuntennetwerk noodzakelijk. Het zal wel minstens enkele maanden vergen om een meer uitgebreid netwerk op te starten. Ofwel wacht de regering op de resultaten van dat meer gedetailleerde netwerk, ofwel gaat ze verder met het bestaande netwerk, bekijkt ze de situatie na een jaar en kan ze, in geval van een verbetering, een herziening vragen. De minister is bereid om zo snel mogelijk een herziening te vragen, met dien verstande dat gebieden met goede resultaten uit de afbakening kunnen worden gehaald, maar dat slechte resultaten kunnen leiden tot een bijkomende afbakening.

Ten tweede is er de mogelijkheid tot derogatie. Dat is een verzoek tot afwijking van de algemene bemestingsregel van 170 kilogram stikstof per hectare voor alle gebieden die als kwetsbaar zijn aangeduid. Er moet dus een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen het bekomen van een derogatie enerzijds en de mogelijkheid tot herziening van de afbakening anderzijds. In de loop van de volgende weken zullen experts al een eerste derogatievoorstel klaar hebben. Daarin kunnen zij bijvoorbeeld suggereren dat de landbouwer in geval van maïs met nateelt of in geval van graslanden een hogere dosis kan toedienen – zo blijkt althans uit het expertenrapport dat werd opgesteld naar aanleiding van het Nederlandse derogatieverzoek. Het signaal van de Europese Commissie was echter zeer duidelijk : lidstaten moeten eerst de afbakening indienen, en kunnen daarna pas een derogatie vragen. Hoewel de twee dossiers dus niet samen kunnen worden ingediend, kunnen ze wel samen worden voorbereid.

Op de vraag van de heer Kindermans waarom geen vergoedingen worden toegekend voor de gevolgen van de afbakening, antwoordt de minister dat dergelijke vergoedingen voor Europa niet kunnen, omdat het gaat om de naleving van de nitraatrichtlijn. Bij de vroegere afbakening van kwetsbare gebieden konden nog andere redenen – zoals drinkwaterwinning en kwetsbaarheid van de natuur – worden aangehaald om die toekenning te verantwoorden. Via het instrument beheersovereenkomst kon dan in vergoedingen worden voorzien. Voor de loutere naleving van de nitraatrichtlijn, zoals in de nu voorliggende bijkomende afbakening, is echter geen vergoeding mogelijk.

De gebieden in de bestaande afbakening waar goede resultaten werden gemeten, worden niet uit de nieuwe afbakening gehaald, omdat in die gebieden met beheersovereenkomsten van vijf jaar wordt gewerkt. Wanneer men die gebieden uit de afbakening zou halen, verliest de landbouwer ook de beheersovereenkomst. Die zones kunnen wel worden opgenomen bij de eerstvolgende herziening. Zoals gezegd moet echter eerst worden afgebakend om de volgende keer, na meetcampagnes, de herziening te kunnen vragen.

Met betrekking tot de vraag van de heer Kindermans over de aankoopplicht van de overheid in de kwetsbare gebieden, deelt de minister mee dat al drie keer een antwoord werd gevraagd aan de Europese Commissie. De Europese Commissie antwoordt echter niet, wat wellicht zijn oorsprong vindt in de lopende procedure. Toch zal dat dossier bij een eerstvolgende contact met Europa opnieuw worden voorgelegd.

De heer *Gerald Kindermans* vraagt of de minister dan verwacht dat de derogatie snel zal gaan. De *minister* antwoordt bevestigend. Uit de gesprekken met de Europese instanties is gebleken dat voor de derogatie in specifieke termijnen is voorzien. Er werd verzekerd dat het snel kan gaan.

De heer *Jef Van Looy* vraagt vanaf welk niveau een derogatie zal worden toegestaan : wordt een derogatie toegestaan zodra er een meting onder de 50 milligram nitraat per liter beschikbaar is ? De *minister* antwoordt dat moet worden aangetoond dat bijvoorbeeld grasland veel meer stikstof kan vasthouden dan 170 kilogram per hectare. Een wetenschappelijke vaststelling moet aantonen dat er geen gevolgen zijn voor het oppervlaktewater.

De heer *Jef Van Looy* vraagt of een VHA-zone die volgend jaar onder de norm van 50 milligram blijft, het jaar nadien niet meer kwetsbaar zal zijn. De

minister antwoordt dat dat het geval kan zijn indien een herziening wordt gevraagd.

De heer *Erik Matthijs* wijst erop dat de minister heeft gezegd dat de derogatie geldt voor alle gebieden die kwetsbaar zijn, en dat er een verschil is met de herziening. De overheid moet eerst afbakenen en kan pas daarna een derogatie vragen. Een herziening moet echter gebaseerd zijn op één jaar meetresultaten.

De *minister* stelt in haar antwoord dat een groot deel van West-Vlaanderen als kwetsbaar gebied wordt afgebakend. Ze zal proberen om voor alle grasland in dat kwetsbaar gebied een derogatie te krijgen. Mogelijk zal de situatie daar in de loop van de volgende jaren fel verbeteren. In dat geval komt er een ander dossier : er zal, rekening houdend met de verbeterde resultaten, een andere afbakening worden opgesteld en aan Europa voorgelegd. Indien de resultaten verslechterd zijn, moet men ook de gevolgen aanvaarden.

De minister is geen voorstander van het mee responsabiliseren van de sector voor de financiering van de afbouw van de veestapel. De landbouwers die het goed doen, vragen zich af waarom zij een heffing zouden betalen om het probleem van bedrijven met weinig of geen grond op te lossen. Daar kan de minister begrip voor opbrengen. Bovendien is het van belang dat de financiële middelen maximaal in de sector blijven. Er zal immers moeten worden betaald voor de mestverwerking. Het verdelen van de kosten over alle landbouwers is geen goed idee.

Eventueel kan de warme sanering nog worden geïntensifiëerd. Voor wat de varkenshouderij betreft, wordt binnenkort een nieuwe inschrijvingsronde geopend. Het valt af te wachten of er in die deelsector nog veel interesse bestaat om in te gaan op de maatregel.

De minister deelt verder mee dat een ontwerp van decreetswijziging wordt voorbereid, waarbij een oplossing wordt geboden voor het probleem van het samenvoegen van vergunningen. Ze heeft wel vragen bij de verhandelbaarheid van mestquota. Die mogelijkheid moet eerst ernstig worden onderzocht, omdat een dergelijke maatregel aanleiding kan geven tot ongewenste resultaten.

Het samenvoegen van bedrijven is niet hetzelfde als het verhandelbaar maken van mestquota, hoewel het ook een zekere mobiliteit meebrengt. Het zou voor sommige jonge bedrijven wel een uitkomst kunnen zijn en de minister is dan ook voor-

stander van het mogelijk maken van zowel het verplaatsen als het samenvoegen van bedrijven. Het voorstel om vanaf een bepaalde grens van samenvoeging de vergunning met 25 percent te vermindern, circuleert overigens al langer, en zou een gedeeltelijke herstructurering van de sector meebrengen. Vraag is hoe ver men kan gaan in het verhandelbaar maken van de nutriëntenhaltes. Ook inzake de melkquota woedt een discussie over de mate waarin men de vrije markt wil laten spelen.

Het MAP-meetpuntennetwerk zal zeker worden uitgebreid. De VMM wil het verfijnen, zodat er minder discussie zal ontstaan over de resultaten. Er is ook kritiek op de methode waarbij 95 percent van de resultaten wordt gehanteerd en op de VHA-zones als basis voor de afbakening. De minister herhaalt dat door deze systematiek te volgen een beter beeld kon worden bekomen. De methode heeft inderdaad tot gevolg dat bepaalde zones worden opgenomen in de afbakening, maar ook omgekeerd blijven bepaalde gebieden daardoor buiten de afbakening.

De problematiek van de verontreiniging van het grondwater levert een moeilijk debat op. De kwaliteit van het oppervlaktewater kan worden gemeten en vervolgens kunnen de resultaten dienen als basis voor de afbakening. Voor het grondwater gebeurde dat niet omdat de beschikbare gegevens vatbaar zijn voor opmerkingen. Toch eist de Europese richtlijn dat ook inzake het grondwater maatregelen worden genomen. Er moet worden nagegaan of ook op dat punt een zekere responsabilisering kan worden ingevoerd. Het is moeilijk om uit te leggen aan de sector dat een gebied kwetsbaar is omdat de ondergrond dat is, terwijl het resultaat van de bovengrond goed is.

Het criterium voor de afbakening van kwetsbare gebieden voor grondwater is volgens de minister een technische aangelegenheid. Volgens professor Walraevens werd het uiterste minimum afgebakend.

De heer *Erik Matthijs* wijst erop dat in het verleden het niet afbreken van nitraat door de ondergrond aanleiding gaf tot een afbakening als kwetsbaar gebied, terwijl vandaag het wel afbreken ervan ook tot een afbakening leidt. Waarom wordt die eerste categorie gronden dan niet geschrapt?

De *minister* antwoordt dat op die manier kan worden voorkomen dat het reductiepotentieel van de ondergrond wordt uitgeput. Het volledig benutten van de afbraakmogelijkheden heeft voor gevolg dat wanneer opnieuw nitraat wordt aangevoerd,

die niet meer wordt geneutraliseerd. Dat is een onomkeerbaar proces en daarom is voorzichtigheid geboden.

De heer *Jef Van Looy* vraagt of er niet meer onderzoek nodig is om de termijn te bepalen die dat proces vergt. De *minister* antwoordt dat het nitraatreducerend vermogen afhankelijk is van de dikte van de laag. Sommige lagen zijn bijzonder dun, bijvoorbeeld aan heuvelruggen. Wetenschappers hebben inderdaad meer tijd nodig om voor elke zone exact te bepalen hoeveel tijd het proces vraagt.

Het alternatief voor het door de wetenschappers vooropgestelde criterium is het gebruik van reële metingen van de kwaliteit van het grondwater. Indien die twee methodes tegenover elkaar worden geplaatst, is de conclusie vrij duidelijk. Het grondwatermeetnet moet worden uitgebreid en verbeterd, om een beter zicht te krijgen op wat er in de realiteit aan de hand is met het grondwater.

III. Replieken van de leden

De heer *Gerald Kindermans* is ontgoocheld over de houding van de VLD. Blijkbaar wil voormalig federaal landbouwminister Jaak Gabriëls, in het belang van de landbouwers, verder gaan dan de heer Denys. De spreker is erover verbaasd dat een vertegenwoordiger van de VLD van mening is dat de Vlaamse regering het zich niet kan veroorloven om de maatschappelijke en sociaal-economische gevolgen van dergelijke belangrijke maatregel te onderzoeken. Deze beslissingen kunnen niet worden genomen zonder de vraag te stellen naar de effecten ervan op de familiale bedrijven. Waarom heeft de regering zich niet eerder de moeite getroost om een sociaal-economische studie te laten opstellen?

De spreker stelt vast dat bij de hoorzittingen vooral landbouwingenieurs aan bod zijn gekomen, en maar weinig juristen. Nochtans gaat het hier om de interpretatie van de juridische spelregels van Europa. Hij heeft dan ook bedenkingen bij de wetenschappelijke waarde van een aantal uitspraken. Professor Deketelaere van de KU Leuven stelt over de criteria in bijlage bij de nitraatrichtlijn: "Uit de bepalingen van richtlijn 75/440/EEG blijkt duidelijk dat de inhoud van de richtlijn uitsluitend betrekking heeft op, en dus enkel relevant is voor oppervlaktewater dat bestemd is voor de productie van drinkwater, en op niets anders. De toepassing van richtlijn 75/440/EEG via de bijlage I van de richtlijn 91/676/EEG extrapoleren naar iets anders dan oppervlaktewater dat bestemd is voor de pro-

ductie van drinkwater, is dan ook fundamenteel verkeerd.” Hieruit blijkt volgens de heer Kindermans dat Europa niet vraagt dat men de normen voor het drinkwater zou gebruiken. Bij de voorliggende afbakening worden dus veel te strenge normen gehanteerd.

Er wordt ook gewerkt met MAP-meetpunten die, toen ze werden aangeduid, helemaal niet bedoeld waren waarvoor ze vandaag worden gebruikt. De MAP-meetpunten waren volgens de heer Kindermans bedoeld voor sensibilisering, niet voor het afbakenen van kwetsbare gebieden.

Hoewel er geen enkel negatief meetpunt was en dus ook geen overschrijding van de norm, werd de gemeente Heers volledig als kwetsbaar ingekleurd wegens de geologische ondergrond. Daarover zijn dan weer weinig cijfers beschikbaar. Het is zelfs niet geweten of de verlaagde bemestingsnorm van 170 kilogram stikstof per hectare het probleem zou oplossen. Het is dus niet eens niet duidelijk welke normen er in de toekomst moeten worden opgelegd.

De Vlaamse regering gaat een aantal gebieden afbakenen omdat de Europese Commissie dat wil. Sommigen zijn er voorstander van om heel Vlaanderen aan te duiden, anderen een heel beperkt gebied. Dat resulteert volgens de heer Kindermans uiteindelijk in een Salomonsoordeel, waarbij men ongeveer de helft afbakt, en vervolgens de criteria zoekt om dat min of meer te verantwoorden. Tijdens de hoorzittingen werd gesteld dat een aantal gebieden zal worden afgebakend waar er geen probleem is, met de verantwoording dat ook het omgekeerde waar is. Die logica laat uitschijnen dat men niet echt geïnteresseerd is in de vermindering van de nitraatverontreiniging, maar wel in het bekomen van de goedkeuring van Europa. Die goedkeuring dreigt een doelstelling op zich te worden, terwijl de eigenlijke milieudoelstelling uit het oog wordt verloren door een gebrek aan ernstige wetenschappelijke voorbereiding en een ernstig onderzoek naar de sociaal-economische gevolgen. Dit getuigt volgens de heer Kindermans niet van een ernstig beleid.

De heer *Erik Matthijs* stelt vast dat sommige commissieleden vragen om binnen de kortst mogelijke termijn over te gaan tot het aanvragen van een derogatie en een herziening van de afbakening. Het lid waarschuwt dat zodra de afbakening een feit is en de beperkingen worden opgelegd, het moeilijk zal zijn om daar nog van af te wijken. Heeft de minister een idee van de gevolgen op het terrein? Beschikt zij over gegevens daaromtrent?

In West-Vlaanderen werden volgens de informatie van de heer Matthijs drie zones – de zones 211, 220 en 222 – afgebakend op basis van niet-MAP-meetpunten, hoewel er in elke zone een gunstig MAP-meetpunt is. Dat is in strijd met de gehanteerde beslissingsboom voor de afbakening. Waarom wordt hier niet het beslissingstraject gevolgd dat ook in andere gebieden is gehanteerd?

De heer Matthijs verwijst naar de aanvragen die reeds werden ingediend in het kader van de afbouw van de varkensstapel, en vraagt vervolgens of er gegevens bekend zijn over de veehouders in andere sectoren die willen afbouwen. Zodra de kwetsbare gebieden zijn afgebakend en scherpere normen van kracht worden, zullen wellicht vooral de kleine familiale bedrijven de eerste slachtoffers worden.

Voor de heer *André Moreau* zijn alle beroepen belangrijk, ook het landbouwberoep. Het gaat immers steeds over mensen. Indien de landbouwsector zich in moeilijkheden bevindt, moet de overheid de landbouwers begeleiden en steunen. Dat is het standpunt van de VLD. Uiteraard kunnen ook andere fracties de landbouwbelangen verdedigen, maar het is onaanvaardbaar dat de heer Kindermans verkondigt dat de standpunten van de VLD geen oog hebben voor de belangen van landbouwers.

Volgens de heer *Eric Van Rompuy* heeft de heer Denys vandaag een belangrijke politieke verklaring afgelegd. De spreker hoopte dat de VLD zou beletten dat minister Dua een plan doordrukt waarvan geweten is dat het jaarlijks 250 miljoen euro aan productieverlies kan kosten aan de landbouwsector. Indien de minister dat cijfer ontkent, moet zij maar een sociaal-economische studie laten maken, zoals ook toenmalig minister De Batselier deed bij de voorbereiding van het eerste MAP.

Tijdens deze commissievergadering konden het parlement en de fracties zich een laatste keer uitspreken vooraleer de Vlaamse regering een beslissing neemt. Uit de gedachtewisseling blijkt dat hier en daar nog iets kan worden gewijzigd aan de voorgestelde afbakening, maar dat aan de grond van de zaak niet zal worden geraakt. Het moet echter duidelijk zijn dat indien nu een bepaalde afbakening aan de Europese Commissie wordt overgemaakt, het jaren kan duren vooraleer gebieden, op basis van betere meetresultaten, terug uit de afbakening worden gehaald.

Minister *Vera Dua* antwoordt dat de regering op basis van de meetresultaten zelf een nieuw besluit

kan nemen om die gebieden uit de afbakening te halen.

De heer *Eric Van Rompuy* meent dat de minister dat nooit zal doen eenmaal die gebieden zijn afgebakend. Hij zegt ontgoocheld te zijn in de houding van de heer Denys, die in de jaren negentig altijd evenwichtige oplossingen nastreefde en nu een vrijgeleide aan de Vlaamse regering geeft. Het standpunt van de heer Denys strookt niet met de beloftes van minister-president Dewael, minister Gabriëls en VLD-voorzitter De Gucht aan de landbouworganisaties. Ook de heer Moreau zet de toekomst van vele mensen op het spel. Hij vergist zich indien hij denkt dat binnen enkele jaren tot een herziening van de afbakening zal worden overgegaan. In de meerderheid moet men keuzes maken en de VLD heeft nu volgens de heer Van Rompuy gekozen.

De heer *André Denys* repliceert dat hij in zijn tussenkomst een evenwichtig standpunt heeft uiteengezet, dat volledig in overeenstemming is met de standpunten die hij heeft ingenomen tijdens zijn gesprekken met de landbouworganisaties. Zoals gezegd verschilt zijn houding slechts op één punt van de verklaring van minister Gabriëls : er kan niet worden gewacht op een sociaal-economische studie om de afbakening aan Europa voor te leggen. De CD&V vindt blijkbaar dat men dat risico wel kan lopen. Dat is het verschil tussen meerderheid en oppositie.

De heer Denys verwijst naar het onderscheid dat werd gemaakt tussen de mogelijkheid tot herziening en derogatie. Verder herhaalt hij dat de 31.000 hectare die werden afgebakend op basis van de grondwaterstudie opnieuw moeten worden bekeken. Er zijn voorstellen gedaan met betrekking tot de sociaal-economische begeleiding, en hij heeft gevraagd dat de Vlaamse regering gelijktijdig met de beslissing over de afbakening in die begeleiding zou voorzien. De spreker heeft nooit meer beloofd aan de landbouworganisaties en stelt dat hij zijn verantwoordelijkheid zal blijven nemen.

De heer *Erik Matthijs* herinnert eraan dat de minister in december 2001 een voorstel tot afbakening van de kwetsbare gebieden indiende bij de regering. Dat heeft aanleiding gegeven tot een conflict binnen de meerderheid. De minister-president wilde wachten tot eind januari 2002, en eiste voorafgaand overleg met de landbouworganisaties en de Europese Commissie. Einde 2001 werd voorgesteld om 57 percent van het grondgebied af te bakenen als kwetsbaar gebied. Toen reeds vermoedde de spreker dat daar nog enkele percenten zouden

afgaan, om daarna te kunnen communiceren dat de regering een goed resultaat heeft behaald, rekening houdend met het feit dat Europa de afbakening van het volledige grondgebied vroeg. Dat zal volgens de spreker het resultaat zijn. Ondertussen zijn bij de sector grote verwachtingen gewekt met betrekking tot een meer nauwkeurige afbakening. Die zijn nu volledig tenietgedaan.

De heer *André Moreau* wijst erop dat indien de landbouw de voorbije jaren geen Europese steun had ontvangen, de landbouwsector geen 2 à 2,5 percent van de beroepsbevolking meer zou vertegenwoordigen. Het gaat niet op om Europa als spookbeeld te gebruiken.

Volgens de spreker worden zijn standpunten ook verdedigd door de leden van de CD&V-fractie. Niet alles wat de Boerenbond zegt is onredelijk en hetzelfde geldt voor de andere organisaties die de sector vertegenwoordigen. Er is nood aan een beter en verfijnd objectief meetnet, en aan een geleidelijke vrijwillige afbouw. De Vlaamse overheid moet daarbij voorzien in sociale begeleiding.

De heer *Eric Van Rompuy* vraagt om, indien de minister echt gelooft in een snelle derogatie en herziening, te wachten met de afbakening tot er daarover zekerheid is. Beiden kunnen tegelijk plaatsvinden.

De *minister* herhaalt dat de Europese Commissie geen derogatieverzoek wil bestuderen vooraleer de afbakening wordt ingediend. Het is evident dat derogatie pas na de afbakening kan worden gevraagd.

Volgens de heer *Eric Van Rompuy* kan op de afbakening nooit meer worden teruggekomen.

Volgens de heer *Gerald Kindermans* werd de gemeente Riemst in de eerste afbakening weerhouden als kwetsbaar gebied op basis van een fout. Hij vraagt waarom Riemst nu niet uit de afbakening wordt gehaald. Bij deze afbakening kan men de fouten uit het verleden immers rechtzetten.

De *minister* antwoordt dat het dossier Riemst gekend is, en dat het zal worden behandeld naar aanleiding van de herziening.

De heer *Jef Van Looy* wijst erop dat de door Europa ter beschikking gestelde middelen in het kader van de plattelandsontwikkeling 200 miljoen euro bedragen, gespreid over vijf jaar. Het gaat dus om 40 miljoen euro per jaar, op voorwaarde dat de programma's worden goedgekeurd en dat de cofi-

nanciering voorhanden is. Inzake de gevolgen van de afbakening spreekt men van een kostprijs voor de sector van 250 miljoen euro per jaar. Welk verschil maakt dat dan ?

De spreker herinnert eraan dat de heer Denys een herziening vraagt van de afbakening van kwetsbare gebieden voor het grondwater, die gebeurde op basis van de gevoeligheid van hydrogeologische zones voor nitraatverontreiniging. De afbakening van de kwetsbare gebieden voor oppervlaktewater op basis van de VHA-zones wil de heer Denys blijkbaar behouden. Nochtans staat vast dat de MAP-meetpunten die destijds werden aangeduid, niet werden geselecteerd in functie van de indeling in VHA-zones. Indien men wil afbakenen op basis van VHA-zones, moet daarom volgens de heer Van Looy het meetnet totaal worden herzien.

Het verplaatsen en samenvoegen van vergunningen en bedrijven staat volgens de spreker los van dit dossier, tenzij het de bedoeling is dat bedrijven vanaf een zekere grootte productie inleveren. De vraag die aan de orde is luidt dan : waarom maakt men de integratoren niet mee verantwoordelijk ? Dat maakt ook deel uit van het plan van de Boerenbond en vroeger was de minister daar voorstander van.

De *minister* wijst erop dat vorige week nog overleg werd gepleegd met de veevoedersector. De onderhandelingen met de veevoedersector lopen met de bedoeling om zo vlug mogelijk een milieubeleids-overeenkomst af te sluiten en de sector op die manier te responsabiliseren. De mogelijkheid van een terugnameplicht wil de minister nog verder onderzoeken. Het probleem is dat een aantal veevoederbedrijven momenteel zelf inspanningen leveren om de mestverwerking te realiseren.

Met betrekking tot de sociaal-economische gevolgen van de afbakening, vermeldt de minister dat een kostenefficiëntiestudie werd besteld. Die werd uitgebreid besproken bij het overleg. Daarbij wordt nagegaan hoe een mestoverschot op de meest efficiënte manier kan worden verwerkt. Die conclusies zijn beschikbaar, zoals ook diverse derogatiemodellen die kunnen bijdragen tot een reductie van het overschot.

Op zich is het volgens de minister geen probleem om in de loop van de komende maanden een sociaal-economische studie te laten maken. Zoals de heer Denys stelt kan daarop niet worden gewacht om een beslissing te nemen over de afbakening. Uit de studie die werd gemaakt naar aanleiding van het mestactieplan, waarin men de invloed van

het MAP op de landbouw onderzocht, onthoudt de minister dat de uitstoot uit de landbouw en – in bepaalde sectoren – de minderinkomsten vooral te wijten zijn aan het marktgebeuren. Ook een Nederlandse studie geeft aan dat de genomen maatregelen geen meereffect hebben in vergelijking met de enorme impact van het marktgebeuren op de landbouw.

De verslaggevers,

Isabel VERTRIEST
Erik MATTHIJS

De wnd. voorzitter,

Jef VAN LOOY

BIJLAGE
HOORZITTINGEN

INHOUD

Blz.

– **Hoorzittingen van dinsdag 19 februari 2002**

1. Inleidende uiteenzettingen door mevrouw Vera Dua, Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, en mevrouw Hilde Vandendriessche, kabinetsmedewerker	18
2. Hoorzitting met de heer Henk Maeckelberghe, Vlaamse Milieumaatschappij	24
3. Hoorzitting met professor Kristine Walraevens, Laboratorium voor toegepaste geologie en hydrogeologie, Universiteit Gent	30

– **Hoorzittingen van donderdag 28 februari 2002**

1. Hoorzitting met de heer Noël Devisch, voorzitter van de Boerenbond	35
2. Hoorzitting met de heer Camiel Adriaens, voorzitter van het Algemeen Boerensyndicaat (ABS)	43
3. Hoorzitting met de heer Ignace Van de Walle, voorzitter het Vlaams Agrarisch Centrum (VAC)	46
4. Hoorzitting met de heren Jos Gysels, Natuurpunt, en Bart Martens, Bond Beter Leefmilieu	49

DAMES EN HEREN,

HOORZITTING VAN 19 FEBRUARI 2002 OVER DE AFBAKENING VAN KWETSBARE GEBIEDEN IN HET KADER VAN DE EUROPESE NITRAATRICHTLIJN MET EEN VERTEGENWOORDIGER VAN DE VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ EN MET PROFESSOR KRISTINE WALRAEVENS

1. Inleidende uiteenzettingen door mevrouw Vera Dua, Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, en mevrouw Hilde Vandendriessche, kabinetsmedewerker

Minister Vera Dua : Op 12 december 1991 vaardigde de Europese Commissie een richtlijn uit over de waterverontreiniging met nitraten die afkomstig zijn uit agrarische bronnen. Die richtlijn moet parallel met een andere gelezen worden, namelijk de richtlijn Stedelijk afvalwater over de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt door de huishoudens en de industrie. Een belangrijk artikel van de eerstgenoemde tekst verplicht de lidstaten ertoe om kwetsbare zones af te bakenen, een operatie die om de vier jaar moet herzien worden. Vandaag zullen wij u voorstellen hoe die afbakening hier gebeurd is : wat het Vlaams Gewest had moeten doen, en wel en niet gedaan heeft. Het is van belang hierbij op te merken dat er naast de afbakening ook een mogelijkheid tot derogatie bestaat. In een dergelijk derogatieverzoek kan een lidstaat aan de Europese Commissie de toestemming vragen om in kwetsbare zones, waarin de scherpere bemestingsnorm van 170 kilogram nitraten per hectare geldt, toch een hogere norm te hanteren. Daarbij moet dan wel een wetenschappelijke motivering aangevoerd worden.

De ingebrekestelling van Vlaanderen door Europa speelt een belangrijke rol in dit debat. Sinds heel wat jaren stelt de Europese Commissie het Vlaams Gewest in gebreke met betrekking tot de implementatie van de nitraatrichtlijn. De procedure bevindt zich thans in de eindfase, de juridische middelen zijn vrijwel uitgeput.

Als wij nu niets doen, riskeren wij een veroordeling door het Europese Hof van Justitie, met alle gevolgen vandien. Daar komt nog bij dat de cofinancieringsdossiers, zoals die voor plattelandsontwikkeling, door Europa gekoppeld werden aan de voortgang die wordt gemaakt met het nitraatdossier. De Vlaamse regering maakte 8 miljard frank vrij voor het programma Plattelandsontwikkeling, maar wij hebben de Europese goedkeuring nodig voor wij dat geld kunnen besteden.

Wij verbonden ons ertoe om voor de lente van 2001 de Natura 2000-gebieden uit te breiden. Dat gebeurde. Bovendien zouden wij ten laatste op 21 december 2001 vooruitgang boeken met de aanduiding van kwetsbare zones. Ons aangepaste voorstel zou aan de Europese Commissie meegedeeld worden. Nadat de regering het eens was geworden, startte het overleg met de landbouworganisaties enerzijds en de natuur- en milieuorganisaties anderzijds. Dat vond plaats op 18 en 21 december ; 3, 10, 17, 22 en 29 januari ; 1, 5, 12 en 15 februari, en leverde een aantal verschuivingen op : enkele gebieden werden geschrapt, enkele toegevoegd.

Het eindresultaat was in elk geval dat er geen consensus kon bereikt worden. De milieubeweging vindt dat het voorstel niet ver genoeg gaat. Zij wil dat tenminste 70 tot 80 procent van de cultuurgronden wordt afgebakend. De meeste landbouworganisaties, op de Boerenbond na, kunnen zich min of meer vinden in de regeling. Afwijzing dreigt de zaak immers erger te maken. De Boerenbond heeft nog steeds serieuze bezwaren.

Tegelijk voert de Vlaamse regering overleg met de Europese Commissie. Er werd een brief gestuurd naar de commissarissen Wallström van Leefmilieu en Fischler van Landbouw, met het verzoek om ontvangen te worden voor een gesprek over het aangepaste voorstel.

De eerste reactie was vrij positief. Men wilde praten, maar eerst moest overleg plaatsvinden met de technici van het Vlaams Gewest. Dat is inmiddels gebeurd. In het eindresultaat is 54,4 procent van de cultuurgronden als kwetsbare zone afgebakend. We hopen op Europese goedkeuring hiervan.

Mevrouw Hilde Vandendriessche, kabinetsmedewerker : De Europese nitraatrichtlijn dateert van 12 december 1991. Artikel 3 ervan bepaalt dat de kwetsbare gebieden binnen de twee jaar moeten worden aangeduid : dat was dus op 21 december 1993. Daarna moesten de resultaten binnen de zes maanden aan de Europese Commissie worden meegedeeld. Sinds dan zitten we in een vast stramien : de kwetsbare zones moeten tenminste om de 4 jaar bekeken, en zo nodig herzien en aangevuld worden : op 21 december 1997 en op 21 december 2001. De volgende keer zou dus 21 december 2005 kunnen zijn. Maar men kan ook sneller herzien dan om de vier jaar. Dat is tot op heden nog nooit gebeurd : de aangeduide oppervlakte was tot nog toe vrij klein.

Met het voorliggende ontwerp is de oppervlakte die zal worden aangeduid echter aanzienlijk. Het is dan ook belangrijk om te motiveren dat men het statuut van een kwetsbare zone kan herzien als tenminste voldaan wordt aan de criteria van de nitraatrichtlijn. We moeten dus altijd binnen de zes maanden na de herziening aan de Europese Commissie meedelen wat de kwetsbare zones zijn : in dit geval ten laatste op 21 juni 2002.

Deze timing is nagenoeg letterlijk overgenomen in artikel 15, paragraaf 3 van het mestdecreet. We benadrukken dat omdat de ingebrekestelling door Europa vooral handelde over het niet implementeren van de nitraatrichtlijn in de Vlaamse wetgeving en over het niet correct aanduiden van kwetsbare zones. Inmiddels is er, met MAP2, wel een correcte implementatie. Voor de aanduiding van de kwetsbare zones staat de datum van 21 december 2001 in het mestdecreet. Zowel de nitraatrichtlijn als het mestdecreet bepalen dat de kwetsbare zones telkens opnieuw moeten bekeken worden en zo nodig herzien en aangevuld. Het is dus ook mogelijk het statuut van kwetsbare zone opnieuw op te heffen. Dat is belangrijk in de discussie over het streven naar betere milieuresultaten.

Bijlage I van de nitraatrichtlijn en artikel 15, paragraaf 4 en 5 van het mestdecreet geven de criteria aan op basis waarvan de kwetsbare zones worden aangeduid. Wat de A-criteria betreft, moet ten eerste op basis van de resultaten van de metingen van het oppervlaktewater alles worden aangeduid wat meer dan 50 milligram nitraat per liter bevat. Belangrijk is dat criterium A1 uit twee delen bestaat. In de eerste helft van de zin staat dus in feite dat er geen overschrijding van 50 milligram mag zijn. Dat kan worden gemeten. De tweede helft van de zin stelt echter dat er niet noodzakelijk moet gemeten worden : als er aanwijsbare criteria zijn, zouden de wateren mee moeten opgenomen worden in de afbakening. Men moet er bovendien voor zorgen dat dit geheel van criteria het volledige grondgebied van Vlaanderen bedekt. Criterium A2 is analoog, maar heeft betrekking op het grondwater. Er moeten voorzorgsmaatregelen worden genomen opdat het niet meer dan 50 milligram nitraat per liter zou bevatten en als dat toch zou gebeuren, is het belangrijk om dit gebied al op voorhand af te bakenen als kwetsbare zone. Criterium A3 bepaalt dat men algengroei of -bloei moet voorkomen in alle types van oppervlaktewater. De Commissie bepaalt daarbij echter niet bij welke hoeveelheid stikstof die algengroei optreedt : ze legt dus eigenlijk geen echt criterium vast. Wij hebben criterium A3 daarom maar meteen gelinkt aan criterium A1. Wel is duidelijk dat algengroei wellicht optreedt bij lagere waarden dan 50 milligram maar er zijn andere elementen dan nitraat nodig.

Criterium B1 betreft de fysische en milieukenmerken van de wateren en het land, bijvoorbeeld de geologische toestand, de nitraatgevoeligheid van bepaalde bodemlagen, B2 de huidige kennis van het gedrag van stikstofverbindingen in het milieu en B3 de huidige kennis van de gevolgen van de maatregelen overeenkomstig het actieprogramma dat we in het kader van de nitraatrichtlijn moeten uitvoeren.

Al deze criteria worden in het mestdecreet geïntegreerd : de A-criteria in artikel 15 paragraaf 4, de B-criteria in artikel 15 paragraaf 5. De heer Maeckelberghe van de VMM zal straks toelichten hoe we criterium A1 gaan toepassen, de afdeling Water van Aminal, ondersteund door professor Walraevens, zal weergeven hoe we criterium A2 hebben toegepast .

Nu moet het Vlaamse Gewest nog een actieprogramma opstellen. We duiden een kwetsbare zone aan en daar moeten maatregelen tegenover staan om te voorkomen dat er (nog verder) verontreiniging zou plaatsvinden Dat is ons mestdecreet. Daar moeten niet zoveel wijzigingen meer aan gebeuren : alles voor de kwetsbare zones is er in beschreven. Het meest beperkende is de toepassing van maximum 170 kilogram stikstof uit dierlijke mest. Daarnaast zijn zaken in verband met het uitrijden van dierlijke mest en het toepassen op hellingen inmiddels geregeld in artikel 17 van het mestdecreet.

Op dit actieprogramma kan aan de Europese Commissie een afwijkingsmogelijkheid gevraagd worden. Dat is de zogenaamde derogatie. Die wordt volledig beschreven in bijlage III 2 b van de nitraatrichtlijn. Dat zal nog opgenomen worden in het mestdecreet.

Derogatie betekent dat men kan afwijken van de 170 kilogram stikstof uit dierlijk mest, maar ook van de beperkingen voor kunstmest op basis van een gemotiveerde vraag en aan de hand van criteria. Die zijn opgesomd in bijlage III, 2 als een niet-limitatieve lijst waar nog criteria aan toegevoegd kunnen worden.

De belangrijkste zijn : gewassen met lange groeiperiodes omdat die heel wat meer kunnen opnemen dan 170 kilogram en omdat daarmee kan voorkomen worden dat er in bepaalde periodes geen bodembedekking is waardoor de kans op uitspoeling groter wordt ; gewassen met een hoge stikstofopname en bodems met een uitzonderlijk hoog denitrificatievermogen. Dat zijn onder andere enkele elementen die bij het derogatieverzoek gebruikt kunnen worden.

We zijn volop bezig met de voorbereiding ten einde de afbakening van de kwetsbare zones over te maken aan de Europese Commissie. We hopen tegen de maand juni 2002 zo ver mogelijk gevorderd te zijn met een derogatieverzoek zodat dit bij de Europese Commissie kan worden ingediend. Dat is belangrijk omdat in het mestdecreet staat dat de aanduiding van kwetsbare zones zo vlug mogelijk moet gebeuren, maar dat het actieprogramma met 170 eenheden stikstof uit dierlijke mest pas volgend bemestingsseizoen (in 2003) zou ingaan. Daarom proberen we het derogatieverzoek voor die tijd bij de Europese Commissie te bekomen.

Voor de afbakening van de kwetsbare zones tot 54,4 procent van het grondgebied van de cultuurgronden in Vlaanderen, dus de gronden in landbouwgebruik, hebben we geprobeerd om de resultaten van het oppervlaktewatermeetnet zo goed mogelijk te gebruiken.

De overheid en de administratie hebben de landbouwers gemotiveerd om heel goede resultaten te bekomen in het MAP-meetnet en op die manier de aan te duiden oppervlakte te beperken. Er is een behoorlijke verbetering geweest in heel wat meetpunten. Spijtig genoeg is er in een aantal meetpunten een systematische verslechtering opgetreden. Dat wil zeggen dat 3 van de 12 metingen per jaar niet goed zijn terwijl ze in de vorige jaren wel gunstig waren. We hebben geprobeerd om met de afbakening de verbetering die door de sector is gerealiseerd, te belonen. Daarom hebben we de resultaten gebruikt van het tweede jaar van het meetnet, met name van november 2000 tot oktober 2001. Daardoor kunnen we 12 zones niet als kwetsbare zone aanduiden ; omgekeerd moeten 2 zones net wel afgebakend worden als kwetsbare zone omdat de situatie verslechterd is.

De gunstige resultaten, die in het oppervlaktewatermeetnet geboekt zijn, hebben vooral te maken met de invoering van de strengere uitrijregeling met MAP2. Tot 1999 mocht men dierlijke mest uitrijden tot 5 december ; vanaf 2000 gaat de uitrijstop in vanaf 21 september. Dat heeft enorme verbeteringen in de waterlopen teweeggebracht. Alles wat nog na 1 september aan dierlijke mest of andere stikstofmeststoffen wordt toegediend, gaat in belangrijke mate verloren omdat er geen gewasgroei meer is en dus ook geen stikstofopname. Uiteraard hebben de landbouwers de gunstige situatie gerealiseerd door zich aan de uitrijregeling te houden.

Inzake het criterium A3, met name de eutrofiëring, zijn er geen maatregelen op basis van nitraat- of stikstofmetingen maar willen we een aantal belangrijke eigenschappen van het mestdecreet in de verf zetten. In dat decreet zijn er ook bepalingen over de fosfaatverzadigde gronden, waar belangrijke bemestingsbeperkingen worden opgelegd voor fosfaat. Dat heeft ook gevolgen voor stikstof, en fosfaat draagt zeker bij tot eutrofiëring. We willen dan ook het criterium A3 op deze wijze motiveren voor de Europese Commissie : we doen de afbakening niet op basis van nieuwe metingen, want ze is al gebeurd op basis van de fosfaatverzadigde gronden.

Voorts willen we zeer duidelijk stellen dat we een hele hoop maatregelen nemen om de eutrofiëring te voorkomen. Het niet-uitrijden op hellingen van een bepaalde hellingsgraad en in de nabijheid van waterlopen, het bedekt houden van de bodem en dergelijke meer zijn zaken die we in de code van goede landbouwpraktijken hebben geschreven en die in artikel 17 van het mestdecreet staan. Die voorzorgsmaatregelen

len die we op het hele Vlaamse grondgebied toepassen, willen we ook in de verf zetten om de toepassing van het criterium A3 te motiveren.

In het gesprek met de Europese Commissie hebben we een aantal belangrijke vragen gesteld. De belangrijkste vraag is wat de frequentie van de afbakening moet zijn. De commissie heeft bevestigd dat we sneller mogen herzien dan om de vier jaar en dat we een kwetsbare zone opnieuw als een niet-kwetsbare mogen aanduiden, op voorwaarde dat dit gebeurt op basis van dezelfde criteria van bijlage I. Over de snelheid van de derogatie heeft de Europese Commissie gezegd dat de afbakening van de kwetsbare zones de eerste voorwaarde is. Als die afbakening gebeurd is, kan de derogatie vrij snel gaan omdat de commissie daarmee al de nodige ervaring heeft vanuit Denemarken en Nederland, en ook omdat ze terzake al aanbevelingen heeft gedaan.

De Europese Commissie stelt voorts dat het niet mogelijk is om kwetsbare zones aan te duiden zonder het hele Vlaamse grondgebied te bekijken. Het grondgebied moet volledig worden bekeken op basis van de criteria.

Ten slotte heeft de commissie bevestigend geantwoord op de vraag of de inspanningen van land- en tuinbouwers telkens gehonoreerd kunnen worden om een bepaalde zone niet als kwetsbaar aan te duiden, of om het statuut te veranderen of om een derogatie te bekomen. De voorwaarde is dat het juiste actieprogramma aangeduid wordt. Dat is een belangrijke vraag omdat er een aantal voorbeelden zijn waar de tuinbouw en meer bepaald de serreteelten naast de landbouw een nitraatprobleem in de waterlopen kunnen veroorzaken.

De heer Patrick Lachaert : De Europese Commissie heeft uitdrukkelijk bevestigd dat de herziening kan gebeuren als men onder de voorwaarden valt. Men is dus niet gehouden aan de termijn van vier jaar.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Zeker niet. Er staat “ten minste om de vier jaar”. Dat kan vlugger gebeuren, maar uiterlijk tegen die datum, op basis van de criteria. Voor het criterium A1 heeft men metingen nodig van ten minste één jaar. Men kan dus niet om de twee weken herzien.

De heer Patrick Lachaert : Strekt de herziening zich uit over heel Vlaanderen of over een deel ervan ?

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Men moet altijd het hele grondgebied bekijken.

De heer Patrick Lachaert : Klopt het dat de derogatie in Nederland 3 procent bedraagt ?

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Denemarken heeft een derogatie aangevraagd voor 4 procent van het grondgebied, met name voor een deel van de graslanden. Men moet dat in de context plaatsen. Denemarken heeft niet meer nodig want de veebezetting is niet veel meer dan de 170 eenheden stikstof uit dierlijke mest of 2 grootvee-eenheden per hectare. Nederland heeft voorstellen voor akkerbouw en voor weiland. Het weilandgedeelte is goedgekeurd, maar de rest nog niet omdat Nederland hardnekkig weigert om bepaalde aanbevelingen van de Europese Commissie om te zetten.

De heer Patrick Lachaert : Welk percentage voorziet u voor Vlaanderen in het derogatiesysteem ?

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Dat is te vroeg om te zeggen. We verwachten de resultaten van het onderzoek half maart. Het is de bedoeling een systeem aan te bieden zodat men voor elke hectare kan onderzoeken of die al dan niet onder de derogatie kan vallen. De belangrijkste criteria zijn in de richtlijn samengevat, met name een lange groeiperiode. Het is nogal duidelijk dat gras heel de tijd de bodem bedekt. Men kan ook andere teeltcombinaties bedenken, bijvoorbeeld bieten die een lange bodembedekkingsperiode hebben. Dat is trouwens opgenomen in het voorstel van Denemarken. Een tweede belangrijk criterium is de hoge stikstofopname. Het gaat uiteraard niet lukken voor bijvoorbeeld teelten die nu al in het mestdecreet zitten als teelten met een lage stikstofopname. Daarvoor kan men geen verantwoording geven om van de 170 kilogram af te wijken. Dat is landbouw- en milieukundig niet verantwoord.

De heer Jef Van Looy : Ik lees in de tekst van bijlage I van de nitraatrichtlijn niets over de 95-percentiel. Er wordt verwezen naar de drinkwaterrichtlijn in verband met de vastgestelde nitraatconcentraties, maar men

spreekt niet over de 95-percentiel. Door Europa is niet vastgelegd waar en hoe men moet meten en interpreteren. In het Europees Parlement is een motie gestemd opdat de commissie de criteria zou bepalen, maar die is nog niet uitgevoerd. De 95-percentiel toepassen is eigenlijk de drinkwaternorm toepassen op oppervlaktewater dat niet gebruikt wordt als drinkwater.

Mevrouw Vandendriessche en minister Dua hechten veel belang aan de derogatie, maar zeggen tegelijkertijd dat we er niet te veel van mogen verwachten. Het resultaat in Denemarken is na twee jaar aandringen bijvoorbeeld toch maar pover : 4 procent van de totale oppervlakte. Ook Nederland zou ondertussen na drie jaar resultaten hebben geboekt, wat voor mij trouwens een nieuw gegeven is. Het voeren van gesprekken met de commissie is inderdaad positief, maar wanneer zullen ze resultaten opleveren ?

Een paar weken geleden antwoordde de minister mij op een interpellatie dat bij het gebruik van de MAP-meetpunten 78 procent van het agrarisch gebied kwetsbaar zou zijn. Hoe komt zij daarbij ? De referentieperiode loopt van november 2000 tot oktober 2001, sommigen zijn er voorstander van ook november 2001 in de berekening op te nemen omwille van het goede weer in oktober. De normen evolueren trouwens nog steeds, in 2003 zullen we de eindnorm bereiken. Voor gras mochten we in 2000 400 kilo stikstof natuurlijke mest gebruiken, in 2001 en 2002 325 en volgend jaar 250. Wat zal de eindnorm betekenen voor de uitspoeling van stikstof ? Ik meende uit een persmededeling van de minister begrepen te hebben dat 70 procent van de Vlaamse metingen goed was.

Als 54,4 procent van de landbouwoppervlakte kwetsbaar gebied vormt, zal heel wat minder dierlijke mest kunnen worden gebruikt, waardoor het overschot zal stijgen.

Minister Vera Dua : Ik stel voor het politieke debat uit te stellen en ons tijdens deze hoorzitting te beperken tot de technische vragen.

De heer Jef Van Looy : Kan iemand van de Mestbank hier de berekening van het extra overschot komen toelichten ? De minister heeft een paar weken terug bepaalde cijfers genoemd, maar ik zou de berekening daarvan wel eens willen zien. Ik heb mijn berekeningswijze hier getoond en rondgedeeld. Kan ik de cijfers van de minister alsnog krijgen ?

De resultaten van het overleg met de Europese Commissie klinken hoopvol, maar kan dit ook worden hardgemaakt ? Is er een door de Europese Commissie goedgekeurde tekst, of werd dit enkel vrijblijvend besproken ?

De heer Bruno Tobback : Ik heb een technisch-politieke vraag. Kan men op basis van de Nederlandse en Deense ervaringen een tijdsverloop vooropstellen voor de procedures van de afbakening en derogatie ? Een politieke vraag is wat het nut is van een grote afbakening in combinatie met een ruime derogatie.

Minister Vera Dua : Daarom willen we net een politiek overleg met de Europese Commissie. We willen duidelijk maken dat dit door de situatie in de landbouw een moeilijk dossier is en dat we aandringen op een snelle afhandeling van het derogatieverzoek.

De heer Bruno Tobback : Een vaste timing is er dus niet, maar hoe ruimer de derogatieaanvraag, hoe langer het zal duren tot er een antwoord komt.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : We moesten de kwetsbare zones afbakenen tegen 21 december 2001. Conform het mestdecreet zal de afbakening in Vlaanderen ingaan vanaf 1 januari 2003. Maar de afbakening moet er in elk geval komen, dus wachten op de mening van de Europese Commissie over deze afbakening heeft geen zin. Als die afbakening goed gebeurt, zal de procedure voor het Hof van Justitie worden stilgelegd. Zo niet, gaat die procedure gewoon door. We hoeven verder niets te verwachten van de Europese Commissie voor die afbakening gebeurt.

In artikel 9 van de nitraatrichtlijn en in bijlage III, ten tweede, staat dat derogatie mogelijk is. Er bestaan termijnen voor de behandeling hiervan, die niet zo strikt zijn, maar de Europese Commissie heeft uitdrukkelijk gezegd dat zij de derogatieaanvraag niet zal behandelen voordat de kwetsbare zones zijn aangeduid.

Zij heeft er ook op gewezen ondertussen over de nodige ervaring te beschikken. De Europese Commissie werd immers al geconfronteerd met Deense en Nederlandse vragen.

Nederland heeft het spel volgens de commissie trouwens niet eerlijk gespeeld : er werden vragen ingediend louter en alleen om tijd te winnen. Omdat Nederland zijn actieprogramma niet goed heeft uitgevoerd, is er momenteel een proces aanhangig bij het Hof van Justitie.

Voor het criterium A1 is het belangrijk de komma juist te plaatsen. Ik citeer : "of zoet oppervlaktewater, in het bijzonder indien gebruikt of bestemd voor de winning van drinkwater". Het gaat dus om alle zoet oppervlaktewater.

De heer Jef Van Looy : Men verwijst naar de richtlijn aangaande de vastgestelde nitraatconcentraties. Het gaat hier over 50 en 25 milligram nitraat per liter.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Het gaat ook over de 95-percentiel en de mogelijkheid afwijkingen toe te staan bij abnormaal hoge neerslag. Wij maken gebruik van die afwijkingsmogelijkheid voor drie zones. September 2001 was immers een maand met enorm veel neerslag. Meetpunten die enkel en alleen daarom in overschrijding zijn, worden dan ook niet aangeduid.

Het is niet zo dat we overdreven optimistisch moeten zijn op het vlak van de derogatie. We zullen wel resultaten boeken, maar uiteraard niet voor heel de oppervlakte van Vlaanderen. De gebieden in kwestie moeten beantwoorden aan de criteria die in de richtlijn worden opgesomd, al zijn deze niet limitatief.

De heer Jef Van Looy : U weet nog niet over welke gebieden het gaat ?

Mevrouw Hilde Vandendriessche : We passen die criteria momenteel toe voor het hele gebied. Maar dat wil nog niet zeggen dat dit kan worden toegepast op elke hectare. Veel hangt ook af van de teelt. Een lange groeiperiode brengt een hoge opname met zich mee. Voor teelten zonder lange groeiperiode, ligt het moeilijker. Denk maar aan witloof.

Er is een enorme verbetering vastgesteld, die we ook in rekening hebben proberen te brengen. Als we alleen ingaan op meetpunten waar werkelijk een meting is gebeurd, met een kleine afbakening er rond, moeten voor de rest van het grondgebied andere criteria worden gehanteerd.

Met de eindnorm van 2003 zullen we wellicht nog betere resultaten bekomen, maar deze norm wordt nu nog niet gerealiseerd. En we moeten onze gebieden nu afbakenen.

De heer Jef Van Looy : Heeft Europa ons de verplichting opgelegd tegen 21 december 2001 350.000 hectare af te bakenen ?

Mevrouw Hilde Vandendriessche : De nitraatrichtlijn bepaalt dat we tegen 21 december 2001 heel het grondgebied op basis van die criteria moesten bekijken. Zonder toepassing van de 95-percentiel zouden nog meer zones in de afbakening liggen. Als we de eindnorm van de MAP vroeger hadden doen ingaan, hadden we meer resultaten kunnen boeken. De enige manier om nu nog resultaten te boeken is door voorzichtig om te springen met bemesting in de voorjaarsperiode.

De besprekingen met de Europese Commissie waren ernstig, maar informeel. Omwille van onze betrokkenheid bij een inbreukprocedure kunnen we geen formele gesprekken met de Commissie aangaan. Een officieel verslag van de besprekingen is dan ook niet voorhanden, maar we beschikken wel over een intern verslag. De belangrijkste bevindingen daaruit heb ik hier aangehaald.

De heer Jef Van Looy : Nederland zou op niet veel goodwill van de Europese Commissie kunnen rekenen. Maar ook wij werden toch al door Europa veroordeeld ?

Minister Vera Dua : Het derogatieverzoek zal gebaseerd zijn op wetenschappelijke argumenten en erop wijzen dat de waterkwaliteit zal verbeteren. Dat is immers het doel van de nitraatrichtlijn.

Mevrouw Isabel Vertriest : Zowel de Europese Commissie, de Noordzeeconferentie als de milieubeweging stellen dat heel Vlaanderen kwetsbaar gebied is. Wat is het verschil tussen de inschatting van Europa en deze criteria ? Wat als Europa het nieuwe voorstel onvoldoende vindt ?

De heer Erik Matthijs : Is de koppeling tussen de afbakening van kwetsbare zones en de cofinanciering van andere dossiers opgelegd door Europa of is het een engagement van de Vlaamse regering ?

Minister Vera Dua : Het zal moeilijk zijn om de Europese Commissie te overtuigen. In het kader van de richtlijn stedelijk afvalwater wordt Vlaanderen volledig als kwetsbaar gebied beschouwd. Nu willen we 54 procent afbakenen, Nederland daarentegen heeft 100 procent van het grondgebied aangeduid als kwetsbaar gebied, maar zij implementeren de richtlijn slecht. Denemarken heeft ook 100 procent van het grondgebied afgebakend, Groot-Brittannië heeft een voorstel voor een afbakening van 80 tot 100 procent van het grondgebied als kwetsbare zone. We hebben echter goede wetenschappelijke argumenten en kunnen aantonen dat er recent veel gebeurd is. Er is een strengere MAP en een verbeterd MAP-meetpuntennet. Ik kan echter de beslissing niet voorspellen.

Uit de urenlange gesprekken met de diensten van de Europese Commissie blijkt dat zij een beslissing over de afbakening van de kwetsbare zones wensten, vooraleer het plattelandsprogramma goed te keuren. Gisteren is op de Europese landbouwradaar een aanzet gegeven tot een hervorming van het landbouwbeleid. Het is duidelijk dat alle lidstaten ervan overtuigd raken dat de landbouw rekening moet houden met het milieu. Europa steunt terecht de landbouw, maar verwacht dat men rekening houdt met de milieuriichtlijnen. Voorlopig legt men het verband tussen plattelandsontwikkeling en het milieu. De commissie wil bij agenda 2000 de strikte cross-compliance toepassen : wie inkomenssteun wil krijgen, moet zich houden aan een aantal Europese regels.

2. Hoorzitting met de heer Henk Maeckelberghe, Vlaamse Milieumaatschappij

De heer Henk Maeckelberghe, Vlaamse Milieumaatschappij : Het is onze decretale opdracht om de kwaliteit van het oppervlaktewater te meten. Daarom heeft de minister ons gevraagd om, in uitvoering van de nitraatrichtlijn, een voorstel te doen over de afbakening van de kwetsbare gebieden.

In 2001 hebben wij op 1362 meetplaatsen maandelijks, naast andere parameters, nitraat gemeten. Op 700 tot 800 plaatsen meten we ook nog zware metalen. Het MAP-meetnet is een onderdeel van het oppervlaktewatermeetnet.

In een ontwerp milieubeleidsvereenkomst stond dat de VMM tegen juli 1999 het bestaande oppervlakte-meetnet moest uitbreiden met specifieke punten voor de landbouw. De uitbreiding moest de landbouworganisaties in staat stellen feedback te geven aan hun leden over de plaatsen waar de nitraatverontreiniging bijna uitsluitend kon toegewezen worden aan agrarische activiteiten. Dat is ondertussen gebeurd. De landbouwers, die voorheen dachten dat de aanwezigheid van nitraat voor het grootste deel te wijten was aan de huishoudens, de industrie en de zuiveringsinstallaties weten nu wel beter.

Het was de bedoeling om in overleg met de Boerenbond en het Algemeen Boerensyndicaat in iedere hydrografische zone 2 tot 3 meetpunten te kiezen, die een representatief beeld zouden geven van de zone. Dat is niet gelukt. De aanvankelijke lijst was te beperkt. Uiteindelijk is er consensus over 266 punten. Het oppervlaktewater van dergelijk MAP-meetpunt moet voldoen aan een aantal voorwaarden. Het afwetterend gebied is hoofdzakelijk agrarisch. Er mag geen enkele industriële afvalwaterstroom zijn, geen overstort en geen effluentlozing van een zuiveringsinstallatie. De hoeveelheid stikstof, afkomstig van huishoudelijk afvalwater, is berekenbaar en heeft een beperkte invloed.

Deze MAP-meetpunten worden maandelijks bemonsterd. Bijkomend worden een drietal stalen genomen na of tijdens neerslagrijke periodes, omdat dan de nitraatmaxima verwacht worden. De uitspoeling is dan het grootst. Dat is in overeenstemming met de bepalingen van de nitraatrichtlijn. We meten met het MAP-meetnet al twee en een half jaar, sinds de zomer van 1999.

Het hoofddoel is informeren en sensibiliseren van de landbouwsector. Daarom maken we elke maand een CD-rom met de recente resultaten en de evolutie. Alle informatie is ook terug te vinden op de VMM-web-site.

In alle delen van Vlaanderen zijn er meetpunten. In de stedelijke agglomeraties zijn er geen meetpunten. In midden-Limburg zijn weinig oppervlaktewateren dus is ook het aantal meetpunten beperkt. Tien milligram stikstof per liter is de basiskwaliteitsnorm in Vlaanderen. Dat komt overeen met ongeveer 50 milligram nitraat per liter. Uit de getoonde grafiek blijkt dat het aantal meetpunten dat deze norm overschrijdt, schommelt. De oorzaak hiervan is de weersgesteldheid. In de jaren negentig is er geen verbetering. Voor andere waterkwaliteitsparameters is er vaak een duidelijkere lijn.

Van januari 1999 tot najaar 2001 is de evolutie van de maandelijkse gemiddelde concentratie aan nitraat per liter gunstiger. Uit de grafiek blijkt dat de gemiddelde concentratie nitraat bij de MAP-meetpunten hoger is dan de gemiddelde concentratie bij alle meetpunten, met inbegrip van de MAP-meetpunten.

In de zomer van 2001, zowel in juli als in augustus, lagen de gemiddelde nitraatconcentraties voor het eerst lager op de MAP-meetplaatsen dan op het globale meetnet. Om de daling van de nitraatconcentratie te verduidelijken hebben we een regressielijn getrokken door deze twee curven. Daaruit blijkt dat de verbetering aanzienlijk groter is op de MAP-meetpunten dan op het hele meetnet. We moeten wel bedenken dat 2001 een nogal nat jaar was. Er is dus veel uitspoeling van nitraat geweest, maar ook een grotere verdunning. Hoe dan ook zijn deze metingen hoopgevers dan de vorige, waaruit bleek dat er in de loop van de jaren negentig geen verbetering zou zijn geweest.

Men heeft ons gevraagd de kwetsbare zones aan te duiden. Daarvoor hebben we ons gebaseerd op de hydrografische zones die ongeveer twintig jaar geleden in kaart werden gebracht door het COI, in opdracht van de toenmalige AROL. Intussen heet dat de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA), die wordt beheerd door Aminal, afdeling Water. In deze atlas werd heel Vlaanderen onderverdeeld in 265 zones. Sommige zones bestaan niet uit grondgebied, maar uit een recht lijnstuk, een stuk kanaal dat niet beschikt over een eigen voedingsgebied. Dat is de reden waarom het aantal zones op deze kaart niet overeenstemt met het totale aantal VHA-zones.

Artikel 3 van de nitraatrichtlijn zegt dat de lidstaten volgens de criteria van bijlage I van de richtlijn moeten vaststellen welke wateren worden beïnvloed en welke zouden kunnen worden beïnvloed als er geen maatregelen worden genomen. In de bijlage gaat het om de criteria voor de wateren als bedoeld in artikel 3.

Mijn toelichting spitst zich toe op het eerste criterium, namelijk A1, het criterium dat geldt voor zoet oppervlaktewater, in het bijzonder indien het gebruikt of bestemd is voor de productie van drinkwater. De tekst spreekt over de mogelijkheid dat dit water een hogere nitraatconcentratie bevat of zou kunnen bevatten dan vastgesteld in de richtlijn 75/440/EEG betreffende de vereiste kwaliteit van het oppervlaktewater dat is bestemd voor de productie van drinkwater. Wij kijken alleen of de nitraatconcentratie overschreden wordt in de reële metingen.

Artikel 6 van de nitraatrichtlijn heeft het over de manier waarop men dient te meten. Er wordt opnieuw verwezen naar Richtlijn 75/440. De lidstaten moet het water gedurende één jaar controleren. Wij doen dat jaar in jaar uit, gedurende meer dan tien jaar. In de oppervlaktewatermeetstations vastgesteld in artikel 5, lid 4 van de richtlijn, namelijk in oppervlaktewaterwinplaatsen waar drinkwater wordt gemaakt en in andere meetstations die representatief zijn voor het oppervlaktewater van de lidstaten, moet de nitraatconcentratie ten minste een keer per maand worden gemeten en vaker in periodes van hoge waterstand. Dat is precies wat we doen. We doen maandelijkse metingen en tussenin meten we een drietal keer na periodes van hoge neerslag. We hebben ons vooral gebaseerd op de MAP-meetpunten omdat de impact van de landbouw op die gebieden daaruit het beste af te leiden is.

De richtlijn 75/440/EEG betreffende de vereiste kwaliteit van het oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater bepaalt dat de krachtens lid 1 vastgestelde waarden niet minder streng mogen zijn dan die in kolom I van bijlage 2. Kolom G heeft het over guide values, richtwaarden en voor nitraat is dat

25 milligram per liter. Kolom I heeft het over imperative values, grenswaarden en die bedragen 50 milligram per liter voor nitraten.

Artikel 5 van de richtlijn zegt hoe dat moet worden bekeken. De kwaliteit van het water voldoet aan de normen indien 95 procent van de monsters voldoet aan de I-waarden en 90 procent aan de G-waarden. Dat is een soort gedoogregeling die formeel werd vastgelegd in de richtlijn. De overige monsters mogen de waarden met slechts 50 procent overschrijden. Ze mogen dus niet hoger liggen dan 37,5 mg nitraat per liter voor de richtwaarden en 75 mg nitraat per liter voor de grenswaarden.

Belangrijk is ook dat de overschrijdingen van de waarden die het gevolg zijn van overstromingen, natuurrampen of uitzonderlijke weersomstandigheden, niet in aanmerking worden genomen bij de berekening van de percentages. Dat is belangrijk voor drie zones die op de eerste kaart aangeduid werden als kwetsbare zone. Dat kon in verband worden gebracht met één enkele piek die dateerde van september 2001, toen er een uitzonderlijk hoge hoeveelheid neerslag viel. Die cijfers werden niet in aanmerking genomen en daardoor konden deze gebieden van de kaart worden geschrapt. We hebben dat toegepast op het geheel van de MAP-meetpunten via een beslissingsboom die zich beperkt tot het criterium A1 van de nitraatrichtlijn.

De nitraatrichtlijn zegt dat men gedurende tenminste een jaar moet meten, maar ze verbiedt niet dat de evaluatie over meerdere jaren zou worden gespreid. Intussen is gebleken dat er in sommige zones beterschap is en daarom konden we ons het best baseren op een recente evaluatieperiode.

Voor de afbakening hebben we ons gebaseerd op de VHA-zones. Voor iedere zone hebben we nagegaan of er een MAP-meetpunt was of niet.

Als er een MAP-meetpunt was, hebben we ons alleen daarop gebaseerd. We hebben de concentraties nagegaan voor alle MAP-punten in die zone. In de richtlijn is er sprake van 95 procent van de metingen. Wij hebben nagegaan hoeveel metingen er zijn in de zone en daarvan nemen we de 95-percentiel. Per VHA-zone is er gemiddeld één MAP-meetpunt. Voor sommige zones is de beoordeling dus op één enkel meetpunt gebaseerd. Als de meting niet aan de voorwaarden voldoet, stellen we voor deze zone te bestempelen als kwetsbaar en dan wordt ze grijs ingekleurd op de kaart. De niet-kwetsbare zones worden geel ingekleurd.

Als er geen MAP-meetpunt is, kijken we of er overschrijdingen zijn op de gewone meetpunten in de zone. Als dat het geval is, dan gaan we na waarmee we dat in verband kunnen brengen. Zo is Aquafin bezig met een inhaaloperatie in het kader van de implementatie van een andere Europese richtlijn, namelijk die over de zuivering van het stedelijk afvalwater. Daarvoor wordt de beluchtingscapaciteit van sommige stations uitgebreid. Er wordt meer dan vroeger aan nitrificatie gedaan en daardoor wordt er meer nitraat geloosd dan vroeger. Men moet namelijk eerst nitrificeren om te kunnen denitrificeren. We gaan ook na of er lozingen zijn van een bedrijf of van een riool, kortom of er nitraatlozingen zijn die aan andere activiteiten kunnen worden toegeschreven dan aan de landbouw. Indien dat het geval is, bestempelen we het gebied niet als kwetsbaar.

In geval van onzekerheid hebben we onderzocht hoe het zit met de mestdruk. Als de zone grenst aan een kwetsbaar gebied zijn we nagegaan hoe de mestdruk er zich verhoudt met die van de aangrenzende zone. Als er helemaal geen meetpunt was, hebben we de mestdruk onderzocht in zones grenzend aan kwetsbare zones.

Voor een volledig overzicht van de kwetsbare gebieden verwijs ik naar de beschikbare kaarten.

De heer Patrick Lachaert : Zijn er wel voldoende MAP-meetpunten vastgesteld ? Vindt u de criteria voor de afbakening van VHA-zones sluitend ? Als gegevens in verband met MAP-meetpunten ontbreken, hebt u rekening gehouden met andere gegevens, bijvoorbeeld met effluentenlozing. Beschikt u over voldoende gegevens om hierover te oordelen ?

De heer Jef Van Looy : De criteria voor de bepaling van een meetpunt werden tijdens het onderzoek niet altijd gevolgd. Waarom niet ? Voor grote hydrografische bekkens werd slechts één meetpunt vastgesteld.

Het gaat nochtans om gebieden die tot 5000 hectare groot zijn. Waarom hebt u deze gebieden niet verder opgedeeld ? U bent er bijvoorbeeld wel in geslaagd om een kleinere afbakening te realiseren voor heuvelruggen ; de Mestbank slaagt er zelfs in om één enkel perceel op te delen in een deel landbouw- en een deel natuurgebied.

Er zijn veel te weinig meetpunten. Voor ongeveer 90 procent van de oppervlakte zijn er geen metingen. Als er geen MAP-meetpunt is, dan zou u zich baseren op niet-MAP-meetpunten. Dat is echter niet altijd gebeurd.

Op verschillende meetpunten in het noorden van Vlaanderen komt Nederlands water binnen met een hoog nitraatgehalte. Op dezelfde rivier wordt drie kilometer verderop een tweede meetpunt ingesteld dat nagenoeg identieke resultaten oplevert. Beide meetpunten worden vervolgens zwart gemaakt en het hele gebied wordt grijs ingekleurd.

De heer André Denys : Volgens een nota van de Boerenbond gebeurde de afbakening die de VMM heeft gemaakt niet volgens de afspraken. Hebt u een antwoord op die kritiek ? In de gele zones hebt u de mestdruk onderzocht. Kunt u deze gebieden aanduiden op de kaart ? In gebieden zoals Sint-Katelijne-Waver staan de problemen los van de dierlijke bemesting. Hebt u daar rekening mee gehouden ?

Mevrouw Isabelle Vertriest : Het gaat om de toepassing van een milieuriichtlijn. Is de huidige afbakening vanuit milieu-oogpunt wel voldoende, rekening houdend met de Noordzeeconferentie en het MIRA-rapport ? Wat met het eutrofiëringscriterium ?

De heer Erik Matthijs : Voor locaties zonder meetpunten werd rekening gehouden met de mestdruk. Is dit geen arbitrair criterium ? Kon er geen ander criterium gehanteerd worden, bijvoorbeeld bodemanalyse ?

De heer Gerald Kindermans : Er wordt ook uitgegaan van het criterium voor drinkwater. Van het water van de meeste kleine beken kan echter geen drinkwater worden gemaakt. Is dat criterium dan wel relevant ?

De heer Henk Maeckelberghe : Ik betreur ook dat er zo weinig meetpunten zijn. Intussen hebben we van het kabinet de opdracht gekregen om bijkomende meetpunten te realiseren. We zullen in dat geval echter moeten werken met gebieden die nog kleiner zijn dan 100 tot 200 hectare, ofwel moeten we onze criteria afzwakken. We kunnen echter niet overal alles meten ; er blijft dus altijd discussie mogelijk.

We hebben alles op het MAP-meetnet verankerd omdat we er bij de VMM al langer van overtuigd zijn dat in de eerste plaats de landbouw verantwoordelijk is voor de nitraten. Door middel van dit MAP-meetnet willen we de landbouw daarvan overtuigen en sensibiliseren voor de problematiek. Het kabinet heeft ons daarom gevraagd de zones te bepalen op basis van de MAP-meetnetresultaten.

Op bladzijde 294 van het MIRA-T 2001 rapport over bemesting schat men het aandeel van de verschillende sectoren in de nutriëntenemissies. Liefst 72 procent van de stikstof en fosfor komt van de landbouw. Het gemiddelde MAP-meetnetresultaat ligt bovendien altijd boven het algemene gemiddelde van het meetnet.

We kunnen niet zomaar met alle meetpunten rekening houden omdat we niet precies weten welk aandeel de verschillende sectoren precies vertegenwoordigen. Zelfs als er een consensus was over een bepaald meetpunt, blijft men achteraf naar bronnen buiten de landbouw zoeken. Onze methode is niet perfect, wel de minst slechte.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Bovendien zijn ook meer dan veertig zones niet-aangeduid op basis van één meetpunt.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Er zijn dus onvoldoende meetpunten om kleinere hydrografische zones af te bakenen als kwetsbaar gebied. De vraag is echter of er een akkoord is over de criteria waaraan bijkomende meetpunten moeten voldoen. Minister Dua heeft al opdracht gegeven bijkomende meetpunten te bepalen, maar dat zal enig wederzijds begrip vereisen. Immers, volgens de inleider blijft er onenigheid, ook al is men het eens over vier criteria waaraan de MAP-meetpunten moeten voldoen.

De heer Patrick Lachaert : Volgens de mededeling van de Boerenbond kan bij de huidige methode van afbakening een zone volledig afgekeurd worden als in een uithoek van de zone de waarden overschreden worden. Ik begrijp hun ongenoegen daarover. Omwille van de objectiviteit zou men de zones dus moeten verkleinen.

De heer André Denys : Ik ben geïnteresseerd in resultaten per landbouwer.

De heer Henk Maeckelberghe : Als het criterium van één MAP-meetpunt per zone vervalt, moeten we helemaal opnieuw beginnen. Bovendien zijn er veel meer gele dan grijze zones op basis van dit principe.

Wat de heer Lachaert zegt, klopt : een slecht meetpunt in een uithoek zegt niets over een andere uithoek. Maar het is een mes dat aan twee kanten snijdt. Dertig zones zijn als kwetsbaar omschreven op basis van één MAP-meetpunt en vierenveertig als niet-kwetsbaar op basis van één MAP-meetpunt.

We hebben met de landbouworganisaties niet afgesproken dat we de MAP-meetresultaten zouden gebruiken om de kwetsbare zones af te bakenen. Maar we hebben evenmin afgesproken dat we die resultaten niet zouden gebruiken. We waren het er wel over eens dat de MAP-meetpunten de impact van de agrarische sector op de nitraatconcentratie weergeven. Vervolgens heeft het kabinet ons opgedragen de kwetsbare zones af te bakenen op basis van de MAP-meetresultaten om de sector op zijn verantwoordelijkheid te wijzen.

De heer Jef Van Looy : Maar op basis van een MAP-meetpunt dat informatie geeft over een gebied van 200 hectare bakent u een zone van 5000 hectare af. In die zone kunnen zich best meerdere goede MAP-meetpunten bevinden in delen van de zone die nu mee kwetsbaar worden verklaard wegens één slecht resultaat. Hoe zullen we de landbouwers die al jaren goed werk leveren, motiveren om dat te blijven doen ?

De heer Henk Maeckelberghe : In elke zone zijn er landbouwers die op een goede manier werken en landbouwers die dat niet doen. We beschikken over onvoldoende tijd om dat nader te gaan onderzoeken. We houden maximaal rekening met de goede resultaten, maar de 95-percentieltoets volstaat niet als zich in dezelfde zone verschrikkelijk slechte MAP-meetpunten bevinden. Bovendien blijft het zo dat er in dergelijke zones toch een zwaar probleem is.

Over de criteria voor de indeling van de VHA-zones kan ik me niet uitspreken. Die zones zijn ingedeeld op basis van geografische gegevens. Bepaalde bekkens zijn pragmatisch gesplitst. Iedere grens is arbitrair, maar in bepaalde administraties werkt men al twintig jaar met deze indeling.

Mevrouw Vera Dua : Het eindresultaat is toch niet onlogisch. De kaart bevestigt wat we al wisten over de locatie van de kwetsbare gebieden.

De heer Henk Maeckelberghe : Er zijn gelukkig niet zoveel zones waarover we geen gegevens hebben. Zone 154 langs het kanaal Gent-Brugge ter hoogte van Zomergem is gearceerd omdat er geen meetpunten zijn. We hebben er de mestdruk vergeleken met die in de omliggende zones. Enkel in die zone hebben we alleen rekening gehouden met de factor mestdruk. In een aantal andere zones hebben we rekening gehouden met de mestdruk in combinatie met andere factoren. We hebben ons dus zoveel als mogelijk op meetgegevens gebaseerd.

De MAP-meetpunten die niet aan de criteria voldoen hebben we met de landbouworganisaties nader bekeken. Als ze om een gegronde reden niet voldeden, hebben we daar terdege rekening mee gehouden. Sedert 1 januari 2002 werken we met een vernieuwd netwerk. In de welbepaalde zone die beoordeeld werd op basis van een slecht meetpunt, hebben we samen met de landbouwers nieuwe meetpunten aangeduid. En opnieuw stelden we slechte resultaten vast. Men wil de oorzaak vaak buiten de landbouw zoeken.

De heer Jef Van Looy : De heer Maeckelberghe vertelt dat hij de nitraatlozing door de huishoudens verrekend heeft, maar dat klopt niet. Dat heeft de VMM geen enkele keer gedaan. Wel heeft men op een andere plaats gemeten en rekening gehouden met de hoge mestdruk, om op grond daarvan een gebied als kwetsbaar af te bakenen. Maar dan men moet niet zeggen dat de nitraten de reden waren, als het in feite de mestdruk is. Men meet in het aangehaalde voorbeeld geen verschil tussen het eerste meetpunt en een twee-

de drie tot vier kilometer verder. Dat betekent dat er helemaal geen nitraten uitspoelen in dat landbouwgebied. De metingen vonden nochtans plaats in de periode oktober-november. Op de grens van een gebied meten is prima, maar dan moet men de resultaten ook verrekenen.

De heer Henk Maeckelberghe : De heer Denys informeerde naar het belang van de mestdruk voor de afbakening van de gele zones. Welnu in die zones wordt helemaal niet naar de mestdruk gekeken.

De heer André Denys : Zei u niet dat de gele zones onzeker waren ?

De heer Henk Maeckelberghe : Dat geldt slechts voor een beperkt aantal van hen. Het overgrote deel van de gele zones heeft één of meer goede meetpunten. Slechts enkele onzekere gebieden werden op grond van die onzekerheid geel gekleurd. Zij hadden misschien in een andere kleur op de kaart moeten staan, maar dan werd het onoverzichtelijk.

De nitraatrichtlijn geldt overigens voor de hele agrarische sector, dus ook voor de tuinbouw. Het gaat om nitraten, ongeacht of die van dierlijke mest afkomstig zijn of van zuiver chemische oorsprong zijn. De meetpunten in de glastuinbouwgebieden blijken goed te werken. Zo heeft het meetnet onder meer duidelijk in kaart gebracht in welke gebieden de intensieve tuinbouw een rol speelt in de nitraatvervuiling.

Mevrouw Vertriest vroeg naar de normen voor eutrofiëring, maar dat is een ander verhaal. Hier gaat het om criterium A1 : dat is de grenswaarde voor de volksgezondheid en die bedraagt 50 milligram nitraat per liter. In het kader van de eutrofiëring van oppervlakte- en zeewater gaat het om veel lagere concentraties. Die zijn overigens niet wettelijk vastgelegd.

Wat de vraag van de heer Matthijs omtrent de bodemanalyses betreft : die hebben wij niet uitgevoerd. De enige zone die louter op grond van mestdruk is aangeduid, is zone 154 (rond Zomergem).

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Sommige gebieden waarin de tuinbouw een duidelijke lozingsrol speelt zijn wel besproken in de commissie, maar staan nog niet op de kaart. Merksplas is daarvan een voorbeeld. In dat gebied gebruikten de landbouwers massaal bodemanalyses in het najaar, om aan te tonen dat de openluchttelers niet de bron van de nitraatvervuiling waren. Als er tegelijk voorzorgsmaatregelen worden genomen, zoals lange bodembedekking met gras en de uitwerking van een actieplan voor de tuinbouw, is het mogelijk dergelijke gebieden af te bakenen. Maar zij zijn thans nog niet in kaart gebracht.

De heer Henk Maeckelberghe : De heer Kindermans kan ik geruststellen. Het gaat hier niet om drinkwater. Er werd alleen een cijfer ontleend aan de richtlijn inzake drinkwaterproductie. Dat wil niet zeggen dat wij van alle waterlopen een dergelijke kwaliteit eisen.

De heer Patrick Lachaert : Ik heb redenen om soms te twijfelen aan de exactheid van de wijze waarop de VMM de bestaande situatie beoordeelt. Heeft men wel voldoende weet van de situatie zoals die zich op het terrein voordoet, om daarmee rekening te kunnen houden ? De aanwezigheid van overstorten bijvoorbeeld.

De heer Henk Maeckelberghe : Dat is een terechte kritiek. Niet alle overstorten zijn gelokaliseerd. Als men ons ergens op wijst, houden wij daar rekening mee. Maar overstorten hoeven op zich geen probleem te vormen, als ze zijn aangesloten op een goed gebouwde riolering wel te verstaan.

De belangrijkste bedrijven meten wij zelf, en daarnaast beschikken wij over emissieverslagen die zij zelf indienen en over de vergunningsgegevens. Dat levert een vrij goed beeld op.

De huishoudens zijn verwaarloosbaar. Het gaat per persoon om het equivalent van 10 gram nitraat per dag in 112 liter water. Dat is 8 milliliter per seconde. Men kan dat gedetailleerder uitwerken, maar het blijft marginaal. Meer dan negentig procent van de nitraatvervuiling op MAP-meetplaatsen komt van de landbouw.

De heer Jef Van Looy : Heeft de VMM ook een meetnet voor grondwater ?

De heer Henk Maeckelberghe : Neen, dat is Aminor. Wij meten alleen oppervlaktewater.

De heer Jef Van Looy : U zegt dat met meer meetpunten nauwkeuriger metingen mogelijk zijn. Maar daarvoor is er te weinig tijd. Is het dan niet verstandiger voorlopig kleinere gebieden af te bakenen op de plaatsen met slechte resultaten, in afwachting van de verfijning ? Het gaat immers over het algemeen de goede kant op.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Dat is een politieke keuze. Daar moet VMM zich niet over uitspreken. Nieuwe meetpunten kunnen overigens niet meteen resultaten produceren. Ook dat vergt tijd.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : We moeten gebiedsdekkende afbakeningen maken. Daarom hebben we gekozen voor de VHA-zone, waardoor we een minimale oppervlakte kunnen aanduiden. Als we op basis van kleinere zones rond de meetpunten zouden gaan werken, moeten we voor de rest van Vlaanderen andere criteria toepassen. We hebben meermaals in het overleg om andere criteria gevraagd maar hebben die nooit gekregen. Dit is de beste afbakening waarbij we het meest rekening kunnen houden met de goede evolutie die door de landbouwsector al gerealiseerd is en die we hopen nog verder te kunnen realiseren om dan het statuut van kwetsbare zone opnieuw te kunnen omkeren, eventueel op basis van kleinere eenheden die dan kunnen worden ingevuld. Nu is het echter niet mogelijk om op die manier gebiedsdekkend te zijn.

De heer Erik Matthijs : Mevrouw Vandendriessche zegt nu dat we meer meetpunten nodig hebben om tot een verfijnde afbakening te komen. De heer Maeckelberghe daarentegen zegt dat de meetpunten dienen om grotere gebieden af te bakenen. Wat is de zin van bijkomende meetpunten als die toch geen effect zouden hebben op de verfijning van de afbakening ?

Mevrouw Hilde Vandendriessche : In de toekomst kan men een grote VHA-zone indelen in een aantal aaneensluitende cirkels die gebiedsdekkend zijn en kan men telkens een punt voor dat klein gebiedje nemen, als men daar een meetpunt kan vaststellen. De VMM heeft heel wat meetpunten voorgesteld maar die zijn niet in consensus aanvaard op basis van de criteria. Bijkomende meetpunten vinden zonder dat er andere invloed is dan die van agrarisch gebied is moeilijk. De heer Maeckelberghe heeft gezegd : als je dit doet, gaat de discussie zich verleggen. De beste methode die we tot nu toe nog konden overeenkomen is dus uit de punten de VHA-zone af te leiden. Maar om in de toekomst te weerleggen dat een bepaald gebied nog een kwetsbare zone zal moeten blijven, kan men met kleinere deelgebieden gaan werken, zowel om uit de kwetsbare zone te geraken als voor de derogatie. Dat is een enorme motivatie voor de landbouwers.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Die discussie is niet uitgeput. Volgende week donderdag horen we daarover de landbouw- en milieu-organisaties.

3. Hoorzitting met professor Kristine Walraevens, Laboratorium voor toegepaste geologie en hydrogeologie, Universiteit Gent

Professor Kristine Walraevens, laboratorium voor toegepaste geologie en hydrogeologie, universiteit Gent : In een beleidsondersteunend onderzoek hebben we gevoelige gebieden voor grondwater afgebakend. Op basis daarvan heeft de Afdeling water van Aminor, in overleg met ons, een voorstel tot afbakening van de kwetsbare gebieden voor grondwater geformuleerd.

Er zijn drie factoren die aan de basis liggen van de manier waarop nitraat in het grondwater kan voorkomen en zich verspreiden. Er is de aanvoer naar de grondwatertafel, er is de verspreiding van het nitraat in het grondwater, door het stromingsregime, en er zijn de chemische reacties, waarbij onder meer nitraat wordt gereduceerd, zodat het uit het milieu verdwijnt.

De bemestingsdruk – de hoeveelheid nitraat die aangevoerd wordt – is niet opgenomen in ons onderzoek. We hebben ons enkel gebaseerd op de tweede en derde factor. Die worden bepaald door de hydrogeologische kenmerken van het ondiep grondwatersysteem.

Een aanduiding van kwetsbare gebieden op die manier is in overeenstemming met de nitraatrichtlijn. In criterium A2 staat immers dat de kwetsbare gebieden voor grondwater aangeduid worden op basis van het voorkomen van 50 milligram nitraat per liter of van de mogelijkheid dat die voorkomt. Wij zijn niet specifiek gaan meten maar wel gaan kijken waar de potenties aanwezig waren om nitraatgehalten van meer dan 50 milligram per liter te kunnen hebben. Die potentie wordt bepaald door de hydrogeologische kenmerken : het stromingsregime en de reactiviteit van de laag. We zijn gaan kijken wat de meest gevoelige zones zijn op het gebied van de potenties. Daarbij hebben we ook gebruik gemaakt van het ondersteunend criterium B : bij het toepassen van criterium A2 hebben we tevens rekening gehouden met de fysische en milieukenmerken van de wateren en het land en met de huidige kennis van het gedrag van stikstofverbindingen in het water en de bodem. Over heel Vlaanderen is het mogelijk om meer dan 50 milligram per liter nitraat in het grondwater te hebben. Als men dat op zich beschouwt, valt er iets voor te zeggen om heel Vlaanderen tot kwetsbaar gebied uit te roepen. Alleen zijn er zeer zeker verschillende graden van kwetsbaarheid. De meest gevoelige zones zijn uiteindelijk in dit voorstel van afbakening van kwetsbare gebieden opgenomen.

We hebben Vlaanderen ingedeeld in hydrogeologisch homogene eenheden en zones, steunend op de kenmerken van het sediment. Het gaat hier om het ondiep watervoerend systeem. We hebben relatief homogene gebieden qua stromingsregime en reactiviteit van de lagen afgebakend.

We zijn gaan kijken naar de samenstelling van het ondiep watervoerend systeem en in eerste instantie naar de quartaire bedekking. In welke gebieden heeft die een dikte van meer dan tien meter en is ze ook watervoerend ? Dat is het geval voor de quartaire poldergebieden (die verzilt zijn en dus een geval apart) en voor de quartaire duingebieden. Voorts zijn er de pleistocene valleien, met name de Scheldevallei en haar uitlopers, en de Maasgronden, waarbij het quartair het belangrijke ondiepe watervoerende systeem is met een dikte van meer dan 10 meter.

In de volgende homogene eenheid die onderscheiden wordt, komt een dun quartair dek voor boven de tertiaire kleilaag. Die laatste vormt een hydraulische barrière die ervoor zorgt dat de grondwaterstroming zich vooral voordoet in een ondiep quartair systeem (minder dan 10 meter). Vervolgens heeft men het pleistocene complex van de Kempen en de overgangszone quartair-tertiair (plio-pleistocene afzettingen). In de tertiaire systemen is er een dun quartair dek aanwezig op een zandige tertiaire ondergrond. Zo zijn er de neogene en paleogene zandafzettingen onder een dun quartair dek. Ten slotte zijn er nog twee kleine eenheden : de mesozoïsche en de paleozoïsche afzettingen onder een dun quartair dek.

Binnen die afbakening van de hydrogeologisch homogene eenheden hebben we nog verder gedifferentieerd. Het resultaat is een kaart van de hydrogeologisch homogene zones waarbij een eenheid verder in zones opgedeeld is. Daarbij hebben we bijvoorbeeld onderscheid gemaakt tussen de ouderdom van de tertiaire kleilaag die ondiep onder het dunne quartaire dek voorkomt, of welke neogene zandafzetting er aanwezig is. Binnen elke zone stellen we dat de kenmerken van de watervoerende laag die belangrijk zijn voor de nitraatverspreiding, relatief homogeen zijn. De nitraatverspreiding doet zich daar dus op een gelijksoortige manier voor.

Een kaart op zich, die een tweedimensionele voorstelling is, is niet voldoende. Het grondwater heeft namelijk nog een derde dimensie, met name de diepte. Die is zeer belangrijk voor de nitraatverspreiding want in functie van de diepte hebben we te maken met een redoxzonering in grondwater. Ter hoogte van de watertafel is er in het grondwater een hoog gehalte aan opgelost zuurstof. Als er nitraat ingebracht wordt ter hoogte van die watertafel, is dat nitraat bestaanbaar naast de zuurstof. Naarmate grondwater zich dieper in de watervoerende laag beweegt, kunnen er oxidatieprocessen optreden. Organisch materiaal en sulfiden zijn stoffen die geoxideerd kunnen worden in een grondwaterreservoir. Als dat gebeurt, wordt zuurstof verbruikt. Het nitraat wordt evenwel niet gereduceerd. Op een bepaald moment is het zuurstof bijna opgebruikt en wordt de redoxpotentiaal voldoende laag zodat nitraatreductie mogelijk wordt. Nitraat gaat de rol van zuurstof overnemen om het organisch materiaal en de sulfiden te oxideren en wordt daarbij gereduceerd. Het nitraatgehalte neemt dus af. Zolang zuurstof echter aanwezig is in het grondwater, gaat nitraat er niet uit verdwijnen.

Op nog grotere diepte verschijnt ijzer. Dat komt omdat geoxideerd ijzer de rol van nitraat kan overnemen bij het oxideren van organisch materiaal en sulfiden, en op die manier in de oplossing verschijnt. Als men

in een grondwaterstaal hoge ijzerconcentraties meet, dan is dat afkomstig van de redoxzone waar opgelost ijzer bestaanbaar is in grondwater in voldoende reducerende omstandigheden. In dat grondwaterstaal kan men niet meer vaststellen of er al dan niet nitraatverontreiniging op die plaats bestaat. Op die diepte is het nitraat immers allang gereduceerd. Dat zijn belangrijke lessen om toe te passen op het MAP-meetnet.

De diepte is dus een heel belangrijke factor voor nitraatverontreiniging van grondwater. Daarmee hebben we rekening gehouden voor de afbakening van de gevoeligheid van hydrogeologisch homogene zones voor nitraatverontreiniging. We hebben vooropgesteld dat het probleem groter is naarmate nitraat dieper in het grondwaterreservoir kan doordringen. Er is immers een groter volume verontreinigd grondwater en de stroombanen zijn langer. Dat betekent dat men een grotere nitraatverspreiding kan krijgen en bovendien kan de verblijftijd van nitraat in het grondwater langer zijn als het zich op een grotere diepte bevindt. De verwijdtijd voor nitraat uit het grondwater wordt dan ook langer. De nitraatgevoeligheid van een laag wordt groter naarmate de diepte die het nitraat kan bereiken, groter is.

Er zijn gebieden waar nitraat slechts tot een beperkte diepte kan doordringen. Dat kan het gevolg zijn van het feit dat die lagen sterk oxideerbaar zijn en dus een grotere reductiecapaciteit hebben zodat nitraat niet dieper kan doordringen. Een andere mogelijkheid is het stromingsregime. Er zijn voorbeelden van een hydraulische barrière op een beperkte diepte, bijvoorbeeld de tertiaire kleilagen in West-Vlaanderen waarboven een ondiep quartair watervoerend systeem ligt. Daar gaat het nitraat nooit diep doordringen omdat het lateraal verplaatst wordt en uiteindelijk in het oppervlaktewater terechtkomt. In aanwezigheid van een subhorizontale kleilaag gaan de stroombanen zich lateraal bovenop de kleilaag verplaatsen en op een bepaald moment gaat de stroomlijn uitmonden in een beek. Die wordt gevoed door het nitraatgeladen grondwater want het is niet tot voldoende diepte kunnen doordringen om gereduceerd te worden. Dergelijke gebieden gaan we niet definiëren als zeer gevoelige gebieden inzake nitraatverontreiniging van grondwater, maar ze zijn wel zeer gevoelig inzake oppervlaktewaterverontreiniging.

Voorts hebben we nagegaan wat de potentiële maximale diepte is waarop nitraat kan voorkomen, in de verschillende hydrogeologisch homogene zones. Dat wordt bepaald door de kenmerken van de laag : het stromingsregime en de reactiviteit van de laag. We onderscheiden drie klassen. De weinig gevoelige gebieden zijn die waar nitraten minder dan 10 meter diep doordringen ; in de matig gevoelige gebieden kunnen nitraten tussen de 10 en 20 meter bereiken en de zeer gevoelige gebieden zijn die waar nitraat meer dan 20 meter diep in het grondwaterreservoir kan voorkomen.

Ik wijs erop dat we de potentiële maximale contaminatiediepte ook teruggekoppeld hebben naar de resultaten van het MAP-meetnet Grondwater. In opdracht van de Afdeling Water van Aminal hebben we de hele samenstelling van het grondwater bekeken en bepaald van welke redoxzone het waterstaal afkomstig is. Als we een hoog ijzergehalte maten, zaten we al te diep om nog nitraten te meten. Daar zitten we met een maximale potentiële contaminatiediepte die minder diep is dan de filter van de put van het MAP-meetnet. We hebben dus ook naar de metingen van het MAP-meetnet gekeken om de potentiële maximale contaminatiediepte van de hydrogeologisch homogene zones te bepalen.

De oxidatie van het water uit 260 winningsputten werd geanalyseerd, een aantal dat zeker nog zal worden uitgebreid. Slechts 97 putten bevonden zich in de oxische zone en lieten toe om een nitraatverontreiniging uit te sluiten of aan te tonen. De andere putten waren te diep, maar toonden wel aan dat nitraten nog niet tot die diepte zijn doorgedrongen. 70 procent van de putten vertoonde een verontreiniging boven de norm van 50 milligram per liter. 11 procent gaf een resultaat onder de norm van 25 milligram per liter.

De zeer gevoelige zones (waar nitraten meer dan twintig meter diep kunnen gaan), werden bestempeld als de kwetsbare zones die moeten worden afgebakend in het kader van de nitraatrichtlijn. Daarmee zeg ik niet dat de andere zones niet kwetsbaar zijn, ik zeg enkel dat de nitraatverontreiniging daar niet dieper dan twintig meter zal zijn.

Ik geef een opsomming van de kwetsbare gebieden, dit op basis van de kaart van de hydrogeologisch homogene zones en de tabel met de potentiële maximale diepte van nitraatcontaminatie : de Maas-Rijnafzettingen, de Hoogterrasafzettingen, het Landeniaan, het Heersiaan, de Krijtafzettingen en de heuvelgebieden boven de hoogtelijn van zeventig meter in het zuiden van Vlaanderen. Het gebruik van de hoogtelijn van

zeventig meter wijst weer op een minimalistische afbakening. Een eventuele aanpassing van die lijn moet het voorwerp uitmaken van gedetailleerd onderzoek.

De voorliggende kaart van kwetsbare zones vormt slechts een eerste stap en impliceert zeker niet dat de rest van Vlaanderen niet gevoelig is voor grondwaterverontreiniging door nitraten.

De heer Jef Van Looy : Professor Walraevens heeft een aantal kwetsbare zones aangeduid, wat natuurlijk gevolgen heeft voor de landbouwer die in deze zones actief is. Normaal gezien zou hij 250 kilo stikstof uit dierlijke mest mogen gebruiken en nu moet hij zich beperken tot 170 kilo. Wat is de invloed van deze beperking op de kwetsbaarheid ?

De professor had het over meetputten van verschillende diepte. Daarstraks werd gezegd dat we meer meetputten nodig hebben. Hoeveel putten dan wel ? Voor hoeveel hectaren levert één meetput resultaten op ?

De professor had het over redoxlagen of reducerende lagen waar nitraat wordt geoxideerd. Speelt de dikte van de laag daarbij een rol ? Hoelang kunnen die lagen die functie nog vervullen ?

Is de professor er zeker van dat alles boven de zeventig meter in Zuid-Oost-Vlaanderen zeer gevoelig is ? Hoe komt zij tot het gebruik van die zeventig meter ?

Professor Walraevens bakt de gebieden af op basis van de geologische lagen en niet op basis van metingen. Kunnen deze gebieden ooit nog van het stempel 'kwetsbaar' af ? Welke landbouwactiviteit kan daar nog worden uitgeoefend ?

De heer Patrick Lachaert : Professor Walraevens heeft hier een zeer wetenschappelijke uiteenzetting gehouden, maar ik vind de besluitvorming nogal mager. Zij poneert zaken zonder deze in de praktijk te hebben getoetst. Zo had ze het in het begin van haar betoog over de potentialiteit van het nitraatgehalte van meer dan 50 milligram per liter in de grondwaterlagen, maar heeft zij overal berekend wat de implicatie is van de tussenliggende grondlagen voor de reductie ? Zij gaat uit van een wetenschappelijke vaststelling, maar werd die oefening ook in de praktijk getoetst ? IJzer zou nitraat opeten, maar dat moet in de praktijk ook worden getoetst. Is dat gebeurd ? Ik meende immers begrepen te hebben dat de nitraatgevoeligheid van een laag niet het uitgangspunt mag zijn, maar wel de reductiecapaciteit van de grondlagen.

Er zouden 260 meetpunten zijn. Ik denk dat de meetpunten van de drinkwaterwinningen en van de peilputten daar niet zijn inbegrepen. Het meetnet is volgens mij dan ook niet helemaal representatief. Ik denk dat de professor daarom heeft teruggegrepen naar de afbakening op basis van de hydrogeologische formatie, met als criterium de al dan niet aanwezigheid van een oxidatiezone en de afstand van de doordringing. Een diepte van minder dan tien meter wordt als niet gevoelig beschouwd. De onverzadigde oxidatiezones (de heuvelruggen) worden afgetopt op zeventig meter. Men zegt me dat het eigenlijk zou moeten gaan om ondiepe grondwaterlagen die als nitraatgevoelige grondwaterlaag dazomen aan de oppervlakte.

Wetenschappelijk zijn er volgens mijn bronnen blijkbaar toch heel wat bedenkingen te maken bij de afbakening van de grondwaterzones.

Mevrouw Isabel Vertriest : 70 procent van de putten in de geoxideerde zone heeft te kampen met een verontreiniging boven de norm, wat duidelijk maakt dat het probleem groot is. In die zin vind ik het ook maar een magere afbakening. Stel dat we stoppen met het toevoegen van stikstof en dat het drie jaar zou regenen, dan zou de verontreiniging van het oppervlaktewater grotendeels weg zijn. Maar met grondwater is dat volledig anders. Hoeveel tijd hebben we nodig om daar onder de norm te scoren, als we ervan uitgaan dat er geen doorslag meer is ?

De heer André Denys : Kan grondwateronderzoek worden gebruikt om te beantwoorden aan de nitraatrichtlijn ? Een Duitse regio maakt bijvoorbeeld gebruik van een mestactieplan dat is gebaseerd op het individueel bewijs van elke landbouwer dat hij voldoet aan de normen, dit op basis van een grondanalyse. Zou dit hier ook mogelijk zijn ? Het doel van grondanalyse is na te gaan of de nitraten in het grondwater terecht komen.

Professor Kristine Walraevens : Ondiep bodemonderzoek is iets anders dan grondwateranalyse.

Ik weet niet wat het effect van de afbakening op de landbouw zal zijn. Wij hebben de gevoeligste zones afgebakend, dus de zones waar het nitraat tot op de grootste diepte kan doordringen. We hebben geen rekening gehouden met mestdruk, met de invoer van nitraat. Dat is een belangrijke factor.

In 1998 stelden wij reeds in een rapport dat heel Vlaanderen moest afgebakend worden als kwetsbaar gebied. Dat was gesteund op waarnemingen over heel Vlaanderen en wetenschappelijk onderzoek, waarbij we vaststelden dat in veel gevallen 50 milligram nitraat per liter in het ondiep grondwater overschreden werd. De landbouwers, die nu volgens de minimalistische afbakening in een kwetsbare zone werken, zullen de zwaarste gevolgen ondervinden. Ik weet echter niet hoeveel stikstof zij nog zullen kunnen aanwenden. Dat bestuderen was niet de doelstelling van ons onderzoek.

In elke hydrogeologisch homogene zone moeten meetpunten komen. In het ontwerp van het uitgebreide nitraatmeetnet, dat Aminoal-water uitbested heeft en dat binnenkort uitgevoerd zal worden, zijn er minimum vijf meetpunten per hydrogeologische homogene zone. We kunnen niet per perceel aantonen wie de vervuiling veroorzaakt. We moeten met hanteerbare zones werken. Men kan natuurlijk de landbouwers verplichten een peilbuis te laten boren en jaarlijks te laten bemonsteren. Dat is een mogelijkheid op langere termijn, maar is niet bruikbaar voor de afbakening van de kwetsbare zones, die al lang ingediend moest zijn bij de Europese Commissie.

De heer Bruno Tobback : Een bodemonderzoek op een individueel perceel kan helpen om de bemestingsnorm voor dat perceel te bepalen. Een peiling van het grondwater onder het perceel zegt niets over de bemestingsnorm op het perceel. Het is immers niet zeker dat de vervuiling in het grondwater afkomstig is van dat perceel.

Professor Kristine Walraevens : Uit de stroombanen kan men eventueel wel afleiden waar de vervuiling van afkomstig is.

De nitraatreducerende lagen zijn inderdaad uitputbaar. Het organisch materiaal en het pyriet, worden verbruikt als ze onder nitraatreductie geoxideerd worden. Geleidelijk aan vermindert de reductiecapaciteit van onze watervoerende lagen. Afhankelijk van de hydrogeologisch homogene zone verschilt de dikte en het nitraatreducerende gehalte van de lagen.

In de hydrogeologisch homogene zones zijn de reactiviteit van de lagen, het stromingsregime, de kenmerken van de lagen bij benadering homogeen. In sommige gevallen worden per jaar centimeters afgebroken, in andere gevallen fracties van een millimeter.

De 70 meter hoogtelijn op de heuvelruggen is een minimale afbakening, gesteund op een vervuiling tot meer dan 20 meter diepte. In de heuvelgebieden boven de 70 meter staat het grondwater op 15 meter diepte of meer. Daar gebeurt doorsijpeling doorheen een onverzadigde zone, die nauwelijks nitraatreducerende capaciteiten heeft. Ook op lagere hoogtes is er meer dan 20 meter contaminatiediepte vastgesteld. Deze afbakening is dus rudimentair. Gedetailleerd onderzoek is nodig om de zones te vergroten.

Kwetsbare zones kunnen later ook op andere criteria dan de hydrogeologisch homogene zones afgebakend worden.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Volgens de Europese Commissie kan later een ander criterium gebruikt worden. Met metingen kan men aantonen dat een bepaalde zone niet langer als kwetsbaar moet beschouwd worden.

Professor Kristine Walraevens : Mijnheer Lachaert, we kunnen verdere uitgebreide wetenschappelijke specificaties geven : het onderzoek is gesteund op nauwgezette monitoring, metingen op het vast sediment én het grondwater, berekeningen, interpretatie en modellen. Het betreft hier ernstig en toonaangevend wetenschappelijk onderzoek.

Wij zijn uitgegaan van de situatie in natuurlijke omstandigheden, waarbij er geen grondwaterwinning is. Grondwaterwinning resulteert in een tot op grotere diepte trekken van de nitraatcontaminatie. Het stromingsregime, de reactiviteit en de kwaliteit veranderen. Bij freatische drinkwaterwinning, is er binnen de depressietrechter een onverzadigde zone, waar oxidatie van het sedimentmateriaal optreedt. Zo verhoogt de kwetsbaarheid. Als daarmee rekening gehouden wordt, moet men de kwetsbare gebieden uitbreiden. De nitraatgevoelige gebieden, afgebakend in het mestdecreet, zijn louter gebaseerd op metingen bij drinkwatermaatschappijen. Die gebieden hebben wij, veiligheidshalve, bij de afgebakende kwetsbare gebieden opgenomen, ook al behoren ze volgens onze definitie niet allemaal tot de zeer gevoelige gebieden.

Het is inderdaad een minimale afbakening. In heel Vlaanderen kan men meer dan 50 milligram nitraat in het ondiepe grondwater krijgen, mits er voldoende invoer van nitraat is. Er zijn echter gradaties in kwetsbaarheid, naarmate de nitraten dieper kunnen doordringen. De afbakening van dergelijke gebieden is een eerste belangrijke stap.

De sanering van het grondwater zal veel langer duren dan die van het oppervlaktewater. De maatregelen die werden genomen in het kader van het MAP, hebben dan ook nog geen merkbare effecten gehad op de kwaliteit van het grondwater. Een belangrijke factor is het stromingsregime. Bij een snel stromingsregime kunnen er na vijf tot tien jaar al duidelijke verschillen zijn, maar bij een traag stromingsregime kan dat wel tientallen jaren duren.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Ik dank de sprekers voor hun wetenschappelijk onderbouwde inleiding. In een volgende vergadering horen we vertegenwoordigers van de landbouworganisaties en natuurverenigingen.

HOORZITTING VAN 28 FEBRUARI 2002 OVER DE AFBAKENING VAN KWETSBARE GEBIEDEN IN UITVOERING VAN DE EUROPESE NITRAATRICHTLIJN MET VERTEGENWOORDIGERS VAN BOERENBOND, ALGEMEEN BOERENSYNDICAAT, VLAAMS AGRARISCH CENTRUM, BOND BETER LEEFMILIEU EN NATUURPUNT

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Tijdens het tweede deel van de hoorzitting over de afbakening van de kwetsbare gebieden in uitvoering van de Europese richtlijn komen de landbouw- en milieuorganisaties aan bod.

1. Toelichting door de heer Noël Devisch, voorzitter van de Boerenbond

De heer Noël Devisch, Boerenbond : De Boerenbond heeft problemen met de afbakening van de kwetsbare gebieden en met de gebruikte methode. De nitraatrichtlijn legt aan alle lidstaten de verplichting op om maatregelen te nemen zodat het nitraatgehalte van het oppervlaktewater niet hoger ligt dan 50 milligram per liter. Er moet een actieprogramma zoals MAP 2-bis gemaakt worden om dat resultaat te bereiken. Als dat niet lukt, moeten er kwetsbare gebieden afgebakend worden. Die afbakening is voor Europa geen doel maar een bijkomend middel om het einddoel te halen.

Vlaanderen heeft een zeer streng plan met maximale bemestingsnormen zowel voor dierlijke als voor kunstmest en dit in termen van zowel stikstof als fosfaat. We hebben een van de strengste uitrijregelingen in Europa en een nutriëntenhalte die de maximaal toegelaten productie voor vijf jaar vastlegt zodat de productie niet kan uitgebreid worden en de afbouw niet gecompenseerd kan worden. Er zijn fosfaatbeperkingen in bepaalde bedreigde gebieden. Er werd al een kwetsbaar gebied voor zowel drinkwatergebieden, nitraatgevoelige gebieden, voor natuur en water met een totale oppervlakte van 62.000 hectare afgebakend en er werd een meetnet opgezet dat het mogelijk maakt om op regelmatige tijdstippen de resultaten van het plan te evalueren. Dat is het beste meetnet van Europa. Er is ook een verregaande Code van goede landbouwpraktijk.

Op twee jaar tijd is er een daling van het gemiddelde nitraatgehalte van het oppervlaktewater van 47 milligram naar 27 milligram per liter. Dat wijst erop dat de resultaten ook de komende jaren gevoelig zullen

verbeteren om verschillende redenen. In 2003 zullen de normen ook al gevoelig dalen. Voor gras zitten we momenteel op 325 kilogram stikstof per hectare. In 2003 gaat dat naar 250 kilogram en in een kwetsbaar gebied legt men 170 kilogram stikstof per hectare op. Dat geldt ook voor maïs en akkerbouwgewassen. We hebben ook een opkoopregeling en mestbewerking. Ik zou ook de relatie willen tonen tussen deze resultaten en de gemiddelde maximale bemestingsnorm die opgelegd wordt. Er is in 2003 een gevoelige daling van de bemestingsnorm en dat moet zich normaal gezien weerspiegelen in de resultaten van de meetpunten. Daarmee hebben we het meest ingewikkelde mestactieplan en een van de strengste van de Europese Unie. Op het vlak van landbouwtechniek en de regelgeving is er al heel wat gerealiseerd. We moeten ervoor opletten dat we niet altijd de indruk geven dat er nog niet veel gebeurd is. In een regio waar industrie, bewoning en landbouw meer dan in andere Europese regio's met elkaar verweven zijn, is er al heel wat gerealiseerd. De vraag is of Europa voldoende op de hoogte is gebracht van alle details.

Het voorstel van de minister, dat net voor Kerstmis 2001 werd meegedeeld, bestond erin dat men in eerste instantie de kwetsbare gebieden tot 395.000 hectare zou uitbreiden. Onder druk van de sector is er daarover een gesprek geweest en dat duurt nog altijd voort. Het overschot van 27 miljoen kilogram stikstof, zoals we het vandaag ramen en dat 15 procent van de productie bedraagt, neemt met 20 miljoen kilogram toe. Dat betekent dat ongeveer een kwart van de productie overschot zal zijn. Merkwaardig genoeg discussiëren we nog altijd met de kabinetsmedewerkers over de productiecijfers en over het bijkomende overschot ten gevolge van de afbakening van de kwetsbare gebieden. Nochtans is de berekening vrij eenvoudig. We schatten het overschot op 20 miljoen kilogram stikstof, terwijl het kabinet spreekt over 11 miljoen kilogram. Het is jammer dat we zelfs over feiten en cijfers discussiëren.

Volgens de cijfers van de Mestbank is er in 2003 een nettoproductie van 155 miljoen kg en een plaatsingsruimte op Vlaamse bodem voor 132 miljoen kilogram : het nettooverschil bedraagt dus 23 miljoen kilogram ; bruto omgerekend komt men op 27 miljoen kg. Door het voorstel van minister Dua gaat de plaatsingsruimte op de Vlaamse bodem afnemen tot 115 miljoen kilogram en krijgt men een netto-overschot van 40 miljoen kg, bruto omgerekend is dat 47 miljoen kg. Van 27 gaat men dus naar 47 miljoen kg en van 15 procent overschot naar 25 procent. Dit zijn de beste cijfers die we hebben kunnen berekenen.

Tijdens de hoorzitting van vorige week stond ik perplex toen ik hoorde welke cijfers en welke methode van berekenen en afbakenen gehanteerd werden als grondslag voor de uitbreiding van de kwetsbare gebieden : het gebrek aan degelijkheid gaf me de indruk dat de methode gewoon geënt was op een louter politieke beslissing.

Enkele voorbeelden, te beginnen met de 95-percentielregel. We hebben gehoord dat men voor de interpretatie van de resultaten van de meetpunten de criteria van de drinkwaterrichtlijn moest toepassen en dat dus op jaarbasis 95 procent van de punten goed moeten zijn. Maar als je maar twaalf punten neemt, moeten ze allemaal goed zijn want een twaalfde is meer dan vijf procent. We vechten dat principieel aan. Volgens professor De Ketelaere, directeur van het Instituut voor Milieu- en Energierecht van de KU Leuven, is de drinkwaterrichtlijn enkel relevant voor het oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater en voor niets anders. De toepassing van de drinkwaterrichtlijn mag dus niet geëxtrapoleerd worden naar Bijlage I van de nitraatrichtlijn.

Toen het meetnet van de MAP-metpunten is ontstaan, heeft de Boerenbond meegewerkt om dit netwerk in het agrarisch gebied op te zetten, om de gevolgen van de nitraatbemesting op het oppervlaktewater te meten. Het was de bedoeling dat dat meetnet de leden van de landbouworganisaties informatie en feedback gaf over de bemestingspraktijken en hen sensibiliseerde en motiveerde. Er werd toen hoegenaamd niet afgesproken dat die punten zouden dienen om kwetsbare gebieden af te bakenen. Hadden we dat vroeger geweten, dan hadden we meer meetpunten en metingen gevraagd en de metingen laten toetsen en controleren via tegenanalyses. Ik ben niet tegen het gebruik van meetpunten om de kwetsbare zones af te bakenen, integendeel, maar dan moet het meetpuntennetwerk fijnmaziger worden gemaakt en representatiever.

Het kan helemaal niet dat de meetpunten worden aangewend om volledige hydrografische zones af te bakenen, waarvan men moet stellen dat 90 procent niet bemeten is. Waar er een meetpunt is, kan je hoogstens het stroombekken dat aan dat meetpunt passeert afbakenen. Er zijn gevallen mogelijk waar de resultaten

van een paar meetpunten goed zijn en één slecht, en waar ook dan het ganse gebied wordt afgebakend. Een medewerkster van de minister zei vorige week dat men niet anders kan dan grote gebieden afbakenen maar zei tegelijkertijd dat men eventueel, in het kader van de derogatieprocedure, later wel met kleinere gebieden kan werken. Het is het ene of het andere. De hydrografische zones hebben geen juridische waarde. Men kan kleinere gebieden afbakenen en het zou ook juister zijn : wat je niet gemeten hebt, heb je niet geweten. Verrassend was bovendien de uitspraak dat een aantal gebieden ten onrechte als kwetsbaar werden ingekleurd, maar dat er ook een aantal gebieden zijn die ten onrechte niet werden afgebakend. Dit is een zeer gevaarlijk principe in een rechtsstaat en bovendien bijzonder demotiverend voor boeren die inspanningen hebben gedaan. Het wordt nog erger voor de hydrografische zones waar men zich op andere meetpunten baseert omdat er geen MAP-meetpunten zijn.

Nog moeilijker is de mestdruk. We hebben een relatie trachten te leggen tussen de mestdruk en de resultaten van de meetpunten. Er blijkt geen enkele relatie te zijn tussen het nitraatgehalte van het oppervlaktewater en de mestdruk per hectare.

De heer Jef Van Looy : Nochtans zijn de gebieden afgebakend op basis van de mestdruk. Nu blijkt dat dus het oppervlaktewater niet noodzakelijk meer vervuild is waar er meer dieren aanwezig zijn.

De heer Noël Devisch : De mestdruk is in geen enkel ander land gebruikt om kwetsbare gebieden af te bakenen.

Voor het grondwater heeft men het meetnet van Aminal. Uit de analyses blijkt dat 70 percent van de resultaten goed zijn. Maar dat meetnet heeft men opzij geschoven voor een ander criterium : een afbakening van hydrogeologische gebieden, gevoelig voor nitraatdoordringing. Maar professor Walraevens kan zelf niet zeggen of er een verband is tussen die gevoeligheid en de kwetsbaarheid voor bemesting. Waar zijn we dan eigenlijk mee bezig ? Het gevaar van af te bakenen op basis van de bodemstructuur heeft ook voor gevolg dat uitzonderingen of omkeerbaarheid niet kunnen want de structuur zal de komende duizend jaar niet wijzigen.

De hele methode is dus wetenschappelijk niet onderbouwd. Het zou niet slecht zijn moest deze vergadering deze methode laten evalueren door een team van onafhankelijke experts.

Enkele weken geleden was er in een andere commissie van dit parlement een hoorzitting over een voorstel van resolutie betreffende een duurzaam land- en tuinbouwbeleid in Vlaanderen. De Boerenbond heeft toen zijn instemming betuigd omdat in het voorstel van resolutie een pleidooi wordt gehouden om economische, ecologische en sociale parameters gelijkwaardig te laten doorwegen voor alle landbouwproductiemethodes nu en in de toekomst. Bovendien wordt gevraagd om de rechtszekerheid en de toekomst van zowel grond- als niet-grondgebonden landbouw te garanderen. Ook minister Dua zelf produceerde een document over duurzaamheid waarin de drie dimensies aan bod komen. Toch moeten wij na 10 weken vaststellen dat er nog altijd geen socio-economische evaluatie van het voorstel van afbakening van kwetsbare gebieden is. Uit de verklaringen van de minister in de pers kan ik afleiden dat die er ook niet komt. Het kan voor ons evenwel niet dat de regering zonder een dergelijke evaluatie tot een beslissing overgaat. Wij schatten de kostprijs immers op 175 tot 200 miljoen euro per jaar, wat meer is dan het bedrag dat in Europees verband aan plattelandsontwikkeling kan worden besteed op zes jaar. Ik ben bereid om over al deze bedragen met de overheid van gedachten te wisselen. Het is overigens zo dat de Europese Commissie na 2 jaar nog altijd niet geantwoord heeft op de vragen inzake de aankoopplicht en de vergoeding voor patri-moniumverlies in het bestaande MAP.

Het belangrijkste element dat in de vorige hoorzitting naar voren werd geschoven, is de mogelijkheid om de afbakening van kwetsbare gebieden te herzien. Als de metingen goed zijn, kan dat volgens de minister. Maar die mogelijkheid is veeleer theoretisch dan praktisch. Terwijl voor de afbakening het initiatief aan de Vlaamse overheid is, moet men voor een derogatie immers eerst op de toestemming van Europa wachten. En dat heeft nog nooit afgebakende kwetsbare gebieden opnieuw geschrapt, voor zover ik weet. Er is trouwens nog geen duidelijkheid over de precieze criteria. Hopelijk gaat men niet terug naar het richtcijfer van 25 milligram nitraat per liter. Het is dan ook niet gegarandeerd dat bijkomende metingen met het oog op schrappen van zones tot enig resultaat zullen leiden. De meetresultaten in de huidige 62.000 hectare kwets-

bare gebieden vormen een indicatie voor die verwachting. Ondanks het feit dat zij voor de helft gunstig waren, kwam er immers geen enkel voorstel tot herziening.

Dezelfde twijfels koesteren wij jegens de derogatie voor bepaalde teelten. Die zouden dan niet moeten voldoen aan de strenge beperking tot 170 kilogram stikstof. Maar er is nog altijd geen voorstel, hoewel dat zeven maanden geleden aan de administratie werd gevraagd. De vergelijking met de omringende landen stemt niet optimistisch. Nederland wacht al jaren op een beslissing, al zou die nu beloofd zijn voor het einde van het jaar. Maar eerst moeten de experts nog samenkomen in juni 2002. In Denemarken werd na lang onderhandelen toegestaan om meer te bemesten op grasland, maar dan moest men tegelijk de bemesting verminderen voor maïs en granen. Het nettoresultaat was een versoepeling van 4 procent.

Men mag dus niet te lichtzinnig uitgaan van de perspectieven die herziening en derogatie bieden. Zij zijn geen van beide evident. Het probleem raakt inmiddels stilaan onoplosbaar. Hoe moet men de doelstellingen tegen 2003 halen? In de praktijk is het makkelijk om de norm te verstrengen en dus het probleem groter te maken, maar minder om het op te lossen. De Boerenbond heeft wél een plan voor 27 miljoen kilogram stikstof, dat naar een oplossing streeft via mestbewerking, terugnameplicht en een opkoopregeling. Maar ook dat biedt geen oplossing als het overschot door de huidige afbakening verdubbelt.

Wij stellen daarom voor om met de Europese Commissie te onderhandelen over andere oplossingsmethodes. Dat had trouwens al veel eerder moeten gebeuren, maar het is nog niet te laat. Men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat de Europese ambtenaren meeluisteren naar de discussie die hier op het publieke forum gevoerd wordt. Er werden ook al voorlopige kaarten toegezonden aan de Europese Commissie.

Wij hebben een strenger MAP dan de meeste andere lidstaten, een voorstel van oplossing en het beste meetnet. Wij stellen voor om de stroombekkens op grond van de meetresultaten af te bakenen. Dat is een haalbaar spoor naar een duurzame oplossing, in tegenstelling tot de afbakening van grote zones. Het voorstel van minister Dua vinden wij daarentegen onaanvaardbaar. Het is gebaseerd op een niet-deugdelijke methode, het biedt geen concrete oplossing en bevat geen socio-economische evaluatie. Er is geen sprake van bereidheid om de economische schade te compenseren, en zowel de herziening als derogatie blijven compleet onduidelijk. Wat wij nodig hebben is een pragmatisch plan voor facilitering van de mestbewerking, een substantiële opkoopregeling en een gevoelige uitbreiding van het meetnet. Zo is een structurele oplossing van het mestprobleem mogelijk.

De heer Jef Van Looy : Wat wordt precies bedoeld met de contradicties tussen MAP- en andere meetpunten? Er is ook onduidelijkheid over de precieze interpretatie van de criteria in bijlage bij de nitraatrichtlijn. Wij hoorden daarover al uiteenlopende dingen in deze commissie. Kunnen wij daarover geen jurist horen?

Hoe staat het overigens met het beloofde document over de derogatie in Nederland?

Er is momenteel in Vlaanderen 60.000 hectare kwetsbaar gebied afgebakend. Volgens de heer Devisch zou de helft van de meetresultaten in die gebieden nu wel goed zijn. Zullen deze gebieden volgende keer uit de kwetsbare gebieden worden gelicht, zoals de minister altijd belooft?

Mevrouw Isabel Vertriest : Ik kan de heer Devisch alvast geruststellen over twee zaken. Gisteren heeft bijna elke fractie zich in de plenaire vergadering uitgesproken voor een versnelling van de afbouw van de veestapel. En het meetnet zal worden uitgebreid en geoptimaliseerd.

De heer Devisch ondergraaft hier de gehanteerde methodes, maar daar ben ik zelf niet onderlegd genoeg voor. Misschien was de aanpak van Nederland en Denemarken om hun grondgebied voor 100 procent als kwetsbaar gebied aan te duiden, misschien nog niet zo slecht. Ik heb tijdens de vorige hoorzitting in elk geval begrepen dat een wijziging van de criteria meer kwetsbaar gebied oplevert, als we ondertussen nog altijd willen tegemoetkomen aan de nitraatrichtlijn en de eutrofiëringcriteria.

In het plan van de Boerenbond is geen sprake van een afbakening van de kwetsbare gebieden. Maar de voorwaarde om recht te hebben op financiële steun voor plattelandsontwikkeling is net dat de milieuriichtlijnen worden opgevolgd. Is de Boerenbond bereid om deze steun op te geven?

De heer André Denys : Dit is een cruciaal moment : Europa verwacht een rapport van ons. Vroeger heeft Vlaanderen steeds een afwachtende defensieve houding aangenomen, wat geresulteerd heeft in de oproep van de Boerenbond om MAP2 niet toe te passen in de praktijk.

Het enige resultaat van deze houding is dat we nu in tijdsnood verkeren om oplossingen uit te werken. Is de Boerenbond nu wel bereid om in een meer offensieve houding mee te werken aan de Europese onderhandelingen ? Dat impliceert dat er op lange en halflange termijn moet worden gedacht en dat de onmiddellijke belangen niet altijd kunnen worden gediend. Ik verwijs in dit verband naar het vervoer van mest naar Wallonië, waarover we deze morgen een discussie hadden : op korte termijn zijn we dan inderdaad van de mest af, maar het helpt de verwerking van mest in Vlaanderen niet vooruit.

De Boerenbond reikt drie alternatieven aan voor de gesprekken met de Europese Unie : een verfijnd meetnet, de opkoopregeling en mestverwerking. Ik heb het plan inzake de opkoopregeling gekregen. Ik ben het ermee eens dat een definitieve afbakening van de kwetsbare gebieden gepaard zou moeten gaan met sociale en economische begeleidingsmaatregelen.

Wat de mestverwerking betreft, is het mijn persoonlijke opvatting dat de Boerenbond, in tegenstelling tot het Algemeen Boerensyndicaat, op dat vlak altijd een passieve houding heeft aangenomen. Is dat een juiste inschatting ?

Inzake het verfijnd meetnet stelt de Boerenbond voor om te werken per stroombekken. Ook ik voel daar iets voor, omdat we daardoor makkelijker een onderscheid kunnen maken tussen "schone" en "vuile landbouwers". De kaart van kwetsbare gebieden zal er dan wel als een lappendeken uitzien. Is de Boerenbond daar een voorstander van ? Om een verfijnd meetnet uit te werken, is ook heel wat extra tijd nodig. Wil de Boerenbond het risico nemen om nog langer te wachten ? Nemen we dan niet opnieuw een te afwachtende houding aan ?

De heer Devisch gelooft niet in de derogatie en is dus voorstander van een definitieve kaart van de kwetsbare gebieden. Hij verwijst daarvoor naar de situatie in Denemarken, waar slechts een afwijking werd toegestaan voor 4 procent van het grondgebied. Nederland zou nog niet eens een derogatiebesluit hebben ontvangen.

De middelen voor de opkoopregeling zouden van de sector en van de overheid moeten komen. Zal de Boerenbond dit dan solidair opleggen aan alle landbouwers ? Hoe kan worden vermeden dat landbouwers die wel al heel wat inspanningen hebben geleverd, toch nog worden gestraft ?

De heer André Moreau : Het is evident dat we Europese richtlijnen moeten naleven. Maar ik heb toch een kleine opmerking over het meetnet. In het Hageland zijn er twee meetpunten : de Gellenberg en de Boeslinterse Beek. De verschillende landbouworganisaties betwisten de objectiviteit van deze meetpunten en zeggen dat de vervuiling er ook afkomstig is van huishoudelijk afval. Ik ben van mening dat er inderdaad een verfijnd meetnet moet komen, maar de huidige meetpunten moeten ook objectieve resultaten opleveren. Is de heer Devisch op de hoogte van deze bezwaren ?

De heer Jan Verfaillie : Er is dus duidelijk een vraag naar een onafhankelijke studie over de afbakening en naar een sociaal-economische evaluatie. Als ik het goed begrijp, kunnen we zonder plan 200 miljoen euro Europese middelen voor plattelandssteun verliezen, maar zullen we sowieso jaarlijks 200 miljoen euro economische verliezen lijden door de afbakening van de kwetsbare gebieden.

De heer Noël Devisch : Het probleem waarnaar de heer Van Looy verwijst, situeert zich in het zuiden van West-Vlaanderen : de resultaten van de MAP-meetpunten worden in een bepaalde zone opzijgeschoven ten voordele van de niet-MAP-meetpunten. Ik zal de details bezorgen aan de medewerkers van de minister. MAP-meetpunten moeten voorrang krijgen boven niet-MAP-meetpunten.

Het klopt dat er tegenstrijdigheden bestaan in de interpretatie van de criteria. Professor Deketelaere van de KU Leuven heeft duidelijk gezegd dat de 95-procentregel uit de drinkwaterrichtlijn enkel van toepassing is op de productie van drinkwater. Slechts een klein deel van het oppervlaktewater is drinkwater. Voor de rest van het oppervlaktewater geldt de regel niet. We moeten niet strenger zijn dan wat Europa vraagt.

Ik ben blij dat mevrouw Vertriest onze redenering ten dele volgt. Het klopt dat in ons plan een afbakening ontbreekt. Uiteraard zouden we de middelen voor plattelandontwikkeling niet graag verliezen, maar we zijn het enige gebied in Europa waar de band tussen plattelandontwikkeling en de nitraatrichtlijn gemaakt wordt. Dat is zeer merkwaardig. Er moet dan ook met Europa worden onderhandeld. We willen de middelen voor plattelandontwikkeling uiteraard niet verliezen, maar de huidige regeling kost ons per jaar meer dan de plattelandontwikkeling oplevert op zes jaar.

MAP2 omvatte beperkingen en vergoedingen. Gezien de slechte ervaringen met de vergoedingen van MAP1 was afgesproken om MAP 2 pas in werking te stellen nadat Europa de vergoedingen had goedgekeurd. Na de regeringswissel is het plan niettemin in werking getreden. Er is echter nooit een antwoord gekomen van Europa op de aanmelding van de vergoedingen. We kunnen wel genieten van het systeem van vergoedingen via beheersovereenkomsten.

Het klopt dat we een offensieve houding moeten aannemen. We doen dat ook : ons plan is daarvan het beste voorbeeld. We zijn bereid om de opkoopregeling ten dele mee te financieren. Er wordt echter bewust niet in detail ingegaan op de modaliteiten : we willen immers eerst een principiële instemming krijgen van de overheid met ons plan. Vervolgens kunnen we met de sector over de concrete uitwerking overleg plegen. Een lineaire regeling is niet wenselijk. Er zijn te veel verschillen tussen de bedrijven.

We hebben wel degelijk inspanningen gedaan voor mestverwerking. Zo hebben we coöperaties opgericht in Antwerpen en West-Vlaanderen. Mestverwerking ligt technologisch en juridisch echter zeer moeilijk. We zijn heel voorzichtig om de resultaten naar buiten te brengen. Het gaat immers om dure investeringen.

De heer André Denys : Waarom komt mestverwerking zo traag op gang ?

De heer Noël Devisch : De technologie is niet toereikend. Daardoor ligt de kostprijs zeer hoog. Ik ben er wel van overtuigd dat dit in de toekomst zal verbeteren.

Kleinschalige, oudere veehouders die de kosten voor mestverwerking niet kunnen dragen moeten begeleid worden bij de afbouw van hun veestapel.

De heer André Denys : Zijn er onder de veehouders nog veel gegadigden om uit te stappen ?

De heer Noël Devisch : Er zijn inderdaad nog veel kandidaten. Wij stellen voor om uit te betalen in functie van het aantal kilogram stikstof dat wordt weggenomen. De lopende opkoopregeling van de minister is te beperkt. De vraag neemt toe naarmate de druk groter wordt.

De heer André Denys : Er wordt gezegd dat de eerste uitstapfase zo succesvol was, omdat het ging om landbouwers die sowieso van plan waren om ermee op te houden. Hebt u er zicht op hoeveel boeren bereid zullen zijn om uit te stappen ?

De heer Noël Devisch : We hebben dat niet wetenschappelijk laten onderzoeken. We hebben echter het gevoel dat er veel kandidaten zijn.

Wat de opmerkingen over het meetnet betreft : er moet een zeer fijnmazig meetnet worden ontwikkeld. Dat is de enige manier om de landbouwers te motiveren. Een groot gebied afbakenen op basis van één enkel meetpunt werkt demotiverend.

Er moet verder onderhandeld worden met Europa. Het is niet mogelijk om de normen te halen tegen het jaar 2003. We zijn wel goed op weg : tegen 2003 zal een belangrijke daling worden gerealiseerd. We kunnen Europa nu al beloftes doen over een fijnmazig meetnet, mestverwerking en een opkoopregeling. Elke zes maanden kunnen we een interimrapport opstellen ten behoeve van de Europese Commissie. Europa moet redelijk zijn : het is beter om een concreet voorstel voor te leggen dat echt werkt.

De heer Bruno Tobbacq : Op een grafiek toonde u dat er een verband bestaat tussen het strenger worden van de normen en de nitraatconcentraties. De voorgaande grafiek toonde aan dat er geen verband is tussen de bemestingsdruk en de nitraatconcentraties. Kunt u dat verklaren ? Ik ga ervan uit dat wat de wet voor-

schrijft ook de situatie in de realiteit is : als de normen strenger worden daalt de mestdruk toch, tenzij de normen worden genegeerd ?

De heer Noël Devisch : Die redenering gaat niet op. Mestdruk verwijst naar de mestproductie in de stallen gedeeld door de oppervlakte van de gemeente, min de mestexport. De mest komt niet noodzakelijk op de bodem van de gemeenten terecht. Eventueel kan de mest elders worden verspreid.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Er is een verschil tussen de mestdruk en de productiedruk. Voor de berekening van de mestdruk wordt de export afgetrokken van de productiedruk.

De heer Noël Devisch : Het gaat erom dat niet alle geproduceerde mest op de akkers van de gemeente wordt gebracht.

Minister Vera Dua : De productiedruk zegt inderdaad niets over de verontreiniging van bijvoorbeeld een rivier. De mestdruk heeft te maken met de vraag hoeveel van de geproduceerde mest in de gemeente terecht komt.

De heer Noël Devisch : Ik stel dus voor de Europese Commissie uit te leggen tegen wanneer ons meetnet klaar zal zijn en wanneer we de eerste metingen zullen uitvoeren.

Derogatie is wenselijk, maar ik vrees dat het lang zal duren vooraleer een – wellicht beperkte – derogatie zal worden toegestaan. We moeten bovendien eerst nagaan welk soort derogatie mogelijk is. Nederland heeft heel zijn grondgebied kwetsbaar verklaard, de bemestingsnormen niet toegepast en vervolgens derogatie gevraagd. Vandaar hun conflict met Europees Commissaris Wallström.

Ik dring ten slotte sterk aan op een sociaal-economische studie die de gevolgen van de ingreep objectief berekent.

Minister Vera Dua : Het expertenpanel heeft Nederland voor grasland een derogatie toegestaan van 230 kilogram stikstof per hectare. De Europese Commissie heeft nog geen officiële beslissing genomen omdat Nederland niet akkoord gaat en 250 kilogram vraagt. Ik zal de documenten daarover bezorgen.

Als we een zogenaamd pokdalige kaart indienen, hebben we een probleem in de verplichtingen ten aanzien van Europa omdat we een gebiedsdekkende argumentatie moeten geven.

Hoe verlopen de contacten met de Europese Commissie ? Er is eerst overleg gepleegd op ambtelijk niveau. Het resultaat van dat overleg is dat we jaarlijks aanpassingen mogen indienen bij de Commissie. Volgende week start wellicht al de volgende fase in het overleg. Dan wordt op kabinetsniveau overleg gepleegd : mijn kabinet, het kabinet van minister-president Dewael en het kabinet van commissaris Wallström. Ten slotte volgt nog overleg tussen commissaris Wallström, minister-president Dewael en mezelf. We zijn verplicht die weg te volgen.

Ons derogatieverzoek wordt voorbereid door een consortium van deskundigen. Zij doen nog voor 10 maart 2002 een voorstel.

De heer André Denys : De Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek, die zich over het mestprobleem buigt, bestaat al langer. Het probleem van de kwetsbare gebieden is ook niet nieuw. Waarom reageren de landbouworganisaties nu pas ? Is het probleem nooit besproken in de stuurgroep ? Of zijn er andere afspraken over gemaakt die wij niet kennen.

De heer Jef Van Looy : Minister Dua heeft niet geantwoord op mijn vraag waar er kwetsbare gebieden zouden kunnen wegvallen.

In plaats van een pokdalige kaart in te dienen, kunnen we uitgaan van de grote stroomgebieden want dan is er geen probleem.

De heer Devisch stelt dat 70 procent van ons grondwater nitraatvrij is volgens het Aminoal-meetnet. Mevrouw Vertriest zegde gisteren dat 70 procent van ons grondwater slecht is. Wie moet ik nu geloven ? Waar zit het verschil ?

De heer Patrick Lachaert : Bij de Boerenbond wist men wellicht reeds langer dat deze Europese verplichting op ons afkwam. Waarom bent u niet eerder en proactief opgetreden ? Voor de mestverwerking had de Boerenbond bijvoorbeeld een structuur kunnen opzetten vergelijkbaar met Aquafin.

Verschilt de toepassing van de Europese nitraatrichtlijn voor Vlaanderen van die in de overige landen van de Europese Unie ?

De heer Noël Devisch : De stuurgroep is inderdaad al jaren actief, maar voor de uitbreiding van de kwetsbare gebieden hebben we gewacht op een voorstel van minister Dua dat er net was op de ultieme datum, 20 december 2001. We hebben het dossier pas na nieuwjaar besproken. In oktober van vorig jaar had de Boerenbond al een alternatief plan klaar : omdat de uitbreiding van de kwetsbare gebieden niets oplost, wordt daarin voor een concrete en offensieve oplossing gekozen.

We moeten inderdaad uitgaan van een gebiedsdekkend criterium, maar dat kan op verschillende manieren toegepast worden. Het criterium kan zijn dat het oppervlaktewater nergens meer dan 50 milligram nitraat per liter bevat. Maar omdat de toestand overal verschillend is, moeten we de maatregelen aanpassen. We kunnen dus perfect werken met kleinere gebieden op basis van meer meetpunten.

Iedereen die de laatste vijf jaren geïnvesteerd heeft in mestverwerking, heeft er geld aan verloren. We hebben alle grote Europese proefprojecten bestudeerd. Er is vooruitgang geboekt, maar het zal nog enkele jaren duren vooraleer mestverwerking op kruissnelheid draait. Maar we moeten als organisatie ook eerlijk zijn tegenover onze leden en mogen hen pas aanmoedigen in een dergelijk project te stappen als het economisch en technologisch haalbaar is.

Liefst elf lidstaten van de Europese Unie zijn in een procedure verwickeld inzake de implementatie van de nitraatrichtlijn. Zou het niet aan die richtlijn zelf kunnen liggen ? Het probleem voor Vlaanderen is groter omdat wij geen hinterland hebben. Nederland produceert voornamelijk in het zuiden, maar kan zijn mest spreiden in het noorden. Precies daarom moeten we zo praktisch mogelijk werken.

De heer Jul Van Aperen : De heer Devisch zegt dat de Boerenbond de idee van mestverwerking niet promoot heeft omdat er nog te veel hiaten waren. Nochtans hebben 140 leden van zijn organisatie zich verenigd in een coöperatieve vennootschap die toch aan mestverwerking doet. De heer Devisch noemt deze mensen dus avonturiers.

De heer Noël Devisch : Integendeel, wij organiseren zelf deze coöperaties, ook in de gemeente van de heer Van Aperen. Er zijn echter nog veel vraagtekens rond mestverwerking.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Ik wil erop aandringen dat men alleen vragen zou stellen over de hoofdlijnen van het debat.

De heer Patrick Lachaert : De BB en ABS stellen dat de nitraatrichtlijn in Vlaanderen anders wordt ingevuld dan in de rest van Europa. Waar zit dan het verschil ?

De heer Noël Devisch : Veel landen, onder meer alle landen van Zuid-Europa, hebben een heel beperkte milieuwetgeving. Er worden geen kwetsbare gebieden afgebakend, er zijn geen uitrijregels en er is geen meetnet. In Vlaanderen hebben we dat wel. Bij ons wordt ieder perceel in kaart gebracht bij de Mestbank. De Belgische uitrijregeling is de strengste van heel Europa.

Minister Vera Dua : Ik wil nog antwoorden op een vraag van de heer Van Looy. Als we de resultaten van het grondwater en het oppervlaktewater hadden samengeteld, wat we eigenlijk hadden moeten doen, dan zou meer dan zeventig procent van Vlaanderen kwetsbaar gebied worden. De gebieden met de ongunstige resultaten zijn immers gedeeltelijk complementair.

Mevrouw Hilde Vandendriessche, kabinetsmedewerkster van minister Vera Dua : Er zijn in het totaal 265 meetpunten voor het grondwater. Sommige daarvan liggen in een redoxzone, andere in een oxidatiezone. In een redoxzone kan men geen nitraten meten omdat ze in stikstofverbindingen worden omgezet. Over de 97 meetpunten in een oxidatiezone kan men wel uitspraken doen. In 70 procent van deze meetpunten is er meer dan 50 milligram nitraat aanwezig per liter, in 30 procent van de gevallen ligt het resultaat onder de 50 milligram per liter.

De heer Jef Van Looy : Bij hoeveel van de 265 meetpunten ligt het resultaat dan hoger dan 50 milligram per liter ? Deze gegevens worden voortdurend gebruikt om te zeggen dat 70 procent van het Vlaamse grondwater slecht is. De cijfers over de gronden die nitraten afbreken, mogen echter niet gebruikt worden.

Mevrouw Hilde Vandendriessche : Men kan alleen uitspraken doen over de 97 meetpunten die in de oxidatiezone gelegen zijn. Ik heb zeker niet gezegd dat deze resultaten kunnen geëxtrapoleerd worden naar heel Vlaanderen. Over de meetpunten in de redoxzone kan men gewoon geen uitspraken doen.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Ik stel voor dat de heer Van Looy over deze materie een wetenschappelijk onderbouwde schriftelijke vraag stelt. Hij zal een wetenschappelijk onderbouwd antwoord krijgen.

De heer André Denys : Ik steun de oproep van de voorzitter dat de vragen tot de hoofdlijnen moeten beperkt worden. Het politiek debat moeten we later voeren met de minister.

2. Toelichting door de heer Camiel Adriaens, voorzitter van het Algemeen Boerensyndicaat (ABS)

De heer Camiel Adriaens, Algemeen Boerensyndicaat (ABS) : Vooreerst wil ik de parlementsleden danken omdat wij hier onze mening kunnen naar voren brengen over een zo belangrijke materie als de afbakening van de kwetsbare gebieden.

Op basis van een ruime consultatie van de basis, de mensen die met deze regelgeving zullen moeten werken, willen we een aantal voorstellen formuleren.

Het ABS meent dat de huidige afbakening van de kwetsbare gebieden niet overeenkomt met de werkelijke situatie.

We menen ook dat het MAP-meetnet nog veel onvolkomenheden telt. De afbakening is wel indicatief, maar onvoldoende verfijnd. Er zijn in elk geval te weinig meetpunten. Het was aanvankelijk niet de bedoeling dat dit meetnet representatief zou zijn voor de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA), laat staan voor de afbakening van de kwetsbare gebieden. Daardoor worden in de grote VHA-zones met verschillende MAP-meetpunten sommige streken met goede resultaten meegetrokken met een slecht meetpunt in dezelfde zone. De bedrijven rond deze goede punten worden dus ten onrechte onderworpen aan de norm kwetsbaar. Men dient de meetpunten ook één na één te checken om na te gaan of ze nog representatief zijn voor de landbouw. Veel meetpunten worden beïnvloed door vervuiling van buiten de landbouw. Uiteraard wensen de landbouwers niet op te draaien voor vervuiling waarvoor ze niet verantwoordelijk zijn.

Uit de berekeningen van de VMM blijkt dat er in de metingen van het MAP-meetnet reeds twee jaar een verbetering merkbaar is. Deze trend zal zich nog doorzetten in 2002 en 2003. Dat heeft te maken met een afname van de bemesting met dierlijke mest, zoals voorzien in MAP II bis. Voor gras is er een beperking tot 325 kilogram N uit dierlijke mest in 2001 en 2002. In 2003 wordt deze beperking nog verscherpt tot 250 kilogram N. De landbouwers zijn zich ervan bewust dat ze oordeelkundig dienen te bemesten en daardoor zal de kwaliteit van het water verder verbeteren.

Ook de afbakening van gebieden aan de hand van de hydrogeologische eigenschappen kunnen we niet aanvaarden, want die is onomkeerbaar. De wetenschappelijke studies over deze kwestie zijn zeer algemeen en zijn vaak gebaseerd op veronderstellingen. Vooral het criterium dat heuvelruggen boven de 70 meter kwetsbaar maakt, is vrij dubbelzinnig. De gevoeligheid heeft te maken met de hoogte, maar anderzijds geeft men toe dat er in de onderlaag verschillende kleilagen aanwezig zijn. Deze kleilagen zorgen ervoor dat het oppervlaktewater niet doorsijpelt naar de diepe onderlagen. Ze zorgen ook voor de voeding van de

vele bronnen in deze gebieden. Zo komt grondwater naar de oppervlakte en dat is juist zeer gemakkelijk controleerbaar met behulp van oppervlakteteelpunten. Een afbakening van deze heuvelruggen is dus voorbarig : verder wetenschappelijk onderzoek is noodzakelijk.

Deze afbakening, die meer dan vijftig procent van Vlaanderen als kwetsbaar omschrijft, heeft een enorme impact op de Vlaamse landbouw. Dat wordt duidelijk geïllustreerd door de socio-economische studies die werden uitgevoerd in opdracht van het kabinet Dua. Het mestoverschot is nu reeds belangrijk en het blijft groeien. De mestverwerkingscapaciteit is onvoldoende, ondanks de inspanningen van de landbouw. Bovendien wordt export naar Wallonië zo goed als onmogelijk na de recente perikelen.

Op basis daarvan willen we een aantal voorstellen formuleren. We menen dat de afbakening op basis van de kwaliteit van het oppervlaktewater als indicatief moet worden aanzien. Ondertussen moet werk worden gemaakt van het installeren van meer meetpunten en van het checken van de huidige meetpunten op hun representativiteit. Men dient ook te onderzoeken of een nieuwe VHA-kaart kan worden opgemaakt met kleinere stroomgebieden, met telkens één representatief meetpunt. Wij vragen een herziening tegen 30 juni 2003 aan de hand van het meer accurate beeld dat tegen die datum kan worden bekomen. Pas daarna kan er sprake zijn van een verscherpte normering.

Derogatie moet mogelijk zijn voor teelten met een lange groeiperiode, onder meer gras, suikerbieten en combinatieteelten. Dat zou logisch zijn en wetenschappelijk verantwoord. Derogatie is ook noodzakelijk voor stroomgebieden met goede MAP-meetpunten die gelegen zijn binnen een kwetsbare VHA-zone. Deze piste valt weg indien men bij de volgende herziening gebruik kan maken van een nieuwe, meer verfijnde VHA-kaart met kleine stroomgebieden met telkens één MAP-meetpunt. Ten slotte moet derogatie ook mogelijk zijn op perceelsniveau, op basis van een N-residutest.

We stellen ook voor dat er geen kwetsbare gebieden zouden worden afgebakend op basis van hydrogeologische eigenschappen van de ondergrond zonder voorafgaand wetenschappelijk onderzoek.

In het belang van een gezond leefmilieu wensen we deze punten ingeschreven te zien in het besluit van de Vlaamse regering. Dat besluit moet in de mogelijkheid voorzien dat landbouwers zo snel mogelijk uit het kwetsbaar gebied geraken. Als die garantie er is, zal de landbouw verder gestimuleerd worden om zo oordeelkundig mogelijk te bemesten.

De heer Jef Van Looy : Het ABS is dus, in tegenstelling met de eerdere beweringen van de minister, niet akkoord met het voorstel.

Op een hoorzitting in januari 2000 beweerde het ABS dat mestverwerking mogelijk was tegen een zeer lage prijs. Hoeveel staat het met dit systeem ? Hoeveel installaties zijn verkocht en werken al ?

De heer André Denys : Een akkoord met de sector, zowel ABS als Boerenbond, is noodzakelijk om tot een oplossing te komen. Overleg impliceert echter dat de verschillende deelnemers zich gebonden achten door de Europese regels. Het is juridisch niet mogelijk om te wachten tot juli 2003 om een voorstel te doen aan Europa, juli 2002 is de uiterste datum. Bent u bereid de Europese voorwaarden te aanvaarden en te verdedigen bij uw achterban ?

Ik ben ook overtuigd van de noodzaak van een verfijnd meetnetwerk, eventueel op basis van hydrografische kenmerken of per stroomgebied. Als het ABS dergelijk meetnetwerk wil, moet het bereid zijn om ook de conclusies van de metingen te aanvaarden en te verdedigen bij hun achterban. Het zou immers kunnen dat er meer kwetsbare gebieden zullen aangeduid worden. Niet alleen de overheid maar ook de sector moet zich engageren. Is het ABS bereid om de resultaten van dat wetenschappelijk onderzoek te aanvaarden ? De spreker merkt op dat er nog veel verontreiniging is van het oppervlaktewater door andere oorzaken dan de landbouw. Er is toch een verschil tussen VMM- en MAP-meetpunten, die de landbouwvervuiling meten en geen rekening houden met andere vervuiling ? Onpopulaire maatregelen zullen altijd nodig zijn. Ik wil dat koppelen aan sociaal-economische begeleiding maar de sector moet zich ook engageren.

De Boerenbond spreekt over een aantal begeleidingsmaatregelen : de warme sanering, de opkoopregeling dus, en het stimuleren van mestverwerking. Het ABS heeft inspanningen gedaan voor mestverwerking. Is mestverwerking technisch mogelijk ? Is het betaalbaar ?

De Boerenbond wil de warme sanering of de opkoopregeling voor een deel laten betalen door de overheid en voor een deel door de sector zelf. Een vorm van heffing of belasting van de sector zelf is dan noodzakelijk. Zijn de leden van het ABS daartoe bereid ?

De heer André Moreau : De mestverwerkingscapaciteit is onvoldoende en de technologie staat nog niet ver genoeg want het eindproduct is geen compost. Hoe lang zal dat nog duren ? In 2003 moet het probleem opgelost zijn. Is er een markt voor de verwerkte mest ?

De heer Camiel Adriaens : In 2000 hebben wij inderdaad gezegd dat wij mest konden verwerken op een betaalbare manier. Toen is gesproken van een prijs van 350 frank per kilogram. Als we daarbij het deel, dat nog moet gecomposteerd worden, rekenen, komen we tot een bedrag van ongeveer 500 frank (12,4 euro).

Er is nog geen enkele installatie die op volle capaciteit draait. Er zijn nog kinderziekten, maar ik ben ervan overtuigd dat er tegen het einde van dit jaar machines zullen zijn die continu kunnen draaien met voldoende debiet.

Momenteel werkt er één machine en zijn er 12 besteld. Het gaat over een grote investering. De sector ondervindt de invloed van de lage conjunctuur en de banken zijn niet geneigd te investeren in dergelijke nieuwe technologie. Dat alles bespoedigt de ontwikkelingen niet.

Het huidige meetpuntennet kan enkel indicatieve gegevens opleveren, want op heel wat plaatsen beïnvloeden andere vervuilingsbronnen dan de landbouw de gegevens. Om te vermijden dat onschuldigen gestraft worden, vragen wij meer meetpunten. We beseffen daarbij zeer goed dat een uitbreiding van het meetnet nadelige gevolgen kan hebben voor bepaald landbouwers.

Wij verkiezen de opkoopregeling van de minister boven het voorstel van de Boerenbond. Wij vragen wel dat de regeling uitgebreid wordt tot alle diersoorten en dat er meer middelen vrijgemaakt worden.

Als de veevoedersector mee verantwoordelijk gesteld wordt, moet een systeem uitgewerkt worden dat verhindert dat de kosten alsnog doorgeschoven worden naar de landbouwers. Wij vrezen dat een sluitend systeem niet bestaat, en dat dus de landbouwer mee zal moeten betalen. Hij zal een tweede maal moeten betalen om bij te dragen in de kosten van de opkoopregeling. Tot slot zullen verscherpte normen grotere kosten opleveren. Om te vermijden dat de landbouwer drie maal moet betalen, verkiezen we het huidige systeem van een uitgebreide warme sanering, betaald door de overheid.

Minister Vera Dua : Blijkbaar is ook de vraag gerezen of warme sanering eigenlijk geen vorm van pre-pensioen is, gelet op het profiel van de huidige aanvragers.

Uit de grafiek met de leeftijdsverdeling van de aanvragen blijkt dat het merendeel van de aanvragen zich inderdaad situeert in de leeftijdscategorie van meer dan 55 jaar. Op zich is dat geen slecht gegeven.

De heer André Denys : Hoeveel landbouwers van 55 jaar zijn er nog die het beroep willen blijven uitoefenen ? Heeft het ABS een enquête onder zijn leden gedaan om na te gaan wie er wil stoppen ?

De heer Camiel Adriaens : We hebben dat niet gedaan. Het is uiteraard zo dat, als men het uitbreidt naar andere diersoorten, er opnieuw categorieën van 55 jaar en meer in aanmerking komen.

De heer Jef Van Looy : Het klopt dat er de voorbije jaren nogal wat problemen zijn geweest met de mestverwerking. Is de lozingsnorm niet te streng om te kunnen starten ?

Ik blijf nog met de vraag zitten dat de minister heeft beweerd dat het ABS akkoord ging met de voorgestelde afbakening. Waarover ging het dan ?

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Er is duidelijk gezegd dat een politieke discussie over uitspraken van de minister zal plaatsvinden tijdens een volgende vergadering. U hebt het standpunt van de heer Adriaens duidelijk gehoord zodat u gewapend bent om de minister daarmee te confronteren.

De heer Camiel Adriaens : De lozingsnorm is inderdaad zeer streng, maar die wordt Europees opgelegd. Als mestverwerkers moeten we ervan uitgaan dat we de lozingsnorm kunnen respecteren, anders geraken we nooit uit de problemen. Het is moeilijk, en het kost tijd en geld maar het is mogelijk.

De heer Jef Van Looy : Zuivert de installatie de dunne fractie tot loosbaar water ?

De heer Camiel Adriaens : Ja.

De heer Erik Matthijs : Warme sanering heeft niets te maken met leeftijd, maar met het verminderen van het aantal vergunningen om de mestdruk te verlagen en het mestprobleem op te lossen.

De heer Camiel Adriaens : Uiteraard is het een maatregel om de nutriëntenhalte te verminderen. De leeftijd van de betrokkenen speelt inderdaad geen rol, maar wel wie er ervoor moet betalen en voor welke categorie er betaald moet worden.

De heer Jan Verfaillie : Klopt het dat het ABS oorspronkelijk akkoord ging met het voorstel van de minister over de afbakening van de kwetsbare gebieden en dat u het er nu niet meer eens mee bent ?

De heer Camiel Adriaens : We hebben altijd gezegd dat we zouden onderzoeken of datgene wat in kaart is gebracht, juist is. Maar we hebben ook gezegd dat we die kaart steeds als indicatief beschouwen en niet als een basis voor bestraffing achteraf.

De heer Francis Vermeiren : Wat is inzake de door u voorgestelde opkoopregeling voor andere diersoorten, het percentage van de geïnteresseerden ?

De heer Camiel Adriaens : De sanering is momenteel vooral bezig in de varkenssector. In de pluimveesector zijn er vooral jonge, gestructureerde bedrijven die niet zo vlug op de maatregel zullen inpijken. In de rundveemesterij zal men volgens ons wel massaal voor sanering kiezen, als men de kans krijgt.

3. Toelichting door de heer Ignace Van de Walle, voorzitter van het Vlaams Agrarisch Centrum (VAC)

De heer Ignace Van de Walle, voorzitter Vlaams Agrarisch Centrum (VAC) : Vlamingen zijn van oudsher fervente voorstanders geweest van de Europese eenmaking. Hoewel het enthousiasme de laatste tijd wat bekoeld is wegens het betuttelende optreden van Europa, durf ik toch stellen dat we nog altijd Europees gezind zijn. Dat betekent uiteraard niet dat we op Europees vlak altijd de beste leerling van de klas zijn. Dat heeft ons nu in een zeer lastig parket gebracht. Vanuit de Europese Commissie loopt er momenteel een juridische procedure tegen ons land wegens het onvoldoende naleven van de Europese nitraatrichtlijn. Die procedure loopt al sinds 1996 zodat de ontknoping dreigend nabij is.

De vraag die we hier vandaag moeten beantwoorden, is dus niet of we voor of tegen de afbakening van de bijkomende nitraatgevoelige gebieden zijn. Niemand uit de landbouwsector is voorstander van bijkomende afbakeningen, maar het is wel extra pijnlijk te moeten vaststellen dat die bijkomende afbakening vermeden kon worden als men niet zulke defensieve houding had aangenomen en als men tijdig zijn verantwoordelijkheid had genomen. Kortetermijnbelangen en kortzichtige eigenbelangen van allerlei lobbygroepen haalden het van krachtadig optreden en van de toekomstgerichte bekommernis voor het algemene welzijn, ook dat van de Vlaamse landbouwers.

De vraag, die we vandaag moeten beantwoorden, is er dus een over de keuze tussen de regen en de drop. Bakenen we bijkomende gebieden af of laten we ons door Europa veroordelen ? Een Europese veroordeling met alle gevolgen van dien, is onafwendbaar als we geen bijkomende afbakeningen doorvoeren. De gevolgen daarvan zijn een mogelijke dwangsom, het wegvallen van Europese steun voor investeringen, beheersovereenkomsten en maatregelen allerhande voor plattelandsontwikkeling en toch nog een volledige inkleuring als nitraatgevoelig gebied.

De studie, die momenteel in opdracht van de overheid uitgevoerd wordt, peilt naar de sociaal-economische gevolgen van de voorgenomen afbakening en geeft dus maar een deel van het verhaal. De gevolgen van een Europese veroordeling worden buiten beschouwing gelaten. Het zou nuttig zijn om dat aspect toch in de studie op te nemen. Wie opteert voor de niet-afbakening, kiest bewust voor een totale ontreddering in de Vlaamse land- en tuinbouw.

Wie de belangen van de landbouwers en hun gezinnen naar waarheid behartigt, heeft vandaag geen keuze meer. Het VAC neemt zijn verantwoordelijkheid, ook al is het niet onze schuld dat er vandaag geen keuze meer is. We willen evenmin de fouten die anderen vroeger hebben gemaakt uitbuiten in goedkoop populisme.

Mededelingen in de pers en hoorzittingen zoals deze worden vaak steriele achterhoedegevechten. Naarmate de toon van de discussies bitsiger wordt, wordt de situatie uitzichtlozer en geraken de landbouwers dieper in de miserie. We wensen ons op een positieve manier op de toekomst te concentreren. Het is onze overtuiging dat de uitgewerkte maatregelen onvermijdelijk zijn en van het minste kwaad.

Wel moeten we nu eerst nog een paar duidelijke afspraken maken. De inspanningen van de Vlaamse boeren en boerinnen voor een betere waterkwaliteit verdienen evenveel aandacht als de negatieve berichtgeving terzake in het verleden.

Via herafbakeningen – jaarlijks of hooguit tweejaarlijks – dienen de nitraatgevoelige zones, waar dit kan worden verantwoord, ook effectief weer te worden afgebouwd. Op die manier blijven we de landbouwers stimuleren om het steeds beter te doen.

Onmiddellijk na de afbakening moet de Vlaamse overheid een algemeen derogatieverzoek indienen. Zeer velen zijn het slachtoffer van enkele vervuilers. Voor de velen die ongetwijfeld zullen kunnen aantonen dat zij in de afgebakende gebieden milieubewust boeren, moeten individuele derogaties worden aangevraagd. Dat mag die betrokken landbouwers geen extra geld kosten.

We besteden te veel tijd aan achterhoedegevechten : onze aandacht moet nu uitgaan naar een nieuwe landbouw. Wij moeten de knop omdraaien en er leren me leven dat in een dichtbevolkt en dus milieugevoelig Vlaanderen massaproductie in relatie tot onze schaarse grond geen haalbare kaart meer is.

Alleen die productie is nog mogelijk die de concurrentie aangaat op basis van het Vlaamse kwaliteitslabel, niet op basis van de prijs. Aan zelfbeklag doet het VAC niet mee.

De heer Jan Verfaillie : Uw collega's van de twee andere landbouworganisaties pleiten voor een warme sanering, u voor een koude. Als de voorgestelde afbakening van kwetsbare gebieden zonder meer van toepassing wordt, ontstaat er op 1 januari immers een enorm mestoverschot, met een koude sanering als onvermijdelijk gevolg. Dit standpunt is toch wel merkwaardig voor een organisatie die beweert de landbouwers te vertegenwoordigen.

De heer André Denys : Uw discours steekt inderdaad af tegen dat van de twee andere landbouworganisaties. U zegt terecht dat het niet respecteren van de Europese deadline ernstige gevolgen kan hebben. Maar het verrast me dat u het plan dat voorligt aanvaardbaar noemt.

Welke afspraken zijn in het overleg tussen de landbouworganisaties gemaakt ? U wekt de indruk dat daar afgesproken is dat het plan van de MAP-meetpunten zoals het nu voorligt, kan gebruikt worden voor de kwetsbare gebieden.

U pleit voor een nieuwe landbouw. De commissie voor Economie van het Vlaams Parlement buigt zich momenteel over de duurzame landbouw. Maar Vlaanderen heeft nu eenmaal een intensieve landbouw. Kunnen we het probleem oplossen op basis van de beperkingen in het voorliggend plan ? Zal dat niet onmiddellijk aanleiding geven tot een massaal probleem in de sector ?

De heer André Moreau : Terwijl de heer Devisch voorstelt om te gaan praten met Europa, wil de heer Van de Walle het voorliggend plan onmiddellijk toepassen : hij acht het zinloos er nog een aantal hectare van af te knabbelen.

Heeft hij er dan bezwaar tegen dat minister Dua Europa meer tijd gaat vragen om de Europese nitraat-richtlijn in Vlaanderen toe te passen ?

De heer Gerald Kindermans : Het is lovenswaardig dat de heer Van de Walle zo coöperatief is tegenover de regering, maar wat zegt u in 2003 aan de jonge boeren als de mestdruk er is en het probleem niet is opgelost ?

Mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever : Wat stelt u concreet voor ?

De heer Ignace Van de Walle : Ik heb het woord sanering niet gebruikt. We voeren een debat over duurzame landbouw : duurzaam wil zeggen blijven bestaan. Dit geldt ook voor landbouwers en landbouwsters.

Ik ben sceptisch naar het overleg gegaan. Ik heb er zeer veel bemerkingen gehoord, maar geen geldig alternatief. Het plan dat nu voorligt is niet het beste maar het minst slechte. Het bestuur van onze vereniging beoordeelt wat voorligt, het beoordeelt geen mensen en geen partijen.

De heer Denys vroeg wat er in 2003 gaat gebeuren. Welnu, dan zullen er verstrengde normen zijn. Het enige alternatief is een catastrofe : een veroordeling door Europa. Die hopeloze situatie zou pas voedsel geven aan de antipolitiek. Wij hebben tien jaar lang het probleem voor ons uitgeschoven. Geen wonder dat het nu niet plots op te lossen is. We staan voor een cruciaal moment. We waren nochtans gewaarschuwd. In 1996 werd Vlaanderen voor de eerste keer in gebreke gesteld, in 1997 voor de tweede keer. In 1999 kwam er een met redenen omkleed advies. Thans dreigt een rechtszaak voor het Europese Hof van Justitie omdat er voor het einde van 2001 geen afbakening was. De vraag wordt dus verkeerd gesteld. Het gaat veeleer om een keuze tussen het mindere en het ergere kwaad.

Mevrouw Gardeyn-De Bever vroeg naar concrete oplossingen. Die zijn er als de politieke wil er is. Zij moeten gezocht worden binnen de dossiers die vandaag op tafel liggen : de melkquota en de evaluatie van het MAP. Daarin moet in de eerste plaats de vraag gesteld worden wat de landbouwbedrijven nodig hebben om leefbaar te blijven en tegelijk te zorgen voor het beheer van het Vlaamse landschap. Industriële landbouw kan, maar dan op de juiste plaats. Bijvoorbeeld een varkensgebouw naast een meelfabriek of een slachthuis. Als de industriële landbouw beter is dan ons, zullen we dat wel merken.

De heer Francis Vermeiren : De Vlaamse landbouw levert goede kwaliteit en werkt zeer intensief, zoals de heer Denys opmerkte. Natuurlijk is nog meer kwaliteit nastrevenswaardig. Maar is de consument bereid om meer te betalen voor die betere maar ook duurdere kip ? Is er wel een markt voor het systeem van kleinere productie met hogere kwaliteit ? Dat is het essentiële punt.

De heer Ignace Van de Walle : Wij kennen door onze dienstverlening duizend bedrijven van uiteenlopende grootte en disciplines. Dat leert ons dat niet noodzakelijk de grootste bedrijven het beste inkomen voor de landbouwer genereren. Het is niet zo dat een bepaalde productiegraad een beter inkomen garandeert, al kan het wel. Sommige van onze leden kozen, als uitweg uit hun problemen met de ruimtelijke afbakening, voor een gedeeltelijke afbouw. Daardoor konden zij meer aandacht gaan besteden aan hun afzet. Dat lukt niet overal, en er is ook tijd voor nodig. Het commercialiseren van die betere kwaliteit vereist inventiviteit. Maar ook met politieke wil kan men al veel bereiken. De overheid moet iets over hebben voor boeren die naast de voedselproductie instaan voor niet factureerbare diensten als landschapsbeheer. Daarvoor moeten instrumenten gecreëerd worden, naast het louter economische, bijvoorbeeld vanuit ecologisch of consumentenperspectief.

De heer Moureaux wou een precisering van ons standpunt over nieuwe gesprekken tussen minister Dua en de Europese Commissie. Die zijn bezig. Wij hebben daaromtrent een voorbehoud gemaakt : als de gesprekken de situatie wijzigen, herzien wij ook ons standpunt.

De heer Jef Van Looy : U stelt veel hoop op de derogatie. Wat houdt die voor u precies in ?

De heer Ignace Van de Walle : Laten we op dat punt de besluiten van de expertgroep afwachten.

4. Toelichting door de heren Jos Gysels van de vzw Natuurpunt, en Bart Martens van de Bond Beter Leefmilieu

De heer Jos Gysels, Natuurpunt : Het getuigt van doorzettingsvermogen dat hier nog zoveel aanwezig zijn. Dat wat we hier komen vertellen, zal niet nieuw zijn voor degenen die al langer in deze commissie zitten. Ons standpunt over de afbakening van kwetsbare gebieden gaat immers al lang mee.

We hebben net een reeks marathonzittingen achter de rug met de landbouworganisaties, dit op vraag van de Vlaamse regering. De timing was slecht : het debat begon op het moment dat de beslissing reeds moest genomen zijn en sleepte bovendien veel langer aan dan gepland. De besprekingen hebben ons echter drie dingen geleerd. Ten eerste zijn we misschien wel in staat om met veel moeite een 'mazelenkaart' om te vormen tot een 'pokkenkaart', al zien we daar het nut niet van in. Ten tweede werden we door nieuw cijfermateriaal alleen maar gesterkt in ons gelijk wat vroeger ingenomen standpunten betreft. Ten derde hebben de besprekingen ons bondgenoten opgeleverd bij de landbouworganisaties.

De heer Bart Martens, Bond Beter Leefmilieu : De oefening die we vandaag maken, gaat op twee vlakken in tegen de bepalingen van de nitraatrichtlijn : ze komt te laat en ze is bovendien onvolledig en niet-conform de aanduidingcriteria uit de bijlage van de nitratenrichtlijn.

Ik ga eerst in op de laattijdigheid. De eerste aanduiding van kwetsbare gebieden moest in principe gebeuren een half jaar na de nationale omzetting, dus voor 20 december 1993. De aanduiding moest vervolgens om de vier jaar worden herzien, dus voor 20 december 1997 en voor 20 december 2001.

Dat de laatste deadline niet werd gehaald, is minder onschuldig dan het lijkt. In het mestdecreet staat immers dat de strengere bemestingsnormen in de bijkomende kwetsbare gebieden pas worden toegepast het jaar na de aanduiding. Dat betekent dat door het uitstel met enkele maanden de strengere normen een jaar worden uitgesteld, al verdienen die gebieden dat de mestdruk daar nu al wordt verminderd.

De oefening is ook onvolledig, omdat de verschillende aanduidingcriteria van de nitraatrichtlijn partieel worden ingevuld of helemaal niet. Het eutrofiëringcriterium wordt bijvoorbeeld gewoon niet toegepast.

De nitraatrichtlijn bepaalt dat alle stukken land als kwetsbaar moeten worden aangeduid die afwateren in of bijdragen aan de verontreiniging van zoet oppervlaktewater, in het bijzonder gebruikt of bestemd voor de winning van drinkwater, dat een hogere dan in de drinkwaterrichtlijn vastgestelde nitraatconcentratie bevat of zou kunnen bevatten, als de maatregelen overeenkomstig artikel 5 achterwege blijven.

Dit criterium wordt op verschillende manieren geschonden. Ten eerste omdat de subhydrografische bekens waar overschrijdingen werden vastgesteld, werden uitgesloten als men een andere potentiële bron voor de overschrijding kon aanwijzen. De nitraatrichtlijn bevat echter geen bepaling die dergelijke operaties rechtvaardigt. Als de bijdrage van de landbouw aan de vastgestelde of potentiële overschrijding significant is, moet tot aanduiding worden overgegaan.

Ten tweede omdat men enkel heeft gekeken naar de actuele overschrijdingen van de grenswaarde van 50 mg nitraat per liter, en niet naar de potentiële dreigende overschrijdingen. Men heeft met andere woorden enkel de reeds gekwetste gebieden aangeduid, en niet de kwetsbare gebieden. Ik trek even de parallel met de verkeersveiligheid, waar men de algemene norm van 90 kilometer per uur zal terugbrengen tot 70 kilometer per uur op de secundaire wegen en enkel op wegen met uiterst laag risico op ongevallen bij uitzondering een versoepeling tot 90 km/u kan toestaan. Europa zegt eigenlijk dat je moet uitgaan van de algemene norm van 70 kilometer per uur en dat die norm kan worden opgetrokken als blijkt dat de weg daar veilig genoeg voor is.

In heel Vlaanderen dreigt een overschrijding van de norm, wat duidelijk wordt als we de dierlijke mestdruk in de verschillende subhydrografische bekens bekijken. Die ligt bijna overal hoger dan 170 kg stikstof per hectare per jaar, wat de nitraatrichtlijn als bemestingsnorm in kwetsbare gebieden oplegt. We hebben de Mestbank ook gevraagd de mestdruk te toetsen aan een "gewogen ecologisch verantwoorde mestafzet-

ruimte" berekend op basis van de 170 kg bemestingsnorm op akkerland en de 230 kg stikstof per hectare die Nederland en Denemarken als derogatie kregen toegewezen. Uit de berekeningen van de Mestbank blijkt dat in 75 tot 80 procent van de subhydrografische bekkens de mestdruk hoger ligt dan deze gewogen ecologisch verantwoorde mestafzetruimte. Dat doet ons concluderen dat in heel Vlaanderen de norm van 50 mg/l kan worden overschreden.

Als we ons beperken tot die pokken- of mazelenkaart die nu voorligt zal dit bovendien enorme mesttransporten tot gevolg hebben tussen de kwetsbare en niet-kwetsbare gebieden. Gezien in die 'niet-kwetsbare gebieden' de concentratie dikwijls zeer dicht bij de norm ligt, zal dit snel leiden tot bijkomende overschrijdingen. Door een partiële afbakening wordt het risico van de overschrijding van de norm in de andere gebieden groter.

Op basis van het eerste criterium zou heel Vlaanderen dus eigenlijk al als kwetsbaar kunnen worden beschouwd.

Het tweede criterium is dat van het grondwater, waar men omgekeerd heeft gewerkt. Er werd niet gekeken naar de actuele overschrijdingen, maar naar de kwetsbaarheid van de verschillende bodemformaties. Daarbij werden enkel die bodemformaties geselecteerd die uiterst kwetsbaar zijn voor nitraatdoorspoeling, namelijk waar de nitraatverontreiniging tot meer dan twintig meter in het grondwater kan doorzakken.

De nitraatrichtlijn heeft echter tot doel al het grondwater te beschermen, dus ook het ondiepe. Zie onder meer de definitie van grondwater in artikel 2, a) van de richtlijn in samenhang met Bijlage I, A.2. De universiteit van Gent kwam in 1998 al tot de conclusie dat eigenlijk heel Vlaanderen als kwetsbaar zou moeten worden aangeduid, omdat potentieel bijna overal nitraatgehalten van meer dan 50 mg per liter kunnen worden aangetroffen.

De resultaten van het grondwatermeetnet tonen inderdaad een massale overschrijding aan van de norm. Als we enkel kijken naar de meetpunten in de oxidatiezone, zien we bijvoorbeeld in Oost-Vlaanderen op vele punten een overschrijding, ook buiten de als kwetsbaar aangeduide bodemformaties. Dat wijst erop dat er te weinig bodemformaties als kwetsbaar zijn aangeduid.

Als we de overlay maken met de aangeduide gebieden op basis van het oppervlaktewatercriterium, stellen we vast dat aanzienlijke stukken land in bijvoorbeeld Oost-Vlaanderen niet op de uiteindelijke kaart voorkomen, al wordt in het grondwater van die gebieden de norm massaal en frequent overschreden. Er is zelfs sprake van een zekere complementariteit : als er sprake is van veel overschrijdingen in het oppervlaktewater, zie je op die plaatsen weinig overschrijdingen in het grondwater, en vice versa.

Dus ook op basis van dit tweede criterium zou weer heel het Vlaamse grondgebied als kwetsbaar moeten worden aangeduid.

Ten derde is er het eutrofiëringcriterium, wat voor natuurminnende mensen misschien wel het belangrijkste is. De nitraatrichtlijn bepaalt dat alle estuaria, kustzones en waterlopen waar eutrofiëring heerst of dreigt als kwetsbaar moeten worden aangeduid. De norm van 50 mg per liter waarmee wij gewerkt hebben, is een gezondheidsnorm, die eutrofiëring vaak niet zal voorkomen of tegengaan.

Dat blijkt ook uit het rapport van de Europese Commissie van 1997 over de uitvoering en implementatie van de nitraatrichtlijn in de verschillende Europese landen. Daarin stelt de commissie dat "ook moet worden benadrukt dat het niveau van 50 mg/l misschien niet volstaat om eutrofiëring te verminderen. Dit niveau mag dan ook niet worden beschouwd als een in de richtlijn bepaalde limiet. Er wordt immers aangenomen dat het veel te hoog ligt om eutrofiëring tegen te gaan."

Vlaanderen beschikt niet over een aparte eutrofiëringnorm. De Vlaamse Milieumaatschappij heeft wel de toets gedaan van alle meetresultaten met de Nederlandse eutrofiëringnorm van 2,2 mg nitraatstikstof per liter als zomerhalfjaargemiddelde. Deze norm bleek in circa 90 procent van de meetpunten overschreden te worden. Hetzelfde geldt voor fosfaat, waarvoor we zelf een norm hebben vastgelegd in Vlarem II. In meer dan 80 procent van de meetplaatsen wordt deze norm overschreden. Op basis van dit alles kwam de

Vlaamse Milieumaatschappij in 1997 tot de conclusie dat heel het Vlaams grondgebied als een kwetsbare zone moet worden aangeduid.

Ook het met redenen omklede advies van de Europese Commissie bevestigt dat heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied moet worden aangeduid. De Commissie sluit zich daarbij aan bij het rapport van de VMM en van de RUG. De Commissie wijst er verder op dat België bij de commissies die belast zijn met de toepassing van de verdragen van Oslo en Parijs, melding heeft gemaakt van een eutrofiëringsprobleem in de kustwateren en dat ons land daarom alle stukken land die afwateren naar deze kustwateren als kwetsbaar moet aanduiden.

Recente gegevens van het Natuurrapport NARA 2001 tonen alvast aan dat de nutriëntenvrachten naar de Noordzee de laatste jaren geen dalende trend vertonen. Zo blijkt dat de gehalten aan totaal stikstof en minerale stikstof in het Schelde-estuarium ter hoogte van de Belgisch-Nederlandse grens de laatste jaren stabiliseren.

Ook uit de gegevens van de Beheerseenheid Mathematisch Model Noordzee blijkt dat er de laatste jaren geen noemenswaardige vrachtreductie heeft plaatsgevonden. Wel integendeel. De Europese Commissie zal haar conclusies in dit kader dan ook niet wijzigen. Vlaanderen moet in zijn geheel als kwetsbaar gebied worden aangeduid.

De visie van de Commissie wordt trouwens bevestigd door de resultaten van een studie van Environmental Resource Management, die werd uitgevoerd in opdracht van de Commissie. Deze studie maakt wel een uitzondering voor stedelijke en bosgebieden. Ook deze bossen ondergaan echter een nadelige invloed van de overbemesting in naburige gebieden. Als gevolg van de hoge ammoniakdeposities zijn ook de bodems en het ondiepe grondwater in deze bossen in belangrijke mate verzuurd en aangerijkt met een teveel aan nitraten. Zo wordt in de meeste Kempense bossen de 50-milligram per liter voor drinkwater overschreden, hoewel er geen directe bemesting plaatsvindt.

Kortom : uit verschillende wetenschappelijke studies en het advies van de Commissie blijkt dat heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied moet worden aangeduid. Alle andere interpretaties zullen op de muur van Europa stuiten.

België heeft er zich tijdens de vierde Noordzeeconferentie ook toe verbonden om heel het Vlaamse grondgebied als kwetsbare zone aan te duiden in het kader van de richtlijn stedelijk afvalwater en de nitraatrichtlijn. Voor wat betreft de richtlijn stedelijk afvalwater is dat ook effectief gebeurd. Dit kost industrie en burger veel geld gezien grote waterzuiveringsinstallaties nu met een derdetrapszuivering moeten worden uitgerust. Voor wat betreft de nitraatrichtlijn is België het engagement echter nog steeds niet nagekomen, in tegenstelling tot de meeste andere Europese kuststaten. Nederland, Denemarken en Duitsland hebben hun hele grondgebied reeds als kwetsbaar aangeduid. Engeland twijfelt tussen 80 en 100 procent van het grondgebied. Frankrijk en Ierland zullen volgen. Alleen Vlaanderen blijft in gebreke. De minister zal met het schaamrood op de wangen naar de vijfde Noordzeeconferentie moeten trekken. Als we nu niet heel ons grondgebied als kwetsbaar aanduiden, zal onze achterstand ten opzichte van de andere Europese landen nog toenemen.

De heer Jos Gysels : In de politiek gaat alles wat trager dan in het gewone leven. Er wordt echter een gevaarlijk spel gespeeld met het milieu en met mensen. Door dit probleem te blijven uitstellen en het MAP niet uit te voeren, wordt de toekomst van de Vlaamse landbouw ondermijnd. De landbouwers in gezinsbedrijven die aan extensieve landbouw doen en gekozen hebben voor duurzame productiemethodes, zullen het het moeilijkst krijgen. Zij zijn het die het meest profiteren van de Europese steunmaatregelen die op de helling worden gezet door het niet naleven van de nitraatrichtlijn. Zij zullen de eerste zijn die de gevolgen dragen van het terugschroeven van de Europese steun voor plattelandsontwikkeling. De milieubewegingen weigeren om dit spelletje mee te spelen. Een aantal landbouworganisaties vreest overigens net zoals wij dat we een gevaarlijk spel aan het spelen zijn.

De heer Jan Verfaillie : In een democratisch land mag iedereen zijn eigen mening vrij verkondigen, dus ook de natuurbeweging. Als ik de kaart van Europa echter bekijk zie ik geen kwetsbaar, maar een gehandicapt

Europa. Heel Europa blijkt kwetsbaar te zijn. Zijn de normen eigenlijk wel haalbaar ? Zijn ze niet te streng ?

Bovendien creëert de implementatie ervan op korte termijn een sociaal kerkhof. Wie zal dat betalen ?

Waarom zouden de bossen buiten beschouwing gelaten worden als Vlaanderen volledig kwetsbaar wordt ?

De heer Jos De Meyer : In het begin van deze vergadering heb ik een pleidooi gehoord om opnieuw te onderhandelen met Europa om – op basis van wetenschappelijke gegevens – de kwetsbare gebieden beperkter af te bakenen. In de gespecialiseerde pers heb ik gelezen dat minister-president Dewael daarmee instemt. Maar uit de uiteenzetting van de natuurbeweging kan ik alleen maar besluiten dat de kloof tussen landbouw en natuurbeweging nooit zo groot is geweest, terwijl ze samen het platteland zouden moeten verdedigen. De fundamentalistische visie van de milieubeweging komt neer op een platteland zonder landbouwers. Duurzaamheid combineert echter ecologie met economie.

De heer Jacky Maes : De politieke discussie is voor later.

De heer Jos De Meyer : Het standpunt van de natuurbeweging ontgoochelt me. Als we deze trend volgen is het platteland in de 21ste eeuw niet langer leefbaar.

De heer André Denys : Om een oplossing te vinden, moet het tot een gesprek komen tussen de overheid, de landbouworganisaties en de milieubeweging. Ik heb daarvoor gepleit en daarom ben ik onbevooroordeeld komen luisteren. Maar vooraf dient men te weten wat men precies wil : de milieubeweging probeert de milieudoelstellingen te bereiken en de landbouworganisaties streven naar leefbaarheid. Na de laatste uiteenzetting heb ik de indruk dat de milieubeweging de milieudoelstellingen misbruikt om een einde te maken aan de intensieve landbouw en zo tot een nieuw soort landbouw te komen.

Elke fractie weet dat de landbouw niet kan blijven werken zoals vandaag en precies daarom voeren we een debat over duurzaamheid. Maar we weten ook dat zo'n proces gelijkmatig moet verlopen als we tenminste de landbouw leefbaar willen houden.

Duurzame landbouw betekent voor ons economisch leefbare landbouw, aandacht opbrengen voor ecologie en dierenwelzijn, en het omvat ten slotte een sociaal aspect. Die vier factoren moeten geleidelijk met elkaar in evenwicht gebracht worden, rekening houdend met de uiteindelijke doelstelling.

Omwille van de milieudoelstellingen moeten we de nitraten terugdringen in Vlaanderen en in Europa. We mogen evenwel niet uit het oog verliezen dat nogal wat varkensbedrijven uitwijken naar Tsjechië en Polen waar er geen normen zijn. Deze landen zullen ook ooit deel uitmaken van de Europese Unie.

Ik ben echter voorstander van een Vlaanderen waar men er alles aan doet om de doelstellingen te halen, eerder dan van een grote Europese Unie waar een aantal lidstaten wel inspanningen levert en een aantal niet.

Dankzij MAP2, MAP2-bis en alle andere maatregelen zijn we op de goede weg. Ik begrijp best dat de milieubeweging sneller wil gaan, maar zomaar heel Vlaanderen kwetsbaar maken zonder te denken aan de economische en de sociale gevolgen is een vorm van fundamentalisme. Dat maakt het voor ons moeilijk om een gesprek te organiseren tussen landbouw, milieubeweging en de overheid.

Wie de woorden 'dreigende overschrijding' in de mond neemt, wantrouwt de tegenpartij. Uw mentaliteit ontgoochelt me. Maar ik merk dat milieu en landbouw aan de basis wel met elkaar kunnen samenwerken.

De heer Erik Matthijs : De landbouwsector heeft de laatste jaren zware inspanningen geleverd. Dat merken we aan de continue daling van het nitraatgehalte in het oppervlaktewater. Wat zegt u over die verbetering ? Houdt u daar eigenlijk wel rekening mee ?

De heer André Moreau : De landbouwsector brengt respect op voor de natuur. Op beleidsniveau is men bereid daar rekening mee te houden.

De milieubeweging mag niet alle schuld in de schoenen van de landbouw schuiven. Ook de industrie, het verkeer en het vrachtvervoer zijn verantwoordelijk.

Het MAP moet uitgevoerd worden. Daar heb ik nooit aan getwijfeld. Volgens de milieubeweging spelen sommigen een gevaarlijk spel. Maar in feite hebben de landbouwers alleen maar tijd nodig om zich aan te passen. Er zijn genoeg landbouwers die graag duurzaam willen werken. Niet elke landbouwer zal daarin slagen, maar zij die het wel halen zullen door de samenleving alom gerespecteerd worden. Is de milieubeweging bereid geduld op te brengen ?

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Ik ben geschrokken van de politieke conclusie van de laatste spreker. In de discussie over de duurzame landbouw gaan we ervan uit dat er verschillende modellen zijn die een kans verdienen. De randvoorwaarden inzake duurzaamheid moeten streng zijn, maar meerduidig.

De vertegenwoordigers van de milieubewegingen hebben gezegd dat ze niet willen meespelen in een gevaarlijk spel. Door een verder uitstel worden de biologische landbouwers, die een beheersovereenkomst afsluiten, uitgespeeld tegen de anderen.

Spelen ook de milieubewegingen niet mee in een gevaarlijk spel ? Door hun offensieve aankooppolitiek onttrekken ze gronden in agrarisch gebied aan de landbouw. Daardoor krijgt de extensivering van de landbouw geen kans meer, hoewel die door heel wat boeren wordt gewenst. De voor landbouw beschikbare oppervlakte wordt immers steeds kleiner.

Mevrouw Isabel Vertriest : Ik heb de indruk dat men hier op de pianist aan het schieten is. Maatregelen zijn noodzakelijk wegens de ernst van de toestand. We zijn nu twee jaar bezig met het MAP en daardoor is enige verbetering merkbaar.

Het aangehaalde voorbeeld, namelijk de verzuring van de bossen, is een signaal van de ernst van de situatie. Het toont immers aan dat de vervuiling door de mest zich sterk verspreid heeft. Ook de bronnen worden zwaar getroffen door nitraatvervuiling. Ik kan voorbeelden aanhalen van bedrijven die vroeger fleswater maakten op basis van bronwater, maar die nu putten hebben moeten boren. Deze economische gevolgen zijn echter nog niet ter sprake gekomen.

De milieubewegingen hebben altijd de optie verdedigd dat heel Vlaanderen kwetsbaar gebied zou moeten worden. De boodschap is eigenlijk dat we met de rug tegen de muur staan : er moeten snel maatregelen worden genomen. Het huidige voorstel tot afbakening van kwetsbare gebieden, is eigenlijk een minimale invulling van de nitraatrichtlijn en van de eutrofiëringsrichtlijn. We hopen daarmee de milieudoelstellingen te halen en tegelijkertijd de landbouwers zoveel mogelijk te sparen. Over de noodzaak van sociale begeleiding zijn we het eens.

De heer Francis Vermeiren : In mijn hoedanigheid van fractievoorzitter ben ik komen luisteren naar dit debat. Dit is eigenlijk een hoorzitting, maar het is meer een debat geworden.

Ik zou willen vragen dat de grafieken en de documentatie die vandaag aan bod zijn gekomen, ter beschikking van de commissieleden wordt gesteld. Dat moet ervoor zorgen dat we met kennis van zaken beslissingen kunnen nemen.

De heer Eric Van Rompuy : Ik was ontgoocheld door de introductie van de vertegenwoordigers van de milieubewegingen. Ze stellen dat ze enkele jaren geleden het standpunt hebben ingenomen dat heel Vlaanderen kwetsbaar gebied moet worden. Daarop wensen ze niet terug te komen. Het zijn de anderen die van mening moeten veranderen.

Men kan de vergelijking maken met het halen van de Maastrichtnorm. Tien jaar geleden was er nog een begrotingstekort van zeven tot acht procent. Toen had men de indruk dat er een sociaal bloedbad nodig was om het begrotingstekort tot drie procent terug te brengen. We hebben echter de weg van de geleidelijkheid gevolgd en daardoor hebben we de norm kunnen halen zonder sociaal bloedbad.

De milieubewegingen beweren dat men de voorbije tien jaar niets heeft gedaan aan de mestproblematiek. Dat klopt niet met de realiteit. Diverse initiatieven werden genomen : de bemestingsnormen, de uitrijregeling, de nutriëntenhalte, het afbakenen van kwetsbare gebieden, het installeren van een meetnet, de verstrenging van de normen en de code van de goede landbouwpraktijken. De landbouwsector heeft de voorbije jaren enorme inspanningen geleverd en met resultaat.

De milieubewegingen zeggen in feite dat men moet stoppen met discussiëren en dat men voor een andere landbouw moet kiezen. De milieubeweging is ook een soort van verklikker bij Europa. Een goed voorbeeld is de klacht die ze hebben ingediend bij de Europese Commissie tegen de vergoeding die Vlaanderen uitkeerde aan de landbouwers die werden getroffen door de opgelegde beperkingen. Op die toon blijven de milieubewegingen verdergaan. Zelfs de groenen in dit parlement hebben gekozen voor de weg van de geleidelijkheid. De resultaten tonen aan dat we in de goede richting evolueren.

Minister Vera Dua : Ik voel me vereerd door de lovende uitlatingen van de heer Van Rompuy.

De heer Eric Van Rompuy : De regering moet uitvoeren wat ze vooropgesteld heeft. Waar blijft de mestverwerking ? Waar blijft de opkoopregeling ? De minister heeft er geen geld voor. Ze heeft drie miljard frank. Nochtans heeft ze gisteren nog gezegd dat er 17 miljard frank nodig is.

Minister Vera Dua : In 1999 heeft de heer Van Rompuy me nog neergebliksemd omdat ik sprak van een sociaal begeleide afbouw van de varkensstapel.

De heer Eric Van Rompuy : Nu draagt minister Dua de verantwoordelijkheid. Zij bewandelt de weg van het decreet, niet die van de milieubewegingen. We willen de discussie voeren op een objectieve manier en niet op basis van ideologie. De vraag is daarom of er voldoende meetpunten zijn.

We zullen de norm van Kyoto ook niet halen, tenzij we de chemische nijverheid en de helft van de auto's bannen. De redenering van de milieubeweging is intellectueel en sociaal oneerlijk en houdt geen rekening met de werkelijke situatie. Dit parlement heeft voor een geleidelijke oplossing gekozen.

De VLD wil trouwens ook een discussie over de representativiteit van de MAP-meetpunten en een sociaal-economische studie en is voorstander van mestverwerking. De milieubeweging oordeelt louter vanuit een ideologisch standpunt.

Als de milieubeweging betrokken wil worden bij het overleg, moeten zij rekening houden met de reële situatie. Een andere vorm van landbouw is geen realistische oplossing.

Minister Vera Dua : Ik wil benadrukken dat bij een hoorzitting de standpunten van de organisaties gerespecteerd moeten worden. Het politieke debat hoort niet thuis in een hoorzitting. Ik ben verantwoordelijk voor het beleid en moet rekening houden met de belangen van de landbouw en het leefmilieu. De manier waarop de milieubeweging nu behandeld wordt, is niet correct.

De heer Eric Van Rompuy : Een vertegenwoordiger van het volk mag zijn mening uiten. In vroegere hoorzittingen werden ergere uitspraken gedaan. De milieubeweging schuift een aantal politieke oplossingen naar voor, ik mag hun daarover vragen stellen.

De heer Francis Vermeiren : We zullen de politieke discussie later voeren.

De heer Bart Martens : Ik kan niet aanvaarden dat men ons uitmaakt voor fundamentalisten omdat wij de afbakening van heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied vragen. Dan zijn onder meer de Europese Commissie, Nederland, Duitsland, Engeland, Ierland, de VMM, de Universiteit Gent ook fundamentalisten.

Wij komen op voor het recht op een gezond milieu. Zeventig procent van het bovenste grondwater overschrijdt de gezondheidsnorm van 50 milligram nitraat per liter. Dat is zorgwekkend. Dat goedpraten is eco-terrorisme en veel erger dan wat men ons verwijt.

In de landbouw werkt 1,8 procent van de beroepsbevolking, maar de 98 procent anderen betalen indirect of direct een vierde van de omzet van die sector. Daar mag proper water tegenover staan. We mogen eisen stellen op gebied van onderhoud van het landschap en voedselkwaliteit. We vragen gewoon dat de Europese milieuwetgeving correct toegepast wordt.

We dachten vandaag te praten over de aanduiding van de kwetsbare gebieden en niet over de toekomst van de landbouw. In 1997 hebben we onze hulp aangeboden bij het indienen van een derogatieverzoek. Bij de aanduiding van heel Vlaanderen als kwetsbaar gebied, kon een afwijking gevraagd worden voor gebieden en gewassen waar ondanks een hogere bemesting de milieukwaliteitsnormen toch niet overschreden worden. Dat was ons zogenaamde spiegelbeeld-MAP. We betreuren het dat die uitgestoken hand toen niet werd gegrepen.

Toen hebben we gezegd dat het door de regering voorgestelde MAP niet zou volstaan en dat er bezwaren van Europa zouden komen. We hebben gelijk gekregen. De gevolgen daarvan zijn de verantwoordelijkheid van de vorige Vlaamse regering en het Vlaams Parlement. En die gevolgen zijn niet min : de Europese Commissie heeft aangekondigd dat er een procedure zal aangespannen worden voor het Hof van Justitie en dat de Europese geldkraan voor het Vlaams Programma Plattelandsontwikkeling zal dichtgedraaid worden, als er geen aanzienlijke inhaalbeweging komt in de aanduiding van kwetsbare gebieden.

Als men nu opnieuw doof blijft voor de aanbevelingen van de VMM, de universiteiten en de Europese Commissie, zal het parlement verantwoordelijk zijn als 8 miljard frank steun niet uitgekeerd wordt. Momenteel lijkt dat niet veel, maar binnenkort zullen de middelen voor plattelandsontwikkeling het belangrijkste deel zijn van de steunmaatregelen aan de landbouw. Nu maken de prijsondersteuningen en de directe inkomenssteun nog 90 procent uit van de totale uitkeringen aan de landbouw, steun voor plattelandsontwikkeling komt slechts op 10 procent. Met de uitbreiding van de Europese Unie zal dat veranderen. We willen die middelen vrijwaren. Wij vinden dat landbouwers niet moeten vergoed worden om een overproductie in stand te houden en onze overschotten in de derde wereld te dumpen. Ze moeten vergoed worden voor de meerwaarde die ze de maatschappij bieden, voor hun rol in het landschaps- en natuurbehoud en het beschermen van onze watervoorraden.

We willen hier niet het proces maken van de intensieve landbouw. We hebben destijds mestverwerking het voordeel van de twijfel gegund. Als de landbouwers denken dat zij de kosten voor mestverwerking kunnen dragen, mogen zij dat gerust bewijzen.

Er zijn inderdaad verbeteringen, maar niet zo groot als de landbouworganisaties ons willen laten geloven. De gemiddelde concentraties in oppervlaktewater zouden gedaald zijn van 47 naar 27 milligram nitraat per liter. De kwaliteit van het grondwater verbetert echter niet. Metingen op alle plaatsen, ook in de redoxzone, waar in principe geen nitraten te vinden zijn, tonen aan dat de overschrijding van de norm gedaald is van 33 procent naar 30 procent van de meetpunten. Op dat punt is het gestabiliseerd. In het grondwater is de verbetering dus veel kleiner

Ook in de gemiddelde concentraties van stikstof in de Schelde is een stabilisatie merkbaar, en kan gedurende de laatste jaren, en alleszins niet sinds de invoering van MAP 1 en 2, een daling worden vastgesteld.

De vervuiling van de Noordzee door onze landbouw in de periode van 1995 tot 2000 stijgt. We zullen de bronnen van deze gegevens aan de leden van de commissie overmaken. Het is niet correct ons fundamentalisme en verklikken te verwijten. Zeventig procent van ons grondwater is ondrinkbaar door bemesting. De feiten tonen dus aan dat de toestand ernstig is.

Het zou zogenaamd onmogelijk zijn om landbouw leefbaar te houden na een afbakening van het volledige grondgebied als kwetsbaar. Voorbeelden in het buitenland bewijzen het tegendeel. In Nederland zijn begin dit jaar de mestafzetcontracten ingevoerd. Elke boer mag maar de hoeveelheid mest produceren, die gelijk staat met 170 kilogram stikstof per hectare bedrijfsoppervlakte plus de hoeveelheid mest waarvoor een mestafzetcontract werd afgesloten met mestverwerkers of exporteurs. Ik zal u deze gegevens bezorgen.

We willen mee oplossingen zoeken voor het extra mestoverschot dat door de bijkomende afbakening boven water komt, maar in de hoorzitting daarover zijn we nog niet aan het woord gekomen. Voor die op-

lossingen, in het bijzonder voor een verdere warme sanering, kan de overheid wat ons betreft geld vrijmaken.

De afschaffing van het kijk- en luistergeld één jaar uitstellen, had allicht genoeg middelen opgeleverd om het mestoverschot uit te kopen. Het huidige debat gaat over de aanduiding van kwetsbare gebieden en het vastleggen van de milieugebruiksruimte. Dat is de hoeveelheid mest die de bodem kan verdragen en waarbij onze grond en oppervlaktewateren veilig zijn voor overbemesting.

Op de bemerking dat ook andere bronnen dan de landbouw verantwoordelijk zijn voor de verzuring van onze bodem moet toch een kanttekening worden geplaatst. Uit de grafiek van de evolutie van de stikstofdeposities in Vlaanderen van het MIRA blijkt dat de verzuring van de bossen vooral veroorzaakt wordt door ammoniak. Ammoniak wordt vooral uitgestoten door de intensieve veeteelt.

Verkeer, industrie en huishoudens dragen uiteraard ook bij tot de stikstofdepositie in Vlaanderen maar dat is marginaal of in elk geval zeer klein in vergelijking met de doelgroep van de landbouw.

Voorts moeten we er inderdaad rekening mee houden dat we onze milieuproblemen niet mee gaan exporteren. We hebben samen met het Europese Milieubureau de laatste jaren enorm geïnvesteerd om er bij de uitbreiding van Europa tot Oost- en Centraal-Europa voor te zorgen dat die landen ook voldoen aan de milieurichtlijnen. Het gaat niet op om uit te breiden en die landen toe te staan aan ecodumping te doen. Dat is een situatie die we niet wensen en dat mag geen oogmerk zijn van de verstrenging van de milieuwetgeving in ons land. We delen dezelfde ongerustheid als u en we willen eraan werken om dat te voorkomen.

Dat bosgebieden worden uitgesloten, is niet onze wens. De Commissie en het studiebureau ERM, in opdracht van de Commissie, hebben gesteld dat eventueel nog bosgebieden kunnen uitgesloten worden als kwetsbaar gebied. De enorme verzuring en vermesting in deze bossen wordt echter voornamelijk veroorzaakt door de intensieve veehouderij. Men heeft het poriënwater in de bodem gemeten en daar stelt men overschrijdingen van de 50 milligram per liter norm vast.

Het laboratorium voor Bosbouw van de Universiteit Gent heeft duidelijk aangetoond dat juist door de input van de stikstof via de ammoniak- en Nox-depositie de overschrijdingen hebben kunnen plaatsvinden en dat het evenwicht tussen nutriëntenopname en -verlies grondig is verstoord.

Men moet zich tenslotte niet te veel illusies maken over een eventueel gesprek met de Europese Commissie over de vooruitgang die we geboekt hebben. Europa past een vastgelegde richtlijn rigoureus toe. Er is weinig interpretatiemarge. De discretionaire bevoegdheid die aan de lidstaten wordt gelaten voor de toepassing en omzetting van de nitraatrichtlijn is zeer klein. Europa zal de aanduidingcriteria van die richtlijn consequent toepassen. Vlaanderen is vrij in het nemen van maatregelen voor het verwerken van het mestoverschot. Europa zal zich daar niet veel van aantrekken rekening houdend met het subsidiariteitsbeginsel. Het is echter een valse illusie te denken dat we van Europa belangrijke toegevingen gaan krijgen of dat we inschikkelijkheid mogen verwachten bij de beoordeling van de kaart die we zullen overmaken.

De heer Jos Gysels : De negatieve boodschap die we brengen, is ingegeven door wanhoop. We zijn al vijf tot zes jaar aan het leuren met een spiegelbeeld-MAP en met het voorstel om via derogatie te werken. We hebben nergens gehoor gekregen en nu voelen we aan dat het niet meer kan. Er is zoveel tijd verloren en we staan zo dicht bij de afgrond dat we ons niet veel meer kunnen permitteren.

We willen beginnen met de eigenlijke discussie. Op 23 december 2001 zijn we in het overleg gestapt. Dat ging een maand duren. Ondertussen zijn er al twee maanden voorbij en misschien komt er binnen enkele maanden een beslissing van de regering. We hebben alweer maanden verloren. Een deel van de landbouworganisaties en dus van de landbouwers hebben ondertussen begrepen dat er iets moet gebeuren.

We hebben niet het debat gevoerd over welke soort landbouw er moet komen. We hebben alleen gezegd dat als Europa voor accidenten zorgt, dat een bepaald soort landbouw het eerste slachtoffer zal zijn. De kleinere landbouwers zullen eruit vallen en de rest zal overblijven. Die verantwoordelijkheid wil de milieubeweging niet meedragen. We willen discussiëren. Het klopt niet dat de kloof tussen de landbouw, en natuur en milieu nooit zo groot is geweest als nu. Ik heb eerder de indruk dat het sommigen niet goed uit-

komt dat we in dialoog treden met de landbouwers. Ik ben het ermee eens dat we elkaar soms vinden en soms niet. In elk geval is het essentieel dat we blijven discussiëren en samen zoeken naar een realistische oplossing. Dat kan alleen een oplossing zijn die ook voor Europa aanvaardbaar is.

De heer Jef Van Looy, waarnemend voorzitter : De grafiek over het stikstofgehalte in de Schelde waar ze Vlaanderen verlaat in Nederland, verwondert me. Enkele jaren terug zaten we op 6 milligram nitraatstikstof per liter, omgerekend betekent dat 25 milligram nitraat per liter. U zegt dat de toestand vandaag stabiliseert, maar de stabilisatie doet zich voor op 5, dus rond 20 milligram nitraat per liter. Is dat dan slecht ? Als dat niet goed is, zie ik niet in wat we met een derogatie gaan doen. We zullen maar een derogatie krijgen als we op onze meetpunten onder de 25 komen.

De heer Bart Martens : De 50 en 25 milligram nitraat per liter zijn normen uit de drinkwaterrichtlijn (de 25-norm is trouwens gesneuveld) en zijn alleen vanuit het oogpunt van de volksgezondheid opgesteld. Voor de Noordzee zijn de concentraties veel lager, maar daar zijn de vrachten van nutriënten bepalend voor de eutrofiëringproblemen. Het is niet zo dat men in de Noordzee geen eutrofiëring gaat krijgen als daar nitraatconcentraties zakken onder de 50, laat staan de 25.

Het zijn de vrachten naar de Noordzee die bepalend zijn voor de eutrofiëringproblemen die zich daar voordoen. Als we kunnen aantonen dat we met een hogere bemesting via een derogatie op die gewassen die ook de extra nutriënten kunnen onttrekken, ervoor zorgen dat die vrachten naar de Noordzee teruglopen dan kunnen we dat aan Europa verkopen. Als dat niet het geval blijkt en men zich alleen focust op het bereiken van de norm van 50 of 25 milligram in het oppervlaktewater, maar de vrachten naar de Noordzee verminderen niet, dan gaat men aan het probleem van eutrofiëring voorbij en zal geen derogatie worden verleend. Vandaar het belang om ook het derde criterium van eutrofiëring duidelijk mee te nemen. Men moet aantonen dat een afwijkende norm, die men voor sommige teelten in sommige gebieden vraagt, ervoor kan zorgen dat de nutriëntenvrachten gaan afnemen.

De heer Jef Van Looy, waarnemend voorzitter : De 20 milligram nitraat per liter in de Schelde is volgens u dus veel te hoog.

De heer Bart Martens : Ik doe de suggestie om ook de mensen van de Beheerseenheid Mathematisch Model Noordzee uit te nodigen. Die hebben in het kader van de vijfde Noordzeeconferentie een vooruitgangrapport gemaakt. We hebben ons ertoe verbonden om de nutriëntenvrachten richting Noordzee met 50 procent te verminderen ten opzichte van het niveau van 1985.

We moeten spijtig genoeg vaststellen dat we vandaag nog maar 20 procent van die vrachten hebben gereduceerd. Er is nog een hele weg te gaan in het aanpakken van het eutrofiëringprobleem in de Noordzee.

De heer Jef Van Looy, waarnemend voorzitter : Ik dank de deelnemers aan de hoorzitting en de commissieleden voor de boeiende discussie.
